

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту

**СТРАТЕГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ SWOT-АНАЛІЗУ**

Колективна монографія

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Луцьк – 2013

УДК 33.021(477)
ББК 65.053.012(4УКР)
С 83

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 4 від 25.10.2012 року)*

Рецензенти:

Голян В. А. – доктор економічних наук, професор кафедри обліку та аудиту Луцького національного технічного університету;

Черчик Л. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

С 83 **Стратегічне** дослідження регіонів України за допомогою SWOT-аналізу : кол. моногр. / за ред. О. Л. Тоцької. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 180 с.

ISBN 978-966-600-629-8

У монографії вміщено статті, у яких за допомогою SWOT-аналізу визначено сильні й слабкі сторони, можливості та загрози всіх регіонів України, розроблено стратегії їх розвитку.

Для науковців, практиків, викладачів, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться питаннями розвитку регіонів України.

**УДК 33.021(477)
ББК 65.053.012(4УКР)**

ISBN 978-966-600-629-8

© Тоцька О. Л. (обкладинка), 2013
© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2013

ЗМІСТ

Передмова	6
-----------------	---

РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

<i>Градова О. В.</i>	
Застосування SWOT-аналізу під час вибору стратегії для розвитку Волинської області	8
<i>Мазурик І. І., Назарук Н. Ю.</i>	
Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області	14
<i>Семенюк Н. М., Пронь В. М.</i>	
Стратегічний аналіз Івано-Франківської області	21
<i>Сало С. М.</i>	
Стратегія розвитку Львівської області за допомогою застосування SWOT-аналізу	28
<i>Поліщук І. В., Шнит О. Л.</i>	
Стратегічне дослідження Рівненської області	35
<i>Сельвеструк Я. О., Кучмук І. Є.</i>	
Аналіз Тернопільської області за допомогою застосування SWOT-методу	44
<i>Забродська І. Л., Шкиря І. М.</i>	
SWOT-аналіз Хмельницької області	51
<i>Лисюк М. О., Іменицький Д. Ю.</i>	
Визначення перспектив і стратегії розвитку Чернівецької області	57

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Веселуха І. М., Вареник Я. Г.

Визначення стратегії розвитку Автономної
Республіки Крим 63

Марчук С. П.

SWOT-аналіз Запорізької області 69

Ісманалієва Р. С., Ляшук О. О.

Аналіз недоліків і перспектив розвитку Миколаївської
області 76

Киричук Є. М., Сікора І. П.

SWOT-аналіз Одеської області 84

Данилко І. В.

Визначення стратегії розвитку Херсонської області 92

РОЗДІЛ 3. SWOT-АНАЛІЗИ ПІВНІЧНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Ковальчук А. О.

SWOT-аналіз Житомирської області 96

Семенуха М. В., Барило О. І.

Оцінка перспектив і усунення загроз розвитку
Київської області 104

Редько І. М., Вахта І. І.

SWOT-аналіз Сумської області 111

Куран С. В., Гоцик А. В.

Оцінка проблем і переваг розвитку Чернігівської області
на снові SWOT-аналізу 119

РОЗДІЛ 4. ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ СХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Парфелюк О. В., Ракуцька О. М.

Стратегічне дослідження Донецької області 126

Коржик І. М.

Перспективи та стратегії розвитку Луганської області 132

Мітякін В. В., Романюк О. І.

Визначення й оцінювання проблем і конкурентних переваг розвитку Харківської області на основі SWOT-аналізу 139

РОЗДІЛ 5. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЦЕНТРАЛЬНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Цюзик О. В.

Визначення стратегії розвитку Вінницької області 145

Деленів П. С., Токарчук М. В.

Стратегічне дослідження Дніпропетровської області 151

Рябенька В. Б.

Конкурентні переваги й обмеження перспективного розвитку Кіровоградської області 158

Гаган О. Ю., Козак В. В.

Стратегічний аналіз Полтавської області 164

Шумєєв П. В., Бігун С. В., Тарасюк А. Р.

Дослідження Черкаської області за допомогою SWOT-аналізу 172

Висновки 178

ПЕРЕДМОВА

SWOT-аналіз – один із найпопулярніших методів стратегічного управління. За його допомогою можна вивчати в нерозривному зв'язку зовнішнє та внутрішнє середовища підприємств чи інших об'єктів, зокрема їхні сильні (Strengths) та слабкі (Weaknesses) сторони, можливості (Opportunities) та загрози (Threats), а також розробляти стратегії розвитку.

У вітчизняних наукових економічних роботах SWOT-аналіз застосовують для досліджень різноманітних об'єктів, а саме:

1) певних процесів: інтеграції України до Європейського Союзу (Н. Осадча), залучення посередників у систему обов'язкового медичного страхування (А. Кричковська, Б. Громовик, Т. Джула та ін.);

2) окремих галузей народного господарства України: зв'язку (М. Поляков), машинобудування (Т. Кузь), системи вищої освіти (О. Тоцька), сільського господарства (Н. Голомша), туристичної індустрії (М. Бондаренко);

3) групи або поодиноких підприємств і установ: аграрних підприємств (І. Більський і О. Кіц), ВАТ «АТАСС–Бориспіль» (О. Куницька й О. Бойко), ВАТ «Житомирський маслозавод» (Ю. Мороз), ДП «АСЗ № 1» АТ «АК “Богдан Моторс”» (Н. Герасимьяк), ЗАТ «ЗАЗ» (Ю. Юхновська), ЗАТ «Одеський завод шампанських вин» (І. Агеєва), ЗАТ «Рівнетурист» (О. Романів і О. Гук), ПАО КБ «ПриватБанк» (Т. Котуранова та Д. Чумаченко), ПАТ «Ветропак Гостомельський склозавод» (О. Піжук і Г. Вітошко), ПАТ «Укртелеком» (А. Бруско), приватної медичної клініки (Т. Черниш, М. Хренов, І. Грига), хлібозаводу (Н. Костецька та М. Хопчан);

4) навчальних закладів: державних ВНЗ Волині (Н. Букало), економічного відділення ДВНЗ «Кам'янець-Подільський індустріальний коледж» у складі навчального комплексу ТНЕУ (Н. Пономарчук), Запорізького електротехнічного коледжу (О. Яришко), КНУ імені Тараса Шевченка (Т. Ковтун і Г. Сухаревська), системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників (Л. Даниленко) тощо.

Щодо регіонів України, то за допомогою SWOT-аналізу були проведені дослідження Автономної Республіки Крим (Д. Нехайчук), Луганської (Н. Свірідова та В. Пристюк), Полтавської, Сумської та Чернігівської (О. Біловодська та Л. Сигида) областей. Однак у цих

роботах не проводився комплексний SWOT-аналіз усіх вітчизняних регіонів.

Саме тому метою роботи авторського колективу монографії є системне розроблення за допомогою SWOT-аналізу стратегій розвитку Автономної Республіки Крим і двадцяти чотирьох областей України.

Об'єкт дослідження – економічний, людський і природно-ресурсний потенціал регіонів.

Предметом дослідження є застосування методики SWOT-аналізу для визначення перспектив розвитку Автономної Республіки Крим і двадцяти чотирьох областей України.

Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні матеріали, а також науково-аналітичні статті вітчизняних авторів.

Монографію підготував авторський колектив 43 студентів інституту економіки та менеджменту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки у складі магістрів спеціальностей 8.03050901 «Облік і аудит» (18 осіб – 10 параграфів) і 8.03050803 «Оподаткування» (10 осіб – 5 параграфів) та бакалаврів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» (15 осіб – 10 параграфів) під керівництвом доцента кафедри менеджменту Олесі Леонтіївни Тоцької (передмова, висновки, наукове та літературне редагування всієї монографії).

Сподіваюся, що ця книга буде цікавою та корисною науковцям і практикам, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто вивчає питання регіонального розвитку України. Адже згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року державна регіональна політика має бути спрямована на створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку та усунення значних міжрегіональних диспропорцій.

Щиро дякую всім учасникам цього наукового проекту та зичу їм подальших творчих успіхів в обраній сфері діяльності на благо нашої Вітчизни.

*Керівник проекту,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
О. Л. Тоцька*

РОЗДІЛ 1 ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

УДК 332.1

Градова О. В.,
студентка 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. В умовах виходу економіки України загалом і Волинської області зокрема, з кризового стану надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності на основі правильно проведеного стратегічного аналізу, оскільки без цього неможливо здійснити прогресивне структурне зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищити конкурентоспроможність і забезпечити сталий соціально-економічний розвиток регіону.

За останні кілька років низка міст України перейшли від економічної стагнації до поступального розвитку у всіх основних напрямках: промисловості, розвитку інфраструктури, енергозбереженні, освіті та охороні здоров'я. Прогрес розвитку економіки та соціальної сфери неможливий на засадах сировинної спеціалізації з використанням старих технологій. Однією з альтернатив є формування ефективної структури економіки на базі проведення SWOT-аналізу, що охоплює науково-технічний і освітній потенціал для створення наукоємної продукції з високою доданою вартістю, де основний прибуток формується за рахунок розробки та реалізації нововведень у різних сферах.

SWOT-аналіз – один із основних етапів стратегічного планування, результати якого є основою для генерування та формування портфеля стратегій [1]. Оскільки цей метод можна використовувати при виборі стратегій розвитку регіону, то актуальним є вивчення можливості його застосування для Волинської області.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Проблемі застосування SWOT-аналізу при виборі стратегії приділяли увагу багато авторів. Зокрема К. Ендрюс, який у 1963 році вперше використав термін SWOT; професор Хайнц Вайхріх (Heinz Wehrich), який вважав матрицю SWOT основою систематичного аналізу, що полегшує співставлення зовнішніх загроз і можливостей із внутрішніми слабкостями та силами організації [1].

Серед вітчизняних вчених варто згадати З. Є. Шершньову [2], Л. В. Балабанову, І. В. Балабанову, А. В. Балабаниць [3], які розглядали SWOT-аналіз як основу формування маркетингових стратегій і низку інших вітчизняних і зарубіжних вчених. Разом з тим, поза увагою дослідників залишився аналіз особливостей застосування SWOT-аналізу при виборі стратегії розвитку областей України.

Метою дослідження є з'ясування особливостей застосування SWOT-аналізу при виборі стратегії розвитку Волинської області.

Виклад основного матеріалу. З метою оцінки поточного стану та перспектив розвитку Волині нами було проведено SWOT-аналіз функціонування області. SWOT – це мозковий штурм у межах великої групи регіональних суб'єктів, експертів, людей, котрі добре знають свій регіон. Основою для проведення аналізу Волині є актуальна інформація (статистика, різноманітні дані, в основному представлені через ситуаційний аналіз).

Спочатку нами було проведено аналіз чинників місцевого розвитку й інформаційних ринків, оцінено ймовірність використання можливостей цих ринків і вплив з'ясованих можливостей на розвиток регіону. Ключовими можливостями розвитку Волині є висока концентрація рекреаційних ресурсів і вигідне географічне положення.

Аналогічно нами було проведено аналіз загроз, які існують у цьому регіоні. Встановлено, що основною загрозою є високий рівень конкуренції як із боку сусідніх країн, так і областей. Також характерною негативною тенденцією цього середовища є недосконалість і нестабільність законодавства. Негативними наслідками реалізації загроз можуть бути фінансова криза області аж до її неконкурентоспроможності у різних сферах.

При проведенні SWOT-аналізу необхідно визначити не лише можливості та загрози зовнішнього середовища, але й виявити ймовірність використання та вплив обраних можливостей і загроз на результати діяльності області. Тому наступним етапом SWOT-аналізу

є оцінка факторів внутрішнього середовища Волині. Проведений аналіз факторів внутрішнього й зовнішнього середовища та ранжування їх за рівнем впливу на область дозволяє сформулювати конкретний перелік слабких і сильних сторін Волині, а також ймовірних загроз і можливостей.

Усе це дало нам змогу встановити зв'язки між загрозами та можливостями зовнішнього середовища Волині з одного боку, а також сильними та слабкими її сторонами – з іншого.

Результат остаточного оцінювання сильних і слабких сторін, маркетингових можливостей і загроз подано у вигляді матриці SWOT-аналізу (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

SWOT-аналіз Волинської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1. Геополітичне розташування сприяє зовнішньо економічній діяльності. 2. Розвинута транспортна інфраструктура. 3. Унікальний рекреаційний потенціал. 4. Унікальні пам'ятки природи й історико-культурні пам'ятки. 5. Стратегічні програми розвитку області.	1. Недостатність власних паливно-енергетичних ресурсів. 2. Зношеність виробничих фондів і застарілі технології. 3. Низький рівень розвитку ринкової інфраструктури.
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
1. Освоєння нових рекреаційних територій. 2. Упровадження нових унікальних методів лікування. 3. Розвиток бізнесової активності населення.	1. Недосконалість і нестабільність законодавства. 2. Зростання конкуренції на ринку туристичних послуг.

За результатами проведеного SWOT-аналізу ми встановили, що Волинська область має помірно-континентальний клімат, значні лісові масиви та водні об'єкти, багату флору й фауну. Значна частина території перебуває під охороною. Цей регіон придатний для пізнавального, оздоровчого, етнічного, водного, екотуризму та мисливства. На Волині налічується 209 територій і об'єктів природно-заповідного фонду, у тому числі Шацький природний національний парк, 74 заказники (5 – державного значення), 107 пам'яток природи (3 – державного значення), 22 заповідних урочища, 5 парків – пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення, ботанічний сад Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Кліматичні умови, значні масиви приміських лісів, водні об'єкти, запаси торфових лікувальних грязей, відомі джерела мінеральних вод області сприятливі для розвитку в ній

туризму. Найцікавішими є пам'ятки архітектури й археології періоду Київської Русі у м. Володимирі-Волинському, історико-культурні та архітектурні пам'ятки у м. Луцьку, зокрема Верхній замок XIII–XIV ст., літературно-меморіальний музей Лесі Українки в с. Колодяжному, меморіальний комплекс жертвам фашизму в с. Кортелісах [5, 136–137].

Слабкими сторонами Волинської області є недостатність власних паливно-енергетичних ресурсів, що пов'язано з розташуванням області, зношеність виробничих фондів і застарілість технологій, які не дають змоги досягнути бажаних результатів у сфері виробництва, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури.

У зовнішньому середовищі Волинської області наявні можливості освоєння нових рекреаційних територій із використанням нових унікальних методів лікування, а вигідне географічне положення впливає на залучення іноземних інвестицій і розвиток бізнесової активності населення. Разом із цим, недосконалість і нестабільність законодавства та зростання конкуренції негативно впливають на розвиток області.

Активна роль Волині відчувається в міжнародному культурному обміні, адже знайомство з духовними цінностями іншого народу – кращий шлях до зближення народів, їх взаєморозуміння. Протягом останніх років в області встановлюється позитивна динаміка надходження інвестицій в основний капітал і перевищення темпів росту залучення капітальних вкладень в оновлення активної частини основних фондів (на придбання обладнання, інструментів, інвентарю) над темпами росту обсягів інвестицій в основний капітал у цілому.

Економічний потенціал Волині створює сприятливі умови не лише для ефективної підприємницької діяльності в межах області, але й для проведення активної зовнішньоекономічної діяльності, сприяє залученню в економіку зовнішніх інвестицій. Прикордонне розташування та специфіка розвитку створюють сприятливі умови для інтегрування у світову економіку. Визначальним для розвитку території є частка приватного підприємництва в економіці. Волинь загалом і Луцьк зокрема, посідають четверте місце в державі за рівнем бізнесової активності населення. Політика місцевої влади у цій сфері визначається максимальним сприянням.

Окрім цього, у рамках відзначення у 2012 р. Року туризму та курортів в Україні, відповідно до розпорядження міського голови Луцька, було проведено низку заходів, які сприяли залученню

туристів, інформуванню їх про туристичний потенціал Волині та розбудові туристичної інфраструктури. Відповідні плани місцевих тематичних заходів розробляли також райдержадміністрація та виконкоми міських (міст обласного значення) рад. Не варто забувати про те, що Волинська область є прикордонною територією і межує одразу із двома іноземними державами: Польщею та Білоруссю.

У Концепції Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2012–2013 рр. відзначено, що розвиток взаємодії у підприємницькій діяльності, туристичній галузі є одним зі шляхів розв'язання проблем розвитку транскордонного співробітництва [1, 199–203]. На основі проведеного вченими Інституту регіональних досліджень НАН України SWOT-аналізу українсько-польського транскордонного регіону виявлено сильні, слабкі сторони та шанси розвитку сфери туризму. До сильних сторін віднесено розвинуту систему освіти в галузі туризму, великі туристичні та краєзнавчі центри, добрі можливості для розвитку туристичної інфраструктури, до слабких сторін – недостатньо розвинуту туристичну інфраструктуру, а до шансів – підвищення рівня розвитку туристичної інфраструктури та рівня обслуговування туристів [4, 197–198]. Саме реалізацією цих шансів займається влада міста Луцька. Зокрема, у листопаді 2011 р. у Волинській області розроблено два глобальні туристичні інвестиційні проекти – «Золота діадема Волині» та «Будівництво й експлуатація цілорічного функціонуючого центру водних розваг “Аквапарк” – місто Луцьк».

Проект «Туристичний продукт “Золота діадема Волині”» передбачає створення на базі унікальних волинських пам'яток історії, культури, містобудування й архітектури державних історико-культурних заповідників і музеїв, що розташовані недалеко від автомагістралі державного значення М-08, яка веде від українсько-польського кордону до обласного центру Волині і далі до Рівного. Необхідний обсяг інвестицій – 10 млн дол. США.

Проект «Будівництво й експлуатація цілорічного функціонуючого центру водних розваг “Аквапарк” – місто Луцьк» передбачає створення в обласному центрі умов для комфортного відпочинку громадян України, Російської Федерації, Польщі, Білорусі та інших іноземців.

Висновки. Отже, SWOT-аналіз є універсальним аналітичним інструментом, який може застосовуватися керівництвом будь-якої області як для вибору стратегії розвитку, так і для ринкового аналізу

та вивчення конкурентоспроможності своїх підприємств. Оскільки грамотна організація діяльності області є основою успіху на конкурентоспроможному ринку, то вибір її стратегії є ключовим етапом планування діяльності. І цей вибір варто здійснювати за допомогою SWOT-аналізу.

Таким чином, Волинська область має величезний туристичний потенціал, який реалізується на недостатньому рівні. Однак, вже сьогодні можна сказати, що Волинь упевнено прямує до того, щоб стати осередком туристично-рекреаційної діяльності. Потужним імпульсом до ще більш швидкого та впевненого руху в цьому напрямі повинно стати впровадження заходів, присвячених святкуванню Року туризму та курортів в Україні.

Список використаної літератури та джерел

1. Дубяга В. М. Туризм как фактор развития приграничных территорий / В. М. Дубяга // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 12–13 жовт. 2006 р. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – С. 199–203.
2. Веб-сайт Волинського обласного туристично-інформаційного центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourism.lutsk.ua/>
3. Інформаційно-туристичний проспект «ЛУЦЬКУ – 920 років» / за ред. Л. Кратюка. – Луцьк : Арт-Студія, 2004.
4. Коніщева Н. Й. Пропозиції щодо активізації розвитку туризму на прикордонних територіях України / Н. Й. Коніщева // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 12–13 жовт. 2006 р. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – С. 197–198.
5. Луцишин Н. П. Економіка й організація міжнародного туризму : навч. посіб. / Н. П. Луцишин, П. В. Луцишин. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – С. 136–137.
6. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій : навч. посіб. / за ред. Л. В. Балабанової. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005.
7. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vuzlib.net/strat_upr/36.htm.

УДК 332.1

Мазурик І. І., Назарук Н. Ю.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Закарпатська область посідає одне з провідних місць в Україні і Європі із забезпеченості цінними природними, рекреаційними, лікувальними й історико-культурними ресурсами, що викликають значний інтерес як у вітчизняних, так і в іноземних туристів.

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Закарпатської області. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього й іноземного туризму. Цьому сприяють особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство унікального природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів, традиційна гостинність місцевого населення.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. На рівні області розроблена Стратегія соціально-економічного розвитку регіону до 2015 р. [1]. Дослідження Закарпатської області здійснили такі провідні науковці, як В. К. Євдокименко [2], М. А. Лендел [3], О. Марченко [4], В. І. Мацола [5], Р. А. Романович [3] та ін. Проте ними не було приділено належної уваги аналізу конкурентних переваг і перспектив розвитку Закарпатської області.

Головною метою дослідження є отримання на основі проведеного SWOT-аналізу достовірних даних про соціально-економічний стан Закарпатської області, а також визначення пріоритетних напрямів розвитку цього регіону. Його основою є раціональний аналіз існуючого економічного стану області, стратегія розвитку туристично-рекреаційного комплексу.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних завдань, а саме: виявити сильні сторони області та зіставити їх із можливостями; визначити загрози та розробити заходи щодо знешкодження їхнього впливу; дослідити слабкості регіону та розробити стратегічні напрями їх подолання; виявити конкурентні

переваги та сформувані стратегічні пріоритети; на основі результатів SWOT-аналізу визначити стратегію розвитку Закарпатської області.

Виклад основного матеріалу. Одним із методів проведення діагностики розвитку туристично-рекреаційного комплексу на регіональному рівні є дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища з використанням SWOT-аналізу. SWOT-аналіз як метод проведення аналітичних досліджень стану об'єкта широко використовується в практиці стратегічного планування і має ряд переваг, які впливають із алгоритму його проведення. Технологія проведення будь-якого аналізу передбачає поділ об'єкта дослідження на окремі складові (елементи) та їх подальше послідовне вивчення. Крім того, цей вид аналізу передбачає виявлення загроз для розвитку об'єкта, які є і можуть виникати в перспективі. Він є ідеальним у стратегічному плануванні для формування стратегії [6].

Результати аналізу соціально-економічного розвитку Закарпатської області наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Результати SWOT-аналізу Закарпатської області

Рекреаційно-туристичний потенціал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Рекреація та туризм традиційно є провідними сферами діяльності в регіоні. 2. Багаті природно-рекреаційні ресурси регіону: лікувальні мінеральні води, лісові, ландшафтні, гідрологічні об'єкти природного заповідного фонду. 3. Сприятливе географічне розташування області для залучення іноземних туристів. 4. Позитивна динаміка розбудови матеріально-технічної туристично-рекреаційної бази (в т. ч. сучасного рівня). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність затверджених в установленому порядку природних територій рекреаційного призначення, генеральних планів їх забудови та механізму освоєння територій. 2. Низький рівень розвитку соціальної та виробничої інфраструктури в рекреаційно-туристичних центрах. 3. Недостатність системної організації інформаційно-рекламного забезпечення рекреаційного комплексу.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення законодавства щодо розвитку курортів, рекреаційних територій і туризму. 2. Створення при консульствах України за кордоном державних туристичних офісів. 3. Реалізація регіональної програми розвитку туризму та рекреації. 4. Зростання інвестиційних пропозицій щодо розбудови туристично-рекреаційних комплексів. 5. Потенційні низько затратні можливості створення робочих місць у туризмі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня нормативно-правова база для розвитку сільського туризму. 2. Погіршення екологічної ситуації, в т. ч. внаслідок впливу техногенних факторів. 3. Висока конкуренція з боку сусідніх регіонів і країн. 4. Зменшення інвестиційних пропозицій.

Продовження таблиці 1.2

Економічний потенціал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Випереджаючі темпи зростання валової доданої вартості. 2. Розгалужена видова структура економіки. 3. Наявність унікальних виробництв. 4. Наявність підприємств малого та середнього бізнесу, які мають перспективу розвитку у сільгосппереробній, будівельній, транспортній, меблевій і деревообробній промисловості. 5. Висока інтенсивність сільськогосподарського виробництва. 6. Високий рівень інвестиційної складової промислової продукції. 7. Наявність достатньої сировинної бази для добувної та лісопереробної промисловості, окремих видів харчової та переробної промисловості. 8. Функціонування виробництв потужних транснаціональних компаній. 9. Інженерно-комунікаційна доступність до європейських ринків. 10. Розвинена телекомунікаційна інфраструктура. 11. Інвестиційна привабливість регіону. 12. Схильність населення до підприємництва. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня конкурентоспроможність виробництва. 2. Низький рівень інноваційної діяльності. 3. Неоптимальна структура промислового виробництва. 4. Дрібнотоварність сільськогосподарського виробництва. 5. Залежність виробництв від давальницької сировини. 6. Недостатній рівень використання мінерально-сировинних ресурсів. 7. Неefективна система розподілу лісосічного фонду. 8. Дефіцит висококваліфікованих працівників інженерних і робітничих професій. 9. Нерозвиненість агропромислової кооперації. 10. Низький рівень агроінфраструктури. 11. Низьке технологічне забезпечення сільського господарства. 12. Незадовільний стан мереж та обладнання в енергозабезпеченні. 13. Відсутність потужних будівельних компаній. 14. Низький рівень упровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток нових виробництв у результаті реалізації нових інвестиційних проектів за рахунок повернення сприятливих режимів інвестиційної діяльності. 2. Зацікавленість потенційних іноземних інвесторів у спорудженні об'єктів малої гідроенергетики. 3. Державна фінансова підтримка проектів підвищення надійності енергозабезпечення східних районів області. 4. Зростання кількості високотехнологічних інноваційно активних підприємств. 5. Розвиток екологічно чистих виробництв. 6. Посилення євроінтеграційних процесів у зв'язку із наближенням кордону ЄС. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недосконалість законодавства в частині регулювання легкої та переробної (виноробство) промисловості, машинобудування та приладобудування (закінчений цикл виробництв). 2. Зростання конкуренції зі сторони національних і міжнародних центрів: ЄС (у сфері високих технологій), Угорщина, Польща, Чехія (у харчовій галузі). 3. Діяльність транснаціональних компаній у регіоні (репатріація прибутків). 4. Ввезення контрабандної продукції. 5. Нерозвиненість внутрішнього ринку, низька купівельна спроможність населення. 6. Конкуренція з боку інших регіонів і країн. 7. Нестабільна політична ситуація в Україні.

Продовження таблиці 1.2

Людський потенціал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий індекс людського розвитку. 2. Збереження позитивної динаміки народжуваності, середньої очікуваної тривалості життя. 3. Сприятлива вікова структура населення. 4. Висока мобільність і адаптивність населення. 5. Наявність значних резервів трудових ресурсів. 6. Різноманітний етнічний склад населення, багатство культурної спадщини. 7. Задовільний рівень середньої освіти. 8. Історично сформовані зв'язки населення з прикордонними країнами. 9. Сформована система мотиваційних установок населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Територіальні диспропорції в якості (освіта, кваліфікаційні навички тощо) та кількості трудових ресурсів. 2. Звуження демографічної основи відтворення населення через соціальні чинники. 3. Поширення непродуктивної самозайнятості та тіньового працевлаштування. 4. Високий рівень зовнішньої міграції. 5. Наявність осередків тривалого безробіття. 6. Нижча середньо національного рівня забезпеченість освітньо-науковими установами та кадрами.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення демографічної стабільності шляхом підвищення стандартів життя. 2. Підвищення культури населення щодо здорового способу життя. 3. Підвищення якості трудового потенціалу за рахунок створення кваліфікованих робочих місць. 4. Підвищення конкурентоспроможності населення шляхом досягнення високої якості освіти й інформаційного забезпечення. 5. Системне формування культурно-мистецької сфери з використанням етнокультурних підходів. 6. Використання ділових якостей мігрантів в організації бізнесу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політична дестабілізація та неспроможність влади приймати узгоджені рішення на різних її рівнях. 2. Низькі державні соціальні стандарти. 3. Господарські ризики, які впливають на сферу соціально-демографічних і соціально-економічних відносин (інвестиційні, технологічні, підприємницькі). 4. Маргіналізація населення, зниження рівня його реальних доходів. 5. Відсутність доходів для забезпечення якості життя (освіта, охорона здоров'я, культура).
Науково-технічний потенціал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність підприємств, що випускають високотехнологічну продукцію. 2. Високий рівень упровадження техніко-технологічних та інших інновацій у машинобудуванні, приладобудуванні, нових методик лікування в санаторно-курортних і лікувально-оздоровчих закладах. 3. Розвинена інституційна система навчання персоналу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень розвитку матеріально-технічної бази фундаментальних наукових досліджень. 2. Низький обсяг і рівень прикладних наукових досліджень і розробок. 3. Недосконала структура наукових і науково-технічних робіт. 4. Висока залежність від коштів іноземних інвесторів.

Закінчення таблиці 1.2

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток нових наукоємних видів інноваційної економічної діяльності. 2. Зростання можливостей фінансування прикладних наукових досліджень і розробок у разі законодавчого забезпечення пільг на інноваційну діяльність. 3. Використання можливостей співробітництва науково-дослідних секторів наукових установ області з фондами ЄС. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока конкуренція високотехнологічної й інноваційної продукції зі сторони розвинених країн. 2. Недостатність державної підтримки наукової й інноваційної діяльності. 3. Нестабільність законодавства стосовно інноваційно-інвестиційної діяльності. 4. Міграція за кордон наукової еліти, активних і кваліфікованих кадрів.
Інституційний потенціал	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Лібералізація підприємницької діяльності (створення єдиних реєстраційних і дозвільних офісів). 2. Високий рівень ділової активності. 3. Наявність ринкової інфраструктури. 4. Розгалужена фінансово-кредитна мережа. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень централізації. 2. Слабка система корпоративного управління. 3. Недостатня розвиненість місцевих фінансових структур. 4. Недостатній рівень розвитку ринкової інфраструктури. 5. Недостатній розвиток фермерства.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування розвиненої інфраструктури підтримки малого підприємництва на регіональному та місцевому рівнях. 2. Створення фондового ринку. 3. Формування інституту вирівнювання економічних і соціальних можливостей. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність і непередбачуваність змін законодавства в частині оподаткування та господарської діяльності підприємницьких структур. 2. Неспроможність приймати узгоджені рішення на різних рівнях влади. 3. Підвищений рівень політичного ризику.

Отже, як бачимо, найбільший потенціал розвитку Закарпатської області – це природно-рекреаційні фактори, а також самобутня історія та стиль життя місцевого населення. Проте сама тільки наявність потужних природно-рекреаційних ресурсів і окремих осередків народних промислів не здатна вирішити соціально-економічні проблеми територій.

Слабких сторін є багато й вони переважають сильні.

Можливості розвитку області залежать у першу чергу від розвитку туризму. Сюди входить залучення державних й інвестиційних коштів у розвиток комунікацій, прокладання доріг тощо.

Загрози, які існують, у поєднанні з ігноруванням місцевими органами влади існуючих проблем можуть призвести до «вимирання» сіл гірських територій.

Висновки. Підводячи підсумки проведеного дослідження, а також враховуючи результати аналізу інших дослідників, відмітимо,

що в сучасних умовах наслідків світової фінансової кризи туризм і рекреація відіграють одну з найважливіших ролей в економіці області. Туризм як сфера діяльності та галузь економіки активно розвивається, і в близькому майбутньому саме він буде приносити Закарпаттю вагому частину доходу.

Таким чином, найкращою стратегією розвитку для Закарпатської області є стратегія розвитку туризму та рекреації, оскільки:

1) вплив туризму та рекреації настільки комплексний, що впливає на широке коло діяльності;

2) туризм і рекреація передбачають хороші можливості розвитку для країн і міст, які борються з економічними проблемами. Вони дають можливість не тільки безпосереднього росту прибутку, але й сприяють виробництву продуктів, що необхідні для задоволення туристів. Після відвідання міста туристи і в подальшому будуть шукати товари, що їм сподобались, тобто туризм і рекреація сприяють подальшому розвитку експорту товарів;

3) цінності туризму та рекреації сприятливо впливають на інвестиційні рішення, оскільки мальовнича природа області, її історичні та культурні цінності значною мірою визначають чи буде задоволений підприємець у цій області, чи захоче він працювати тут більш-менш тривалий термін.

4) розвиток рекреаційного комплексу сприятливо впливає на формування зайнятості населення. Потреба в спеціалістах для цієї сфери дуже специфічна. Треба врахувати, що в цьому секторі капіталовкладення на навчання робочої сили на 25 % нижчі, ніж у середньому в промисловості;

5) поряд із впливом туризму та рекреації на зайнятість населення, вони утримують населення в цій області (посилення місцевого патріотизму, прагнення до збереження цінностей та ін.);

6) збільшення суми надходжень податків до місцевого та державного бюджетів, збільшення зайнятості та зменшення соціальних витрат позитивно впливає на місцевий бюджет;

7) вплив туризму та рекреації на збільшення споживання посилює внутрішній ринок і надає позитивні імпульси розширенню виробництва. Споживання змінюється не тільки кількісно, але й якісно;

8) туризм і рекреація позитивно впливають і на екологію, тому що вони змушують звертати увагу на природні цінності та стимулюють їхню охорону;

9) не можна не враховувати й політичний вплив рекреаційного комплексу, оскільки безпосереднє спілкування громадян різних країн збільшує міжнародне взаєморозуміння, толерантність. Соціокультурний вплив туризму та рекреації викликає суттєве зближення народів.

Список використаної літератури та джерел

1. Економіка, бізнес, інвестиції. Стратегія економічного і соціального розвитку Закарпатської області до 2015 року. Конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку Закарпатської області (свот-аналіз) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua>
2. Євдокименко В. А. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування, механізм реалізації) / В. А. Євдокименко. – Чернівці : Прут, 1996. – 288 с.
3. Лендел М. А. Земельні ресурси Карпатського регіону. Проблеми використання, відтворення і охорони : монографія / М. А. Лендел, Р. А. Романович. – Ужгород : Карпати, 2007. – 251 с.
4. Марченко О. Потенціал Закарпаття / О. Марченко // Туристичний журнал «Закарпаття». – 2010. – № 2. – С. 53.
5. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України : монографія / В. І. Мацола. – Львів, 1997. – 120 с.
6. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

УДК 332.1

Семенюк Н. М., Пронь В. М.,
студентки 64 групи
спеціальності «Оподаткування»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Динамічні зміни в ринковому оточенні Івано-Франківщини, у політичному, соціальному, економічному й технологічному середовищі України вимагають вироблення та прийняття регіональними органами державного управління й місцевого самоврядування громад адекватних управлінських рішень з метою їх адаптації до швидкозмінних умов ринкового оточення, підвищення конкурентоздатності господарського комплексу області та відповідного покращення добробуту кожного члена територіальної громади.

Стратегічний аналіз є одним із провідних елементів процедури формування стратегічного плану регіону, необхідного для забезпечення його стійкості та розвитку. За своїм змістом він є етапом планових досліджень, на якому системно аналізуються фактори зовнішнього навколишнього середовища та ресурсного потенціалу соціально-економічної системи для визначення «поточного стану» або «сформованої ситуації» і виявлення умов для її подальшого функціонування й розвитку.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Вітчизняна наука ще немає достатніх теоретичних досліджень у сфері планування регіонального розвитку. Це пояснюється, з одного боку, слабкою увагою вчених до цієї проблеми, з іншого – недостатнім розвитком самого планування. Водночас, значний внесок у вітчизняній науковій літературі в розроблення стратегічного планування зробили дослідження таких вчених, як Т. Заяць, С. Дорогунцов, О. Ковтун, А. Мельник, С. Мочерний, Ю. Пітюренко, С. Чистов.

Метою дослідження є оцінка потенціалу Івано-Франківської області, визначення пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону. Для досягнення цієї мети необхідно провести SWOT-аналіз області.

Виклад основного матеріалу. Івано-Франківська область розташована в географічному центрі Європи, на південному заході

України, на стику двох великих природно-географічних підрозділів – Східноєвропейської рівнини та Східних Карпат. Вона межує із Закарпатською, Львівською, Тернопільською та Чернівецькою областями України. На крайньому півдні має державний кордон протяжністю 50 км з Марамуреським повітом Республіки Румунія. Територія області складає 13,9 тис. км² або 2,3 % від загальної площі України. За адміністративним поділом в області нараховується 14 районів, 39 міських поселень, із них 15 міст (5 обласного значення, 10 районного значення), 24 селища міського типу, 765 сільських населених пунктів, які об'єднані в 477 сільських рад [2].

Проведемо SWOT-аналіз області, використовуючи дані обласної державної адміністрації, статистичні дані, досвід засідань робочих груп щодо опрацювання матеріалів і пропозицій громадських і політичних організацій, провідних науковців, що стосуються стратегії розвитку Івано-Франківської області (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

SWOT-аналіз Івано-Франківської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зручне географічне розташування в центрі Європи. 2. Наявність кваліфікованих кадрів у традиційних галузях промисловості. 3. Диверсифіковані природні ресурси. 4. Наявність потужних підприємств паливно-енергетичної, хімічної, машинобудівної, деревообробної та легкої промисловості, здатних виробляти конкурентоспроможну продукцію. 5. Висока інвестиційна привабливість підприємств нафтохімічної галузі та лісопереробки, туризму. 6. Багатопрофільний сільськогосподарський комплекс. 7. Розвинена мережа шляхів сполучення, наявність міжнародного аеропорту. 8. Розгалужена мережа газопроводів. 9. Унікальні пам'ятки природи, історико-культурні пам'ятки. Найбільша кількість заповідних територій, які охороняються. 10. База для підготовки професійних спортсменів. 11. Широкий спектр регіональних і міжнародних екологічних програм. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Віддаленість від міжнародних шляхів сполучення. 2. Складна демографічна ситуація (від'ємний приріст, мала народжуваність, незадовільний стан здоров'я населення). 4. Низький рівень використання енергозберігаючих технологій. 5. Низька інноваційність економіки. 6. Велика кількість недіючих підприємств і підприємств-банкрутів. 7. Низький рівень захисту вітчизняного товаровиробника. 8. Нерозвинена ринкова інфраструктура (біржі, аудит, консалтинг й ін.). 9. Дрібнотоварне сільгоспвиробництво. Не-ефективне використання сільгоспугідь. 10. Поганий стан шляхів, недосконалі водні інженерні споруди (мости, дамби й ін.). 11. Нерозвинена сітка залізничного сполучення. 12. Незадовільна робота комунальних служб, нерозвинена комунальна сфера в сільській місцевості. 13. Природні катаклізми (повені, засухи, тощо), тенденція до їх збільшення.

Закінчення таблиці 1.3

Зовнішнє середовище	
Можливості (О)	Загрози (Т)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення транскордонного та міжрегіонального співробітництва. 2. Вступ сусідніх країн до ЄС і посилення ними інвестиційної діяльності в регіоні. 3. Скорочення безробіття за рахунок альтернативних форм зайнятості та створення робочих місць, реалізації регіональних програм сприяння зайнятості. 4. Посилення інноваційності економіки. 5. Формування регіональних брендів. 6. Посилення позицій на внутрішньому ринку, зокрема переробної промисловості. 7. Розвиток виробництва екологічно чистої продукції. 8. Розвиток курортно-рекреаційних зон. 9. Розвиток зеленого туризму, гірськолижного спорту. 10. Поглиблення зв'язків науки та виробництва. 11. Підготовка та перепідготовка кадрів, у т. ч. держслужбовців. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загроза втрати економічної самостійності внаслідок експансії капіталів. 2. Погіршення демографічної ситуації. 3. Поява нових «центрів тяжіння» кваліфікованої робочої сили (Київ, близьке зарубіжжя). 4. Зменшення експорту внаслідок вступу в СОТ. 5. Недотримання вимог антимонопольного законодавства. 6. Зростання тіньового сектору економіки 7. Зниження платоспроможності споживачів продукції місцевих підприємств. 9. Конкуренція з боку товаровиробників інших регіонів і країн. 10. Погіршення інвестиційного клімату. 11. Конкуренція туріндустрії інших країн і регіонів. 12. Екологічна небезпека, зокрема від хімічних виробництв. Природні катаклізми. 14. Недостатнє фінансування соціальної сфери з бюджету.

Чисельність населення області станом на 01.07.2012 р. складала 1380,6 тис. осіб, у тому числі міське населення – 597,7 тис. (43,29 %), сільське – 782,9 тис. (56,71 %). Показник природного приросту в області є від'ємним (-499 осіб), що свідчить про скорочення кількості населення. За період січень-червень 2012 р. кількість народжених в області становила 8245 осіб, померлих – 8744 особи [1].

Рівень зайнятості населення в області за перший квартал 2012 р. становив 52,6 %, а рівень безробіття – 9,1 % [1]. Ринок праці Івано-Франківської області характеризується такими слабкими сторонами: трудова імміграція; відтік кваліфікованих кадрів; низький рівень заробітної плати (середня заробітна плата в області в розрахунку на одного штатного працівника станом на 01.07.2012 р. становила 2710 грн); гостра нестача кваліфікованих кадрів (ІТР, робітників); невідповідність професійного рівня трудових ресурсів потребам економіки; заборгованість із заробітної плати (7,3 млн грн станом на 01.08.2012 р.) [3, 256].

В області розвідано 160 родовищ 25-х видів корисних копалин, які можна віднести до таких груп:

- паливно-енергетичні (нафта, газ, буре вугілля, торф);

- хімічні (кам'яна та калійна солі, сірка, фосфорити);
- будівельні матеріали (гіпс, мергелі, пісковики, піски, глини);
- бальнеологічні (озокерит, мінеральні води).

На Івано-Франківщині залягають основні запаси нафти та газу Карпатської нафтогазоносною провінції. Розвідані запаси нафти складають 16,8 % від загальноукраїнських, газу – 11,3 %.

У природно-ресурсному потенціалі одне з основних місць також займають лісові ресурси. Лісами покрита площа близько 600 тис. га. При середньому показнику лісистості для України 14 % для Івано-Франківської області цей показник складає 43,5 %.

Загальна довжина рік області – 1554 км. Гірськими, придатними для розвитку водних видів спорту є 35 %. Тут формуються основні стоки річок Дністер і Прут. Річки області мають значні запаси гідроенергетичних ресурсів.

Українські Карпати – багатий на мінеральні води регіон держави. Тут нараховується понад 800 джерел мінеральних вод усіх типів. Регіон славиться рекреаційними ресурсами [4, 195].

Промисловість є однією з провідних галузей економіки області. Тут переважає недержавний сектор, частка якого в загальному обсязі виробництва становить більше 96 %. В останні роки її внесок у створення валової доданої вартості зберігається стабільним і складає майже третину.

Зважаючи на наявність природних ресурсів, нафтогазовий комплекс займає одне з провідних місць в області. Практично всі родовища нафти та газу регіону характеризуються ускладненими геологічними й технологічними умовами експлуатації та перебувають в завершальній стадії розробки, що обумовлює обводнення свердловин і їхню подальшу ліквідацію.

Провідними галузями, що формують близько половини обсягів промислового виробництва обробної промисловості, є хімічна та нафтохімічна, а також галузь нафтопереробки [2].

Загальними проблемними питаннями практично для більшості галузей обробної промисловості є збільшення зносу основних фондів, технічна та технологічна відсталість, відсутність чіткої політики подальшого розвитку виробництв в умовах підвищеної конкурентоспроможності, низький рівень використання наявних виробничих потужностей, збитковість випуску більшості видів продукції, неплатоспроможність і скрутний фінансовий стан, низька інвестицій-

на привабливість, відтік кадрів за значної потреби у висококваліфікованих працівниках.

Аналіз стану та структури промислового комплексу вказують на те, що більшість галузей залишаються технічно недосконалими, а недостатній розвиток внутрішнього ринку в майбутньому може стати чинником зниження темпів зростання промислового виробництва.

Значна кількість видів продукції виробляється за застарілими технологіями. Високим залишається ступінь залежності промисловості від імпортової сировини.

У сільськогосподарському виробництві зайнята третина населення Прикарпаття. Площа сільськогосподарських угідь області становить 633,7 тис. га, з них ріллі – 379,2 тис. га, пасовищ – 132 тис. га, сіножатей – 82,4 тис. га, плодово-ягідних насаджень – біля 16,2 тис. га.

Істотне підвищення економічної ефективності всіх галузей АПК передбачається за рахунок впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, формування інфраструктури аграрного ринку продукції, стабілізації та нарощування чисельності маточного поголів'я всіх видів сільськогосподарських тварин і птиці [2].

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Івано-Франківщини. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього й іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Івано-Франківщина є частиною унікальної Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення не тільки для України, але й для всього Європейського континенту. Аналіз туристичних ресурсів демонструє, що Івано-Франківщина володіє потенційними можливостями для формування на території області конкурентоспроможної туристично-рекреаційної галузі, яка може і повинна забезпечити значний внесок у соціально-економічний розвиток регіону за рахунок збільшення доходної частини бюджету, надходження інвестицій, збільшення кількості робочих місць, покращення здоров'я громадян, збереження та раціонального використання культурно-історичної та природної спадщини [5].

В області є яскраві приклади результативного застосування вітчизняного й іноземного капіталу. На сьогодні інвесторами області є нерезиденти із 42-х країн світу. Основним вектором інвестиційного

співробітництва області є європейський: понад дві третини інвестицій надійшло з країн Європейського Союзу. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку області, станом на 01.12.2011 р. склав понад 163,7 млн дол. США або 117,9 дол. на одного жителя [1].

Найпривабливішими для інвесторів є легка промисловість – 36,2 млн дол. (26,8 %) та виробництво деревини і виробів з неї – 28,9 млн дол. (21,5 %).

Зовнішньоторговельний оборот товарів за 2011 р. склав 670,1 млн дол. США. При цьому обсяги експорту й імпорту склали відповідно 443,3 млн дол. та 226,8 млн дол. Сальдо позитивне – 216,5 млн дол. США. Зовнішньоторговельний оборот товарів за перше півріччя 2012 р. склав 1126,4 млн дол. США. При цьому обсяги експорту й імпорту склали відповідно 495,0 млн дол. та 631,4 млн дол. Сальдо від'ємне – -136,4 млн дол. США [1].

Підприємства області здійснюють зовнішню торгівлю товарами з партнерами з 85 країн світу, провідне місце серед яких займають країни Європи. Значні обсяги товарів, що експортувалися в 2011 р. з області, отримали нерезиденти з країн Європи (69,1 % від загального обсягу експорту області), зокрема, Польщі, Угорщини, Румунії, Латвії, Італії, Словаччини.

Основною стратегією розвитку області визначена стратегія сталого розвитку, оскільки вона характеризується більшою сумарною оцінкою потенціалу розвитку пріоритетних напрямів. Альтернативною може бути стратегія індустріально-аграрного розвитку. Слід відмітити, що в основу вибору стратегії покладений якісний аналіз (SWOT-аналіз), за необхідності додаткові обґрунтування можуть бути зроблені і кількісними методами.

Висновки. Івано-Франківська область входить у число найбільш промислово розвинених областей західного регіону України. Застосування методу SWOT-аналізу дозволило визначити, що пріоритетними напрямками розвитку області є такі галузі: туристично-рекреаційний комплекс, лісова та деревообробна промисловість, сільське господарство, харчова та переробна промисловість, паливно-енергетичний комплекс, легка та хімічна промисловість, галузі культури, освіти та науки, охорони здоров'я й ін.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Веб-сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.if.gov.ua/>
3. Запужляк Н. Вплив трудової міграції на функціонування регіонального ринку праці (на прикладі Івано-Франківської області) / Н. Запужляк // Наук. записки ТНЕУ. Сер. : Географія. – 2011. – № 2. – С. 255–257.
4. Матеящук Л. Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу та його вплив на формування мережі поселень в Карпатському регіоні України / Л. Матеящук // Наук. вісн. Чернівець. ун-ту : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 434. – С. 193–199.
5. Соціально-економічне становище Івано-Франківської області за I півріччя 2012 року. Інтернет – конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stat.if.ukrtel.net/>

УДК 332.1

Сало С. М.,
студентка 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ

Постановка наукової проблеми. Для того, щоб якісно організувати процес управління діяльністю, необхідно правильно спланувати стратегію керування нею. У сучасних умовах ринкових відносин актуальною проблемою є впровадження стратегічних дій щодо управління діяльністю суб'єктів господарювання. Для цього використовують різноманітні методи стратегічного управління. Одним із найпопулярніших є SWOT-аналіз.

Загалом SWOT-аналіз – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для підприємства можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами) і слабкостями, результати якого у подальшому можуть бути використані для формулювання та вибору стратегій підприємства [1, 99].

Цей метод є універсальним у застосуванні, адже використовується у різних сферах економіки й управління. Таким чином, стратегічне планування діяльності є доцільним як у мікро-, так і у макросередовищі. Це означає, що SWOT-аналіз здійснюють не лише для окремого суб'єкта господарювання, а об'єктом цього методу також можуть виступати місто, район чи область загалом.

Тому, для того, щоб оцінити конкурентні можливості та переваги Львівської області, необхідно провести SWOT-аналіз, який дасть змогу вивчити її зовнішнє й внутрішнє середовища, а саме: можливості та загрози розвитку, а також сильні й слабкі сторони.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Визначення стратегії розвитку Львівської області за допомогою застосування SWOT-аналізу є предметом наукових праць І. Більського, І. Вагнера, К. Дзюбіної, О. Кіц, К. І. Редченко й ін.

Метою дослідження є обґрунтування застосування SWOT-аналізу для вивчення сильних і слабких сторін розвитку Львівської області, оцінка можливостей і загроз досягнення лідируючих позицій на ринку країни в цілому. **Завданням** дослідження є складання

матриці SWOT-аналізу для досягнення стратегічних цілей цього регіону.

Виклад основного матеріалу. За сучасних ринкових умов господарювання важливим етапом є розроблення стратегічних цілей, а як результат – ефективно їх досягнення. Для цього необхідно правильно організувати стратегічне управління, яке є важливим для оцінки сильних і слабких сторін об'єкта аналізу (у нашому випадку – Львівської області) на фоні можливостей і загроз його розвитку. Саме для цього на практиці застосовують метод SWOT-аналізу.

Цей метод дає змогу дослідити зовнішнє та внутрішнє середовища регіону для того, щоб прийняти певні стратегічні рішення стосовно подальшого розвитку області [2, 117].

За допомогою SWOT-аналізу вивчаються переваги (сильні сторони) Львівщини відносно інших областей, аналізуються недоліки (слабкі сторони), які негативно впливають на її розвиток, а також досліджуються можливості й загрози розвитку області в цілому. Після виконання таких послідовних дій відбувається встановлення взаємозв'язків між внутрішнім і зовнішнім середовищем Львівської області, які дають змогу правильно розробити стратегію розвитку регіону та прийняти відповідні стратегічні рішення.

Отож, для початку проведемо аналіз сильних сторін розвитку Львівської області. Вона розташована у західній частині України, яку прийнято називати Галичиною. Північна частина регіону лежить у межах Волинської височини, Малого Полісся та Подільської височини, відокремлена долиною Дністра від Передкарпаття. На південному заході області розташовані хребти Українських Карпат. Північна частина регіону розташована у лісостеповій зоні. Область має сприятливі умови для розвитку сільського та рекреаційного господарства [3].

Львівщина має вигідне географічне положення міжнародного значення. Через її територію пролягають інтернаціональні комунікації, які з'єднують Україну з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією.

Область має розвинену транспортну мережу. Через її територію проходять міжнародні залізничні лінії до столиць багатьох європейських держав, а також три важливі транспортні коридори: із Заходу на Схід (коридор № 3 Берлін-Вроцлав-Львів-Київ; коридор № 5 Трієст-Любляна-Львів) та з Півночі на Південь (коридор Б Гданськ-Варшава-Львів-Одеса). На території області розташовані

чотири автомобільні (Краковець, Шегині, Рава-Руська та Смільниця) й три залізничні пункти перетину кордону (Рава-Руська, Мостиська та Хирів), діє один повітряний пункт перетину кордону – аеропорт «Львів». Міжнародні авіалінії з'єднують Львів із містами Близького Сходу, Центральної та Західної Європи, Північно-Американського континенту, а також із країнами колишнього Радянського Союзу.

Через територію області проходить газопровід, що дозволяє транспортувати російський газ до європейських споживачів, та транспортний нафтокоридор. Щороку 17–19 млн т сировини нафти транспортується з Росії та Казахстану у країни Центральної та Східної Європи [4].

Львівська область є промислово-аграрним регіоном. Сьогодні регіон володіє вдалим поєднанням великої кількості наукоємних підприємств важкої та середньої промисловості, хорошою інфраструктурою для інноваційної діяльності, великим науковим потенціалом із розвинутою мережею дослідних інститутів, потужним банківським сектором із вітчизняним і закордонним капіталом. Найважливіші галузі промисловості – машинобудування, хімічна та нафтохімічна, харчова промисловість, лісова та деревообробна, добувна. Галузями спеціалізації сільського господарства є вирощування зернових культур, картоплі, цукрових буряків, овочів, льону. Розвинуте м'ясо-молочне скотарство, свинарство та птахівництво. Економіка Львівщини створює більше 4 % валової доданої вартості держави, займаючи за цим показником сьоме місце серед областей України [5].

Ефективному розвитку Львівської області сприяє її зовнішньоекономічна діяльність. У січні 2012 р. експорт товарів із Львівської області становив 95,2 млн дол., імпорту в область – 196,6 млн дол. Порівняно з січнем 2011 р. експорт зріс на 22,5 %, або на 17,5 млн дол., імпорту – на 26 %, або на 40,6 млн дол. [6].

За наявністю рекреаційних ресурсів Львівська область займає одне з провідних місць у державі. Природні рекреаційні ресурси Львівщини представлені лікувальними мінеральними водами, лікувальними грязями, озокеритом, кліматичними, водними, лісовими. У структурі рекреаційних ресурсів області 70 % припадає на ресурси відпочинку й туризму, а 30 % – на ресурси санаторно-курортного лікування [7]. Найбільш розвиненими зонами відпочинку на Львівщині є Трускавець, Моршин, Східниця.

Львівська область має багату історико-культурну спадщину. Область є найбільшою в Україні за кількістю, різноманітністю та ступенем збереження архітектурно-містобудівної спадщини, яка представлена всіма типами будівель широкого хронологічного періоду – від Княжої доби до середини ХХ ст. [7]. Це сприяє тому, що багато туристів відвідує область, у результаті чого відбувається вкладення коштів у розвиток Львівської інфраструктури вітчизняними й іноземними туристами.

Галичина також славиться високим рівнем освіти населення. У ній зосереджено багато вищих навчальних закладів (ЛНУ ім. Івана Франка, Національний університет «Львівська політехніка» та ін.), шкіл і закладів дошкільної освіти, що позитивно впливає на розвиток освітнього рівня регіону. Досить часто Львівська область стає осередком для проведення різноманітних наукових і практичних конференцій, які пов'язані як з економічним розвитком області, так і з приводу інших актуальних питань.

Проте, незважаючи на всі ці переваги (сильні сторони) Львівської області, існує ряд слабких сторін, які потребують удосконалення та розвитку. Дослідимо їх за допомогою SWOT-аналізу.

По-перше, у регіоні спостерігається високий рівень безробіття громадян. За даними Головного управління статистики у Львівській області, за серпень 2012 р. на зареєстрованому ринку праці Львівщини кількість безробітних збільшилась на 405 осіб і на 1 вересня 2012 р. становила 25,5 тис. осіб (на 1 вересня 2011 р. – 25,1 тис. осіб) [8].

По-друге, прослідковується низька оплата праці за виконання різного роду робіт, у результаті чого відбувається еміграція висококваліфікованих працівників у пошуку більш оплачуваних місць роботи, досить часто за кордоном нашої країни.

По-третє, наявні несприятливі умови розвитку підприємницької діяльності через високі та нестабільні податки, несприятливу політичну й економічну ситуацію в області, тобто неможливість для підприємців самореалізуватися так, як цього б хотілося. Адже не розвинена така сфера, яка б сприяла підтримці й розвитку бізнесу.

По-четверте, жахливий стан автомобільно-транспортних доріг Галичини, що погіршує можливість транспортування товару як у межах області, так і за її межі. Це є однією з основних причин зниження обсягів експорту й імпорту, а як результат – уповільнення внутрішньо- та зовнішньоекономічного розвитку Львівської області.

Проте, найгіршим є те, що погані дороги призводять до великої кількості ДТП. А також вони є шоком для туристів (живої реклами у майбутньому).

Таким чином, для того, щоб подолати та зменшити вплив цих негативних факторів проведемо аналіз можливостей розвитку Львівської області. Одним із способів зменшення рівня безробіття є розвиток Львівського аеропорту: його інфраструктури, укладання договорів з новими авіакомпаніями. Це збільшить кількість робочих місць і рівня оплати праці, а також зможе нівелювати значення поганого стану автомобільних доріг, покращить умови розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Наступною можливістю розвитку Львівщини є удосконалення гірськолижних курортів регіону, зокрема у Славському. Це збільшить частоту відвідування туристів, створить нові робочі місця, допоможе розвитку підприємництва, а також підвищить рівень заробітної плати в області. Приплив додаткових коштів допоможе провести реконструкції історико-культурної спадщини й удосконалити рекреаційні зони регіону.

Нещодавно проведене у місті Львові «Євро–2012» зробило місту хорошу рекламу, розвинуло сферу ресторанного та готельного бізнесу, а побудований новий стадіон дає можливість проводити футбольні матчі, залучаючи велику кількість вболівальників. Це є відправним пунктом для реалізації планів щодо будівництва нових спорткомплексів. Ще однією можливістю для значного розвитку інфраструктури Львівщини є ймовірність проведення зимової «Олімпіади–2022».

Але існують і загрози у розвитку Львівської області. До них можна віднести несприятливу політичну ситуацію, уповільнений економічний розвиток промислово-аграрного сектору, зростання тіньової економіки, еміграцію висококваліфікованих кадрів за кордон. Ще однією із значних загроз Львівщини є її екологічна ситуація: стан питної води є незадовільним через вміст шкідливих для організму людини речовин, проблеми зі сміттєзвалищами (Грибовицьке сміттєзвалище), а також інтенсивне вирубування лісів у Карпатах, що спричиняє зсуви ґрунту, затоплення гірських сіл.

На основі вище викладеного матеріалу складемо матрицю SWOT-аналізу, де перерахуємо й узагальнимо чинники впливу на розвиток Львівської області. Результати проведеного аналізу подамо в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Матриця SWOT-аналізу Львівської області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
1. Вигідне географічне положення національного та міжнародного значення. 2. Розвинена транспортна мережа. 3. Значний рівень розвитку промислово-аграрного сектору. 4. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність. 5. Наявність рекреаційних ресурсів. 6. Багата історико-культурна спадщина. 7. Високий рівень освіти.	1. Значне безробіття. 2. Низька оплата праці кваліфікованого персоналу. 3. Несприятливі умови розвитку підприємницької діяльності. 4. Жахливий стан автомобільно-транспортних доріг.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
1. Розвиток аеропорту. 2. Удосконалення гірськолижних курортів. 3. Розвиток сфери послуг. 4. Побудова спорткомплексів. 5. Проведення Олімпіади–2022.	1. Несприятлива політична ситуація. 2. Уповільнений економічний розвиток промислово-аграрного сектору. 3. Зростання тіньової економіки. 4. Еміграція висококваліфікованих кадрів за кордон. 5. Незадовільне екологічне становище.

Отже, підкреслюючи усе вище сказане, можна зробити **висновки**, що Львівська область має багато сильних сторін які виділяють її на фоні інших областей. Проте, також є ряд недоліків, котрі не можна залишити поза увагою та потрібно ретельно працювати над їх усуненням. Наведені можливості сприяють підсиленню й розвитку сильних сторін і зменшенню й усуненню негативного впливу слабких сторін Львівщини. Владі Львівської області необхідно значну увагу приділити загрозам розвитку, адже їх поєднання зі слабкими сторонами може призвести до катастрофічних наслідків.

Список використаної літератури та джерел

1. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства : підруч. / М. Г. Саєнко. – Тернопіль : «Екон. думка». – 2006. – 390 с.
2. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. / К. І. Редченко. – Львів : Вид-во «Новий світ-2000». – 2003. – 272 с.
3. Львівська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Львівська_область
4. Львівська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Lviv/>
5. Географічна характеристика Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ekology.lviv.ua/file/eko_lviv_2006/Book/2.html

6. Веб-сайт Львівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс].
– Режим доступу :
http://www.loda.gov.ua/ua/current-activity/infrastructure/ek_zovn/
7. Кравців В. С. Рекреаційний потенціал Львівської області та стратегія його освоєння / В. С. Кравців, Б. М. Матолич, О. І. Гулич, В. О. Палюга // Регіональна економіка. – 2002. – № 2. – С. 133–143.
8. Веб-сайт Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/press/2012/r070912_98.pdf

УДК 332.1

Поліщук І. В., Шнит О. Л.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. У сучасних умовах ринкових відносин і посилення економічної самостійності регіонів важливим є як реалізація потенціалу конкретного регіону, так і постійне підвищення якості життя населення. Для цього розвинені країни використовують стратегічне дослідження розвитку регіонів, яке є ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності й адаптації до змін зовнішнього середовища.

Саме підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення їх ресурсного потенціалу є одним із пріоритетних напрямів, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. [1]. Відповідно до неї основною метою державної регіональної політики України на сучасному етапі розвитку є створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

Стратегічне дослідження передбачає визначення системи чітких цілей і завдань, які взаємопов'язані між собою та взаємоузгоджені з наявним обсягом ресурсного потенціалу. Воно зостається дієвим і в умовах динамічних змін ринкового середовища, оскільки наперед враховує можливості та загрози зовнішнього оточення й уможливорює розроблення кількох варіантів сценаріїв і моделей розвитку, які за необхідності, коригуються й адаптуються до змін. Тому пошук дієвих засобів й інструментів впливу на розвиток національної економіки в цілому та Рівненської області зокрема, актуалізує необхідність застосування засад стратегічного аналізу.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Вивченню й узагальненню проблем стратегічного дослідження регіонів і розробці стратегії комплексного розвитку присвячені фундаментальні дослідження українських учених-регіоналістів О. І. Амоші, О. М. Алімова, М. П. Бутка, В. М. Вакуленка, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця,

Б. М. Данилишина, М. І. Долішнього, С. І. Дорогунцова, В. І. Пили, Л. Г. Чернюк та ін.

Метою роботи є проведення стратегічного дослідження Рівненської області за допомогою SWOT-аналізу для виявлення та підбору стратегічних шляхів підвищення ефективності діяльності й привабливості цього регіону.

Для досягнення визначеної мети у дослідженні поставлені й вирішені такі **завдання**:

- дослідити геополітичне становище регіону;
- провести оцінку економічного, соціального, екологічного потенціалу Рівненської області;
- здійснити SWOT-аналіз Рівненщини;
- узагальнити проведений аналіз і виявити найбільш перспективні напрями розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. Рівненська область розташована у північно-західній частині України. Вона займає площу близько 20,1 тис. км² (3,3 % території України), простягається із заходу на схід на 130 км, з півночі на південь на 210 км.

Область поділена на 16 районів, 11 міст, у тому числі 4 (Рівне, Дубно, Кузнецовськ, Остріг) – обласного значення, 16 селищ міського типу, 338 сільських рад, 1000 сільських населених пунктів [2].

Населення цього регіону станом на 1 серпня 2012 р. становило 1156,0 тис. осіб (2,5 % усього населення України), у тому числі 47,7 % – міського та 52,3 % сільського населення [3]. Щільність населення – 58 осіб на 1 км².

Рівненська область межує з Волинською, Житомирською, Хмельницькою, Тернопільською та Львівською областями. На півночі Рівненщини проходить державний кордон із Республікою Білорусь, зокрема з Брестською та Гомельською областями.

Регіон знаходиться на перетині автомобільних і залізничних шляхів, що сполучають Європу з Азією, Балтійське море з Чорним. Відстань від кордону Рівненської області до кордону з ЄС становить лише 100 км (1,5 год. їзди автомобілем). Відстань до столиці України Києва – 250 км (3 год. їзди) [4], тобто регіон має вигідне геополітичне становище.

Рівненська область за економічним потенціалом відноситься до промислово-аграрних регіонів. У валовій доданій вартості найбільшу питому вагу займають промисловість і сільське господарство.

Серед інших областей України промисловість Рівненщини виділяється виробництвом електроенергії, мінеральних добрив, деревостружкових плит, високоякісної фанери, цементу, будівельних матеріалів, скловиробів, силових вимикачів, нетканих матеріалів, кондитерських виробів, сірників тощо.

Також розвинуті цукрова (2 цукрових заводи), молокопереробна (11 заводів), м'ясна (96 м'ясопереробних цехів), консервна, спиртова, пивоварна та хлібопекарська галузь. Виробляється цукор, хлібобулочні та кондитерські вироби, тваринне масло, сири, продукція із незбираного молока, м'ясо, консерви та ковбасні вироби.

Так, у 2011 р. обсяг реалізованої промислової продукції склав 13936,4 тис. грн (1,2 % від загального по Україні).

Рівненська область, більшість населення якої мешкає у сільській місцевості та яка має значний природний потенціал, а також збережені традиції агровиробництва, значною мірою залежить від сільського господарства.

Основними напрямками розвитку сільського господарства є виробництво зерна, цукрових буряків, картоплі, продукції тваринництва. У структурі валової продукції сільського господарства галузь тваринництва займає 43 %, рослинництва – 57 % відповідно.

До складу агропромислового комплексу Рівненської області входять 784 діючих суб'єктів господарювання, у тому числі функціонує 416 фермерських формувань, 117 господарських товариств, 132 приватних підприємства та 117 підприємств інших форм господарювання. Тут зайнято понад 40 % сільського населення регіону [2].

Проте цей сектор економіки не розвинений настільки, щоб випускати й експортувати за межі області рентабельну продукцію з високою доданою вартістю. На це впливає низька природна родючість ґрунтів, заболоченість і перезволоженість території, високий рівень еродованості території південних районів, дрібно контурність угідь і, особливо, їх радіоактивна забрудненість внаслідок аварії на ЧАЕС. Ці фактори вимагають постійного здійснення агротехнічних, меліоративних, протиерозійних, природоохоронних і організаційно-господарських заходів, спрямованих на підтримання продуктивності сільськогосподарських робіт.

Такий сектор економіки області, як туризм, на сьогодні є не найважливішим для розвитку регіону. Проте певні види туризму можуть бути стратегічним ресурсом для Рівненської області, в якій

налічується близько 3000 пам'яток історії, культури й архітектури, а також заповідники, природні та ландшафтні парки, збережена автентична історико-культурна спадщина Полісся та Волині. Завдяки наявності природних, історичних ресурсів, а також добре збереженим традиціям існує значний потенціал для розвитку рекреаційного, історичного та сільського туризму.

Незважаючи на ці ресурси й існуючі об'єкти для проживання та дозвілля, інфраструктура та наявні туристичні послуги не відповідають вимогам, задоволення яких необхідне для стабільного зростання сектору туризму.

Рівненщина відноситься до регіонів України з досить напруженою екологічною обстановкою, оскільки є однією з найбільш постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. До зон радіоактивного забруднення віднесено 341 населений пункт. У них проживає близько третини населення області. Площа ураженої території займає 11,2 тис. км², що становить більше половини площі області [5].

Також в економіці області значною є частка ресурсомістких і енергоємних виробництв, упровадження яких здійснювалося, як правило, без урахування природоохоронних технологій. Як результат – відбулися суттєві зміни в довкіллі: забруднення повітря, води, інших природних ресурсів, знизився самовідновлювальний потенціал навколишнього природного середовища, нагромадилися небезпечні відходи.

Забруднення навколишнього природного середовища області характеризується територіальною диференціацією. Найбільш забрудненою є центральна частина області (м. Рівне, Рівненський, Здолбунівський, Костопільський райони), де розміщені потужні промислові підприємства. Найменше забруднена – північна частина області [2].

Покращення якості життя населення є одним із ключових чинників конкурентоспроможності Рівненщини, оскільки сприяє залученню інвестиційних і трудових ресурсів, інтелектуального капіталу та, з іншої сторони, стримує відтік людського й фінансового капіталу за кордон.

Важливим у процесі розроблення стратегії регіонального розвитку є проведення SWOT-аналізу Рівненської області: аналізу сильних і слабких сторін (внутрішніх чинників) та оцінка позиції регіону порівняно з іншими регіонами України, з якими Рівненщина

конкурує за робочі місця й інвестиції. Конкурентоспроможність Рівненської області також розглядалася в контексті аналізу зовнішніх чинників: сприятливих можливостей і загроз.

Характеристика сильних і слабких сторін регіону, зовнішніх можливостей і загроз для його розвитку наведена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

SWOT-аналіз Рівненської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<i>1. Географічне положення</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розміщення на перетині міжнародних транспортних магістралей. 2. Розвинена транспортна, у т. ч. митна інфраструктура, наявність аеропорту міжнародного статусу. 3. Реконструкція автомагістралей до Євро-2012 і розвиток відповідної інфраструктури. 4. Сприятливе розташування для транзиту. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Некомпактна територія області (значна протяжність із півночі на південь). 2. Урбанізація разом із низькою щільністю населення, особливо у північній частині області, впливає на відносини між районними центрами та на позицію міста Рівне як обласного центру й потенційного акумулятора зростання полюсів. 3. Відсутність другорядних центрів (за розміром міст) унеможливорює поляризацію та врівноважує їх із містом Рівне в якості територіально розсіяних потенційних точок зростання.
<i>2. Економічний потенціал</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Єдині в Україні розвідані родовища бурштину. 2. Значні лісові ресурси, які достатні для розвитку деревообробної та меблевої промисловості, заготівлі лісових ягід, грибів, лікарських рослин, розвитку туристично-рекреаційної галузі. 3. Значні водні запаси області, які забезпечують функціонування та розвиток промисловості, сільського та житлово-комунального господарства, вирощування риби, туристично-рекреаційних потреб, малої гідроенергетики. 4. Значні запаси корисних копалин (граніти, базальти, каолінові глини), у т. ч. тих, які можуть використовуватись у сфері енергозбереження (торф, базальт, придатний для виготовлення високоефективних ізоляційних матеріалів), та які розташовані в безпосередній близькості до магістральних залізниць і автомобільних шляхів. 5. Наявність місцевих енергетичних потужностей (РАЕС). 6. Збережені традиції аграрного регіону. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Малородючі ґрунти, зокрема у північній частині області,. 2. Значна кількість непродуктивних угідь. 3. Зношені меліоративні системи. 2. Забруднення радіонуклідами північної частини області. 3. Низький рівень упровадження сучасних агротехнологій. Тваринництво та птахівництво малопродуктивні. 4. Негативне сальдо зовнішньо-торговельного балансу. 5. Низька диверсифікація економіки. 6. Низька якість доріг місцевого значення, зношеність енергетичної інфраструктури. 7. Значні міжрайонні дисбаланси в розвитку економіки, освіти, культури, охорони здоров'я.

Продовження таблиці 1.5

<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<i>3. Соціокультурний потенціал</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатня забезпеченість трудовими ресурсами технічного профілю. 2. Якісні навчальні заклади з кваліфікованими кадрами. 3. Мононаціональний склад населення, низький рівень злочинності, що убезпечує область від суспільної нестабільності. 4. Наявність понад 3000 пам'яток історії, культури й архітектури, а також заповідників, природних і ландшафтних парків, збережена автентична історико-культурна спадщина Полісся та Волині. 5. Авто- та кемпінговий туризм, екотуризм (природні заповідники та парки), велотуризм (велика кількість туристичних об'єктів на малій території), туризм вихідного дня та спеціальний туризм подій. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній рівень рекреаційно-туристичної інфраструктури (готелі, мотелі, санаторно-курортні заклади, бази відпочинку, пункти прокату інвентарю тощо). 2. Загалом нерозвинена сфера послуг (за деякими виключеннями). 3. Недорозвиненість і незадовільне управління багатьма туристичними об'єктами. 4. Обмежені фінансові ресурси та низький рівень інвестицій. 5. Відсутня політика розвитку туризму. 6. Недостатня кваліфікація робочої сили, відтік людських ресурсів і старіння робочої сили. 7. Потенційна екологічна загроза від Хмельницької та Рівненської АЕС.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<i>1. Політика і законодавство</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Спрощення та прискорення процедури отримання необхідних для проектування та будівництва вихідних даних, погоджень і експертиз. 2. Податкові пільги для легкої промисловості та сільськогосподарського машинобудування. 3. Потенційне спрощення механізмів розробки родовищ бурштину. 4. Прийнятий закон про зелений тариф стимулюватиме розвиток відновлюваної енергетики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значна «тінізація» малого бізнесу, низький рівень офіційної заробітної плати, велика кількість незареєстрованих працівників. 2. Невизначеність державної політики щодо закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію та недостатня державна підтримка сільгоспвиробників. 3. Нестабільне законодавство щодо отримання спеціальних дозволів на користування надрами. 4. Посилення на державному рівні фіскального тиску на малий бізнес.
<i>2. Економіка</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Спрощення процедури інвестування. 2. Створення нових робочих місць на конкурентоспроможних й інноваційно нових підприємствах, розвиток інноваційного потенціалу області. 3. Розвиток співпраці між підприємствами та збільшення доданої вартості; 4. Покращення бізнес середовища та посилення експортного потенціалу регіональних підприємств. 5. Відродження будівельної галузі після кризи. 6. Запровадження ринку землі стимулюватиме розвиток АПК. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження ділової активності в Україні та регіоні зокрема. 2. Висока залежність галузей від імпорتنих енергоносіїв. 3. Відтік кваліфікованих кадрів за межі області. 4. Підвищення вартості традиційних енергоносіїв. 5. Зменшення реальних доходів населення з відповідною стагнацією внутрішнього ринку. 6. Низька престижність робітничих професій.

Закінчення таблиці 1.5

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
7. Залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку (напр., програми ЄС: Транскордонне співробітництво, Східне Партнерство).	
<i>3. Зовнішньоекономічна діяльність</i>	
1. Збільшення глобального попиту на продовольство, у тому числі на чисті органічні продукти. 2. Економічна глобалізація й інтерес інвесторів до нових інвестиційних можливостей. 3. Світове зростання цін на продовольство стимулюватиме сільгоспвиробників. 4. Зростання популярності сільського, зеленого, культурного, світоглядного туризму серед населення України та Європи. 5. Підписання угоди між Україною та ЄС про зону вільної торгівлі стимулюватиме нарощення експортного потенціалу.	1. Політична та фінансова нестабільність і залежність від центру (централізація фінансових ресурсів). 2. Небажання іноземних інвесторів вкладати кошти в Україні через непередбачувану політичну ситуацію, несприятливе національне законодавство та корумпованість чиновників. 3. Можливе погіршення кон'юнктури світового ринку на продукцію, яка експортується з області, зокрема, на вироби хімічної промисловості.

Проведений SWOT-аналіз дав змогу визначити сучасний стан розвитку інфраструктури, економіки, оцінити діяльність з охорони довкілля, розвитку туристичної сфери, культури, освіти й інших важливих сфер розвитку Рівненської області.

Висновки. Ґрунтуючись на проведеному SWOT-аналізі Рівненської області, можна визначити порівняльні переваги (на основі аналізу сильних сторін і можливостей), виклики (на основі аналізу слабких сторін і можливостей) та ризики (на основі аналізу слабких сторін і загроз) розвитку регіону.

Так, до порівняльних переваг належать:

а) такі сильні сторони, як розміщення Рівненської області на перетині міжнародних транспортних магістралей, розвинена транспортна, у т. ч. митна інфраструктура, а також достатня забезпеченість трудовими ресурсами технічного профілю, оскільки можуть бути підтримані такими можливостями, як нарощення експортного потенціалу завдяки створенню зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, розвиток легкої промисловості та сільсько-господарського машинобудування завдяки податковим пільгам, зростання популярності туризму серед населення України та Європи;

б) світове зростання цін на продовольство, а також запровадження ринку землі стимулюватиме розвиток АПК Рівненської

області, яка зберегла традиції аграрного регіону, має достатні водні запаси та трудові ресурси у цій галузі економічної діяльності;

в) наявність значної історико-культурної спадщини, заповідників і ландшафтних парків, розвинена транспортна інфраструктура, наявні лісові та водні ресурси, низький рівень злочинності разом із зростанням популярності сільського, зеленого, культурного, світоглядного туризму серед населення України та Європи;

г) хороша забезпеченість лісовими та водними ресурсами у поєднанні з такими можливостями, як нарощення експортного потенціалу завдяки створенню зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, розвиток легкої промисловості та сільськогосподарського машинобудування завдяки податковим пільгам, зростання світових цін на продовольство, запровадження ринку землі, зростання популярності туризму серед населення України та Європи;

д) значні запаси корисних копалин Рівненщини, які розташовані у безпосередній близькості до магістральних залізниць і автомобільних шляхів, не тільки сприятимуть відродженню будівельної галузі після кризи, але й стимулюватимуть нарощення експортного потенціалу завдяки угоді про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Викликами для розвитку регіону є:

а) збільшення диверсифікації економіки Рівненської області та покращення сальдо зовнішньоторговельного балансу завдяки використанню таких можливостей, як зростання світових цін на продовольство, прийнятий закон про зелений тариф, прийняття податкових пільг для легкої промисловості та сільськогосподарського машинобудування, підписання угоди між Україною та ЄС про зону вільної торгівлі, відродження будівельної галузі після кризи, потенційне спрощення механізмів розробки родовищ бурштину, зростання популярності сільського, зеленого, культурного та світоглядного туризму серед населення України та Європи;

б) зменшення значних міжрайонних дисбалансів у розвитку економіки, освіти, культури, охорони здоров'я шляхом залучення грантових коштів на реалізацію проектів регіонального розвитку (напр., програми ЄС: Транскордонне співробітництво, Східне Партнерство);

в) зростання популярності сільського, зеленого, культурного та світоглядного туризму серед населення України та Європи допоможе Рівненській області підвищити рівень рекреаційно-туристичної

інфраструктури (готелі, мотелі, санаторно-курортні заклади, бази відпочинку, пункти прокату інвентарю тощо).

Ризики, які визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз, є такими:

а) в умовах слабкої диверсифікації економіки та негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу Рівненська область ризикує зазнати зниження ділової активності в регіоні через посилення фіскального тиску на малий бізнес, погіршення інвестиційного рейтингу України, відтік фінансово-інвестиційного капіталу та нестабільність законодавства;

б) значні міжрайонні дисбаланси у розвитку економіки, освіти, культури й охорони здоров'я посилюють відтік кваліфікованих кадрів за межі області.

Отже, Рівненській області необхідно максимально ефективно використовувати свої сильні сторони та можливості для мінімізації ризиків і реалізації потенціалу регіону.

Список використаної літератури та джерел

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Про Рівненську область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rcci.rivne.com/?pg=rivne&lng=ua>
3. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Веб-сайт Рівненської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/5021.htm>
5. Стратегія економічного та соціального розвитку Рівненщини до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/4426.htm>
6. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону / за ред. І. Санжаровського – К. : Вид-во К.І.С., 2008. – 216 с.

УДК 332.1

Сельвеструк Я. О., Кучмук І. Є.,
студенти 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

АНАЛІЗ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-МЕТОДУ

Постановка наукової проблеми. У сучасних умовах адекватність прийнятої стратегії розвитку бізнесу або території стратегічним цілям залежить від результатів стратегічного аналізу. Останній формує інформаційну базу для прийняття рішення, але його методи залежать від складності внутрішнього та зовнішнього середовища господарської системи. Система методів стратегічного аналізу та інформаційне коло джерел залежать від економічних відносин у регіоні та традиційної чи інноваційної спрямованості потенціалу господарської організації. Одним із найпопулярніших методів є SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз – це аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Аналізу підлягають сильні сторони (Strength), слабкі сторони (Weakness) внутрішнього середовища, а також можливості (Opportunities) та загрози (Threats) зовнішнього середовища організації. Методологія SWOT-аналізу передбачає спочатку виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, після цього встановлення зв'язків між ними, які у подальшому можуть бути використані для формулювання стратегії організації [1].

Для того, щоб оцінити конкурентні можливості та переваги Тернопільської області необхідно провести SWOT-аналіз, який дасть змогу вивчити її можливості та загрози розвитку, а також сильні та слабкі сторони.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Дослідження розвитку Тернопільської області за допомогою застосування SWOT-аналізу проведено у наукових працях А. А. Пересади, Ю. В. Полякова, І. Л. Сазонець, А. Ф. Гойка.

Метою дослідження є застосування SWOT-аналізу при вивченні сильних і слабких сторін розвитку Тернопільської області, оцінка можливостей і загроз опануванню лідируючих позицій на ринку країни в цілому.

Виклад основного матеріалу. Тернопільська область займає західну частину Подільського плато, межуючи на півночі з Рівненською, на півдні з Чернівецькою, на південному заході з Івано-Франківською, на заході з Львівською областями України, а на сході – з Хмельницькою областю. Тернопільщина знаходиться поблизу українського кордону з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією.

Область займає площу 13,8 тис. км², що становить 2,3 % території України. За цим показником вона займає 23 місце серед інших областей України (меншими є тільки Закарпатська та Чернівецька області). За площею Тернопільщина співрозмірна з Ізраїлем [2].

Тернопільська область знаходиться на перетині транспортних магістралей, її транспортна система займає важливе місце у транспортній системі України. Найбільш розвинутими є автомобільний і залізничний види транспорту, які відіграють основну роль у формуванні транспортної системи області.

За 2011 р. в області було перевезено 11129 тис. т вантажів, що в 1,3 рази менше, ніж у 2010 р. та в 10,1 разів менше, ніж у 1990 р. За обсягами перевезення вантажів у Тернопільській області провідне місце належить автомобільному транспорту – 9654 тис. т (86,7 %). Порівняно з 2010 р. обсяги перевезення вантажів скоротилися на 3148 тис. т, порівняно з 1990 р. – зменшилися в 11 разів. Залізничним транспортом у 2011 р. було перевезено 1475 тис. т вантажів (13,3 %).

Загальна кількість наявного населення Тернопільської області станом на 1 січня 2007 р. становить 1 млн 105,4 тис. осіб.

Для регіону характерна висока щільність населення. Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., у цілому по області вона становила 83 особи/км². Найменша щільність населення у Підгаєцькому та Шумському районах, де вона становила відповідно 46 і 44 особи/км². Найгустіше заселені Чортківський (90 осіб/км²), Кременецький і Бучацький райони, де цей показник склав 82 особи/км².

У національному складі населення Тернопільської області переважають українці, чисельність яких складала 1113,5 тис. осіб, або 97,8 % від загальної кількості населення. За роки, що минули від перепису населення 1989 р. кількість українців зросла на 1,0 % [3].

До найбільш важливих галузей народного господарства області належать:

- харчова промисловість;

- машинобудування та металообробка;
- легка промисловість;
- промисловість будівельних матеріалів;
- борошно-круп'яна промисловість;
- деревообробна промисловість.

Провідне місце серед галузей промисловості області належить харчовій, яка переробляє сільськогосподарську сировину. У ній виділяються цукрова, м'ясна, молочна, спиртово-горілчана, кондитерська, тютюнова, плодоовочеконсервна, борошномельна й інші галузі. За обсягами виробництва та реалізації продукції лідером є цукрова промисловість (в області діє дев'ять цукрових заводів), яка поряд із спиртовою та плодоовочеконсервною є галуззю спеціалізації Тернопільської області в державному та регіональному поділі праці.

В області функціонує кілька вагомих недержавних структур, покликаних безпосередньо сприяти підприємцям у бізнесовій діяльності. Так, у Тернопільському регіональному відділенні торгово-промислової палати України можна отримати інформацію щодо існуючих бізнесових можливостей як в області, так і за її межами, а також відомості про місцеві підприємства.

Експортні й імпорتنі поставки пов'язують Тернопільщину з 72 країнами світу. До основних торговельних партнерів області належать Російська Федерація, Німеччина, Молдова, Польща, Італія, Туркменістан, Індія, США, Угорщина, Чеська Республіка.

Найбільшими зовнішніми ринками збуту продукції, що експортується з Тернопільської області, є Російська Федерація, Молдова, Німеччина, Туркменістан, Польща, Індія, Грузія.

Завдяки особливостям спеціалізації економіки області у структурі експортних поставок переважають продукти харчосмакової промисловості, живі тварини та продукція тваринництва, машини, електричне обладнання, текстиль і текстильні вироби, інші промислові товари, деревина та вироби з неї.

Серед постачальників імпоротної продукції в область виділяються Німеччина, Російська Федерація, Польща, Італія, США, Чеська Республіка, Угорщина [4].

У галузі культури області спостерігається стабілізація діяльності культурно-освітніх закладів, помітно зростає професійний і художній рівень аматорських колективів. Збережено мережу та кадровий потенціал галузі. У закладах культури працюють 4995 керівників і спеціалістів, 3,5 тисячі аматорських колективів, з них 277 носять

звання «народний», «зразковий». Проблемним залишається приведення у відповідність кількості закладів культури до кількості населення, зокрема у сільській місцевості, а також поповнення книжкових фондів бібліотек [3].

Тернопільська область є привабливою територією для туристів за такими критеріями: географічне положення, екологічна ситуація та культурно-історична спадщина. Напрями освоєння та розвитку туристичних ресурсів України визначаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування відповідно до програм розвитку туризму.

Тернопільська область багата на підземні та мінеральні води. Серед оригінальних пам'яток природи Тернопільщини є карстові печери.

Клімат області – помірно-континентальний, з достатньою кількістю опадів. Кліматичні умови сприятливі для розвитку літніх і зимових видів відпочинку.

Тернопільщина відома своїм природно-заповідним фондом, який складається з 537 одиниць загальною площею 116898,79 га. Заповідність території становить 8,42 %.

Тернопільська область володіє потужними рекреаційними ресурсами. Для неї характерні такі рекреаційні природні ресурси: кліматичні, лісові, водні та геологічні пам'ятки. Такі умови сприятливі для розвитку різних видів туризму.

Разом із тим у регіоні є низка невирішених проблем. Так, в області залишаються найнижчими в Україні середньомісячна заробітна плата, рівень залучення в економіку регіону інвестицій, в тому числі й іноземних, рівень експорту, розвитку малого підприємництва, податкових надходжень.

Зменшення кількості населення мало місце у всіх районах області, за винятком Тернопільського, де цей показник склав 103,1 % порівняно з 2010 р.

Останнім часом суттєво зменшилася величина науково-технічного потенціалу Тернопільської області: кількість спеціалістів, які виконували науково-технічні роботи, зменшилася за останнє десятиріччя більше, ніж утричі.

Рівень здійснення інноваційної діяльності підприємств Тернопільської області є недостатнім. Про це свідчать низькі показники щодо кількості інноваційних підприємств і витрат на інновації та кількості нових продуктів і процесів, які з року у рік

зменшуються. Інноваційна діяльність мало спрямована на дослідження та розвиток, нею майже не займаються приватні підприємства, здійснюється така діяльність, в основному, на підприємствах м. Тернополя.

Природно-техногенна ситуація в області динамічна та залишається доволі складною. Це зумовлює, насамперед, наявність забруднених ділянок внаслідок аварії на ЧАЕС (цезієм-137 у дозі 1–5 Кі/км² 18,7 тис. га сільськогосподарських угідь, стронцієм-90 у дозі 0,02–0,15 Кі/м² 12,7 га та ін.).

Велика культурно-історична спадщина регіону не використовується для виховання підростаючого покоління та паралельного розвитку туристичної сфери. Більшість архітектурних пам'яток потребують значних інвестиційних вкладень бюджету та підприємницьких структур для проведення реставраційних робіт.

Отож, складемо матрицю SWOT-аналізу Тернопільської області (див. табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Матриця SWOT-аналізу Тернопільської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення. 2. Динамічне зростання обсягів промислового виробництва. 3. Наявність вищих і професійно-технічних навчальних закладів, які можуть забезпечити підготовку кадрів для потреб промисловості області. 4. Розвинена транспортна мережа. 5. Наявність рекреаційних ресурсів. 6. Історико-культурна спадщина. 7. Туристична привабливість. 8. Близьке розташування великих ринків збуту. 9. Загальна інвестиційна привабливість Тернопільської області та практична зацікавленість іноземних інвесторів у використанні інвестиційного потенціалу регіону. 10. Висока продуктивність земельних ресурсів, висока аграрна культура. 11. Достатньо привабливі природні умови, озера, лісові комплекси, краєзнавчі парки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький показник народжуваності. 2. Високий показник смертності. 3. Від'ємне сальдо міграції. 4. Старіння населення. 5. Високий рівень безробіття на селі. 6. Недостатній розвиток підприємництва на селі. 7. Недосконала структура експорту, низька частка високоякісної експортоспроможної продукції. 8. Недостатність коштів на фінансування соціальних проектів регіону та низька активність регіональних галузевих структур щодо розв'язання цієї проблеми. 9. Забруднення земель промисловими, побутовими відходами, а також засобами хімізації.

Закінчення таблиці 1.6

Зовнішнє середовище	
Можливості (О)	Загрози (Т)
1. Заходи щодо демографічного розвитку на рівні регіону.	1. Скорочення інвестицій у сільське господарство.
2. Зменшення міграційного впливу населення.	2. Низькі закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію.
3. Укладання договору обласної ради з Кабінетом Міністрів України щодо співфінансування розвитку пріоритетних галузей економіки регіону.	3. Низька зарплата працівників сільського господарства.
4. Розвиток логістичних центрів виробничої та соціальної інфраструктури.	4. Еміграція кадрів за кордон.
5. Підвищення урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин.	5. Зменшення інвестицій у соціальну сферу.
6. Розвиток малого та середнього підприємництва на селі.	6. Відсутність загального сприятливого («дружнього») інвестиційного клімату в Україні та прозорі господарської практики.

Висновки. Отже, незважаючи на певні позитивні зрушення, що відбулися в останні роки, сьогодні Тернопільщина залишається одним із найбільш відсталих в економічному плані регіонів. Що стосується позитивних моментів, то тут насамперед ідеться про фінансові ресурси, які надходять від жителів Тернополя й області, які працюють за кордоном (40 % працездатного населення регіону) і можуть скласти потенціал для саморозвитку регіону.

Тернопільщина може використати своє зручне географічне положення – становище транзитної території для транспортування вантажів до Західної Європи. У зв'язку із цим багато надій покладається на розвиток п'ятого трансєвропейського транспортного коридору, ключове місце в якому посідає Тернопільська область.

З огляду на це, можна стверджувати, що Тернопільщина не реалізовує повною мірою свій виробничий, інтелектуальний, бізнесовий і політичний капітал. Для того, щоб область почала активно розвиватися, необхідно запроваджувати інноваційні моделі розвитку міст і області, робити ставку на розвиток місцевого самоврядування, залучення до бюджету коштів заробітчан шляхом сприяння розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

Список використаної літератури та джерел

1. SWOT-анализ и стратегическое планирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.swot-analysis.ru/index_2.html
2. Тернопільська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Тернопільська_область

3. Веб-сайт Тернопільської обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm.gov.te.ua/>
4. Тернопільська область [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Ternopil/>

УДК 332.1

Забродська І. Л., Шкиря І. М.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

SWOT-АНАЛІЗ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. У наш час, в умовах активного включення України у світові процеси глобалізації, великого значення набуває соціально-економічний розвиток регіону. Кожна область України наділена певним економічним потенціалом, який визначає її переваги перед іншими регіонами України.

Для визначення соціально-економічного потенціалу Хмельниччини нами буде використано SWOT-аналіз. Цей метод дозволить визначити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози цієї області України.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Проблеми соціально-економічного розвитку України та її регіонів досліджуються науковими установами держави і провідними вченими: М. І. Долішнім, В. Дорофієнко, В. І. Павловим, Л. Л. Тарангул, І. О. Горленко, О. П. Кириленко, В. С. Кравченком, І. О. Луніною, Д. М. Стеченком, М. Чумаченко.

Метою дослідження є оцінювання сучасного стану та соціально-економічного розвитку Хмельницької області, визначення на основі SWOT-аналізу її сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз подальшого розвитку.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- 1) обґрунтування необхідності використання SWOT-аналізу;
- 2) визначення сильних і слабких сторін Хмельницької області;
- 3) наведення можливостей і загроз досліджуваного регіону;
- 4) розробка висновків щодо проведеного аналізу.

Виклад основного матеріалу. SWOT-аналіз є основою для формування стратегії розвитку регіону з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Він дозволяє визначити негативні та позитивні фактори, що впливають на діяльність регіону як ззовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед регіоном у майбутньому.

Отже, проведемо SWOT-аналіз сильних і слабих сторін регіону, його сприятливих можливостей функціонування, а також зовнішніх загроз із метою розробки стратегії розвитку регіону.

Матрицю SWOT-аналізу Хмельницької області подано в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

SWOT-аналіз Хмельницької області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Географічне розміщення у помірному кліматі, витягненість області з півночі на південь, що мінімізує ризики для сільського господарства. 2. Вигідне географічне розташування з точки зору транспортної логістики. 3. Наявність на півдні, півночі та заході області досить потужних міст, що прискорює розвиток всієї області. 4. Зручне залізничне сполучення з іншими регіонами. 5. Наявність великого речового ринку, що вважається одним із найбільших у регіоні та країні. 6. Розвинута будівельна індустрія. 7. Значні запаси мінеральних вод. 8. Багатогалузевий промисловий комплекс (легка, харчова промисловість). 9. Наявність природних ресурсів і корисних копалин. 10. Достатня забезпеченість енергетичними потужностями. 11. Історико-культурні й архітектурні пам'ятки. 12. Наявність кваліфікованої робочої сили. 13. Розвинута освітня мережа. 14. Зацікавленість регіоном зовнішніх інвесторів. 15. Покриття території мобільним зв'язком різних операторів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складна демографічна ситуація (від'ємний приріст, старіння населення). 2. Недостатність і відтік кваліфікованих кадрів. 3. Велика кількість кваліфікованих кадрів зайняті на ринках міста (не за фахом). 4. Використання застарілої технології й обладнання. 5. Відсутність повноцінної діючого аеропорту. 6. Низький рівень розвитку економіки: низький показник ВВП на душу населення, низький рівень експорту. 7. Низький рівень використання природних ресурсів і корисних копалин. 8. Відірваність науки від виробництва. 9. Недостатнє використання енергозберігаючих технологій. 10. Недостатній рівень розвитку інноваційних галузей. 11. Низький рівень іноземних і внутрішніх інвестицій. 12. Слабка туристична інфраструктура.
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання популярності сільського, зеленого, культурного та світоглядного туризму серед населення України та Європи. 2. Збільшення обсягів будівництва. 3. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію АПК. 4. Підвищення попиту на мінеральні води області. 5. Позитивні зміни у законодавстві. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Корупція. 2. Відплив кадрів за межі області. 3. Введення додаткових обмежень для роботи підприємців. 4. Обмежені фінансові ресурси для розвитку області. 5. Політична й економічна нестабільність у країні.

Закінчення таблиці 1.7

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
6. Зростання попиту на продовольство на світовому ринку. 7. Пошук нових об'єктів інвестування. 8. Розширення ринку. 9. Залучення нових технологій.	6. Прискорення економічного росту міст-конкурентів. 7. Подорожчання енергоносіїв.

Охарактеризуємо сильні сторони Хмельницької області.

Хмельницька область має добре географічне розміщення у помірному кліматі, витягненість області з півночі на південь, що мінімізує ризики для сільського господарства. Регіон характеризується зоною родючих ґрунтів і сільськогосподарською спеціалізацією.

Область має вигідне розташування на перехресті доріг і найоптимальнішій відстані до обласних центрів: Тернополя, Чернівців, Рівного, Вінниці, що створює можливості для перетворення Хмельницького на міжрегіональний логістичний центр, який дозволить налагодити зв'язки з іншими регіонами України. Головне місце у перевезенні вантажів і пасажирів як у межах області, так і у зв'язках з іншими регіонами країни, займає залізничний транспорт. Найбільшими залізничними вузлами в області є станції Шепетівка та Гречани, яка знаходиться у Хмельницькому. Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Москвою, Прагою, Братиславою, Варшавою, Будапештом, Белградом [3].

Хмельницький речовий ринок – це великий речовий ринок, сукупність профільних (за групами товарів народного споживання) ринків в обласному центрі. Він вважається найбільшим у Західній Україні, одним із найбільших в Україні та Східній Європі в цілому. Його головними перевагами є те, що він є великим роботодавцем для міста та наповнювачем міського бюджету.

Область характеризується наявністю природних ресурсів і корисних копалин, насамперед природних будівельних матеріалів. Тому у цьому регіоні розвинуте місцеве будівництво. У Хмельницькій області наявна достатня кількість будівельних організацій, за допомогою яких із кожним роком збільшується кількість житлових будинків. Також в області є потужні запаси лікувальних і столових вод. На сьогодні досліджені родовища мінеральних вод типу «Нафтуся» та «Миргородська».

Хмельницька область характеризується наявністю кваліфікованої робочої сили, яка є дешевшою порівняно з Києвом і великими промисловими центрами.

Регіон може привабити інвесторів завдяки вигідному транспортно-географічному розташуванню, що забезпечує швидкий доступ до національних і міжнародних ринків. Місто також може запропонувати відносно високий рівень кваліфікації працівників і розгалужену систему професійно-технічної освіти населення. Діє широка мережа навчальних закладів, що здійснюють підготовку спеціалістів для машинобудівної, харчової, переробної та легкої промисловості. Ці фактори підвищують конкурентоспроможність міста щодо залучення сучасних технологічних інвестицій у сфери виробництва та послуг.

Також сильними сторонами Хмельницької області є наявність великої кількості підприємців, які можуть адаптуватися до будь-яких змін в економіці, і організований захист прав підприємців.

Водночас, однією з основних слабких сторін Хмельниччини є складна демографічна ситуація. За останні роки значно збільшився від'ємний приріст населення. Це пояснюється низькою народжуваністю, погіршенням стану здоров'я, значною часткою населення непрацездатного віку, впливом обдарованої молоді за кордон [1].

У Хмельницькій області відчутна нестача кваліфікованих кадрів на ринках праці, і це є великою проблемою. Адже некваліфіковані працівники можуть погіршити виробничий процес будь-якого підприємства: уповільниться його робота, будуть допускатися помилки, можливо і катастрофічні для нього. Значною проблемою також є відтік кваліфікованих кадрів, можливість міграції до інших районів, або країн. Це у свою чергу погіршує соціально-економічний розвиток регіону, тому що втрачаються якісні трудові ресурси.

Також велика кількість кваліфікованих кадрів працюють на ринках міста не за своєю спеціальністю, де вони витрачають свою фізичну силу, а не використовують інтелектуальний і професійний потенціал. Внаслідок цього з виробничого процесу вилучаються робітники, які могли б внести свій вклад у розвиток регіону.

Значною проблемою у безперебійному та якісному процесі роботи будь-якого підприємства є використання старої техніки та застарілого обладнання. Основними проблемами можуть бути простоти у виробництві, неякісна робота, негативний вплив на навколишнє середовище, зменшення фінансування.

У цьому регіоні розвинута транспортна та залізнична мережа, але немає повноцінно діючого аеропорту, який би забезпечив найшвидший, хоча і найдорожчий вид транспортування. Завдяки ньому можна

транспортувати коштовні речі, а також продукти, які швидко псуються.

У Хмельницькій області є значні поклади корисних копалин і природних ресурсів, але регіон неефективно їх використовує.

Слабкою стороною регіону є те, що місцеві наукові кадри та дослідницька база не залучені до економічного розвитку області, хоча вони могли б визначити основні шляхи для розвитку як області в цілому, так і самого виробництва, зокрема. Наука могла б допомогти покращити сам процес виробництва, знизити його затрати.

Хмельниччина має недостатній рівень розвитку інноваційних галузей. Основними причинами цього є низький рівень державного впливу на розвиток інноваційної діяльності; неможливість накопичення окремими суб'єктами господарювання коштів, що необхідні для здійснення масштабних інновацій; низький рівень фінансування інноваційної діяльності.

Хмельницька область має чимало історико-культурних та архітектурних пам'яток, але в регіоні слабо розвинута туристична інфраструктура.

Можливостями Хмельницької області є зростання сільського, зеленого, культурного та світоглядного туризму серед населення України та Європи.

Хмельницька область характеризується великою кількістю будівельних організацій, тому і збільшилися обсяги будівництва.

Регіон характеризується зоною родючих ґрунтів і сільсько-господарською спеціалізацією, тому і зростає попит на екологічно чисту продукцію АПК. Також Хмельницька область славиться мінеральними водами. Спостерігається збільшення попиту на них, оскільки в Україні та Європі зменшуються запаси чистої питної води.

Відбулися позитивні зміни у законодавстві, затвердження економічних реформ у країні: спрощення дозвільної системи, сприяння залученню інвестицій, дешеві кредити під державні гарантії [2].

Також зростає попит на продовольство на світовому ринку, що у свою чергу стимулює розвиток АПК.

У Хмельницькій області відбувається пошук нових об'єктів інвестування, тобто розширення виробництв, що призведе до покращення розвитку регіону. Це також сприятиме впровадженню нових технологій шляхом залучення у регіон зовнішніх інвесторів.

Основною загрозою Хмельницької області є зростання корупції. Це є основною проблемою не тільки цього регіону, але й України в цілому.

Багато кваліфікованих робітників, науковців, обдарованих людей залишають область з метою знайти кращу, більш оплачувану роботу, де вони зможуть досягнути фінансового та кар'єрного успіху. Тому інші регіони України чи навіть інші країни отримують якісні трудові ресурси, а Хмельницька область, навпаки, їх втрачає.

Регіон має обмежені фінансові ресурси для свого розвитку, що не дозволяє вести виробництво у великих масштабах. Це призводить до великих витрат на одиницю продукції і її низької конкурентоспроможності.

Висновки. SWOT-аналіз регіону – це метод експертної оцінки сильних і слабких сторін, сприятливих можливостей функціонування області, а також зовнішніх загроз із метою розробки стратегії розвитку регіону.

Основною перевагою Хмельницької області є географічне розміщення, забезпеченість ресурсами, а недоліком – складна демографічна ситуація, використання застарілих технологій, відтік кваліфікованих робітників і корупція.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Веб-сайт Хмельницької обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oblrada.km.ua/>
3. Заставецька О. В. Географія Хмельницької області / О. В. Заставецька, Б. І. Заставецький, І. Л. Дітчук. – Тернопіль, 1995.

УДК 332.1

Лисюк М. О., Іменицький Д. Ю.,
студенти 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ І СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. SWOT-аналіз як метод проведення аналітичних досліджень стану об'єкта широко використовується у практиці стратегічного планування і має низку переваг, які впливають із алгоритму його проведення. Це вивчення сильних і слабких сторін об'єкта, можливостей і перешкод на шляху його розвитку, а також оцінка шляхів підсилення слабких і максимального використання сильних сторін. Цей вид аналізу передбачає виявлення загроз для розвитку об'єкта, які є і можуть виникати в перспективі, та є ідеальним у стратегічному плануванні при формуванні стратегії.

Чернівецька область розташована на південному заході України. Створена 7 серпня 1940 р. Регіон межує з Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою та Вінницькою областями України, а також із Румунією та Республікою Молдова. Чернівеччина багатонаціональна, тут проживають представники майже 70 національностей. Вона поділяється на 11 адміністративних районів. Регіон займає вигідне транспортно-географічне положення. Область багата на природні ресурси. Відповідно до галузевої структури виробництва регіон належить до індустріально-аграрної категорії. За своїм географічним розташуванням, багатими рекреаційними ресурсами, економічним потенціалом Чернівецька область є привабливим регіоном для розвитку міжрегіональної та міжнародної співпраці [7].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. С. В. Рилєєв, В. І. Рошило, Р. О. Бондар досліджували аспекти функціонування та розвитку деревообробної промисловості Буковини. У статті проаналізовано стан і динаміку окремих показників фінансово-господарської діяльності деревообробних підприємств регіону [5].

Т. Р. Власова, О. В. Циганчук досліджували сферу туризму у Чернівецькій області, а також аналізували основні проблеми її розвитку [3].

С. І. Тодорюк дослідив особливості розвитку малих аграрних підприємств у Чернівецькій області та проаналізував їх діяльність. Він також окреслив основні напрями подальшого розвитку малого аграрного підприємництва у найближчій перспективі [6].

Є. Ю. Колосінський досліджував структурно-динамічні особливості розвитку роздрібно-торгівельної мережі Чернівецької області [4].

Незважаючи на велику кількість досліджень Буковини, у них не було приділено уваги стратегічному розвитку регіону, його слабким і сильним сторонам.

Метою дослідження є аналіз статистичних даних діяльності усіх галузей Чернівецької області, виявлення причин гальмування розвитку окремих із них й окреслення основних напрямів подальшого розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. У Чернівецькій області відмічаються суттєві диспропорції соціально-економічного розвитку територій, господарська діяльність більшості яких базується переважно на одній галузі. На підприємства м. Чернівців припадає 53,0 % загального обсягу виробництва промислової продукції, 68,6 % обсягу іноземних інвестицій, 23,1 % інвестицій в основний капітал та 63,2 % експорту продукції [2].

Серед ключових причин диспропорцій в економіці є низький рівень інвестицій, у тому числі прямих іноземних. Незважаючи на вигідне геополітичне розташування, значні природні ресурси, наявність кваліфікованих робітничих кадрів, досягнення у наукових дослідженнях, питома вага Чернівецької області у загальному обсязі іноземних інвестицій, залучених в економіку України упродовж останніх років, становить 0,3 %. За обсягом прямих іноземних інвестицій на одного мешканця область знаходиться на останньому місці серед регіонів України.

Має місце значне збільшення кількості програм, що реалізуються з використанням бюджетних коштів. Це призводить до їхнього неефективного використання та розпорошення. Найбільш яскраво дефіцит бюджетних коштів проявляється у практично нереформованих бюджетних галузях економіки – освіті, культурі, охороні здоров'я тощо.

Детальніше слабкі та сильні сторони, а також можливості та загрози області наведено в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

SWOT-аналіз Чернівецької області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
1	2
<i>У промисловості та будівництві</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність потужних підприємств приладобудівної, машинобудівної, харчової, легкої, деревообробної та меблевої промисловості, здатних виробляти конкурентоспроможну продукцію. 2. Наявність зразків промислової продукції, які можна запускати у серійне виробництво. 3. Наявність підприємств із іноземними капіталом. 4. Значний потенціал власної будівельної сировини (цегли, стінових матеріалів із пиляного каменю та гіпсу). 5. Збут за межі області стінових матеріалів із пиляного каменю та гіпсу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність державних замовлень на виготовлення продукції. 2. Недостатнє внутрішнє споживання продукції регіону та суміжних областей. 3. Надмірний знос основних фондів. 4. Низька оплата праці на середніх і малих промислових підприємствах. 5. Забезпечення промисловості області будівельними матеріалами значно відстає від потреби. 6. Втрата кваліфікації значною частиною працівників високотехнологічних галузей.
<i>У сільському господарстві</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність ринків збуту виробленої продукції. 2. Зростання обсягів виробництва продукції рослинництва. 3. Зростання продуктивності тваринництва. 4. Наявність значної частини недержавних сільськогосподарських підприємств. 5. Становлення фермерських господарств. 6. Реалізація програм збільшення обсягів виробництва зерна. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надмірна розораність ґрунтів. 2. Низький рівень механізації в рослинництві. 3. Відсутність належних потужностей для первинної та глибокої переробки сільськогосподарської продукції на місцях. 4. Відсутність дистриб'юторів сільськогосподарської продукції. 5. Неврегульованість механізмів збуту сільськогосподарської продукції, виробленої у фермерських та індивідуальних господарствах.
<i>У торгівлі та сфері послуг</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Динамічний розвиток мережі роздрібної торгівлі та ресторанного господарства. 2. Розвиток торгової мережі, яка належить підприємцям-фізичним особам. 3. Зростання мережі універсамів і супермаркетів. 4. Зростання обсягів оптового товарообороту підприємств. 5. Збільшення частки обсягу роздрібного товарообороту підприємців-фізичних осіб як в обороті роздрібної торгівлі, так і в обороті ресторанного господарства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень середньомісячної заробітної плати працівників у сфері торгівлі, готелів і ресторанів. 2. Наявність на ринку значної частини товару контрабандного та тіншового походження. 3. Наявність стихійної торгівлі. 4. Недостатня увага суб'єктів підприємницької діяльності до задоволення потреб сільського населення. 5. Неприваблива цінова політика підприємств, що надають послуги.
<i>У транспортній сфері</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Густа мережа доріг. 2. Розвинута транспортна мережа. 	

Продовження таблиці 1.8

1	2
3. Пристосування покриття обласних доріг до більшого навантаження.	1. Зменшення кількості та старіння рухомого складу автомобільних і тролейбусних підприємств, які здійснюють пасажирські перевезення. 2. Відсутність окружної дороги, незадовільний стан дорожнього покриття, непридатність старої частини Чернівців до сучасної інтенсивності автомобільного руху.
<i>У підприємництві</i>	
1. Реалізація програми розвитку малого підприємництва в області. 2. Інтенсивне зростання кількості суб'єктів малого підприємництва. 3. Перехід на сплату єдиного податку. 4. Наявність достатніх запасів земельних ресурсів для використання їх в якості матеріальної та фінансової основи з метою розширення виробництва, додаткового розміщення виробничих фондів. 5. Наявність великої частини малого підприємництва у сфері послуг, що стимулює розвиток соціальної інфраструктури.	1. Надзвичайна нерівномірність розвитку малого підприємництва у територіальному розрізі. 2. Мала частка підприємств малого бізнесу у сфері виробництва. 3. Обмеженість ресурсів кредитування малого та середнього бізнесу. 4. Недостатній рівень залучення іноземних інвестицій. 5. Недостатній розвиток мережі інституцій ринкової інфраструктури.
<i>У зовнішньоекономічній діяльності</i>	
1. Прикордонне розташування близьке до нових членів ЄС. 2. Налагоджені обміни офіційними делегаціями з різними країнами близького та далекого зарубіжжя. 3. Наявність угод, укладених між областю та регіонами Молдови, Румунії, Польщі, Німеччини, Австрії.	1. Значні обсяги товарів, виготовлених із давальницької сировини, у вартості експорту. 2. Недосконалий рівень організації посередницької діяльності у реалізації експортної продукції. 3. Відсутність інвестиційних проектів із залученням коштів іноземних партнерів.
<i>У туристичній сфері</i>	
1. Наявність рекреаційних ресурсів і можливість розвитку спортивно-оздоровчого, культурно-пізнавального, релігійного й інших видів туризму. 2. Наявність унікальних пам'яток історії та культури. 3. Відсутність міжнаціональних і міжрелігійних конфліктів. 4. Зростання потоків внутрішніх та іноземних туристів.	1. Нерозвинутість готельного господарства, особливо за межами обласного центру. 2. Відсутність належного благоустрою берегів рік і водоймищ для туристичних потреб. 3. Незадовільний стан природних та історичних пам'яток. 4. Слабкість інформаційного забезпечення туристів [1].
<i>У демографічній сфері</i>	
1. Просвіропейська орієнтація населення області. 2. Патріотичні цінності та сильні релігійні традиції. 3. Висока політична активність населення Буковини, розвинута мережа ЗМІ.	1. Високий рівень безробіття. 2. Відтік активних і досвідчених людей у пошуках роботи та вищого рівня доходів в інші країни.

Закінчення таблиці 1.8

1	2
<i>В екології</i>	
1. Зниження величин викидів від стаціонарних джерел забруднення. 2. Наявність широкого спектру мінеральних вод. 3. Привабливі природні умови, ріки, потоки, лісові комплекси тощо. 4. Розширення мережі природно-заповідного фонду області.	1. Незадовільний стан ґрунтів. 2. Самовільна експлуатація кар'єрів. 3. Проблеми виділення полігонів і місць захоронення для токсичних відходів. 4. Брак сучасних водоочисних споруд і каналізації.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
1. Реалізація програм розвитку окремих галузей і підприємництва в області (всього 63). 2. Поява та розширення гарантійної підтримки розвитку малого бізнесу (в області діє 57 страхових компаній). 3. Потенційні можливості з малими затратами для створення робочих місць у туризмі (створення одного робочого місця у туризмі у 20 разів дешевше, ніж у промисловості). 4. Потенційні можливості з малими затратами для створення робочих місць у сфері обслуговування, розвиток сфери обслуговування за рахунок нетрадиційних його видів тощо [2].	1. Недосконале податкове законодавство. 2. Орієнтація іноземних партнерів головним чином на експлуатацію сировинних ресурсів області. 3. Реклама та поширення на території області туристичних послуг, що пропонуються на території румунської частини Карпат. 4. Продовження відтоку кваліфікованих кадрів. 5. Посилення централізації органів державної влади, порушення діалогу між органами влади та суспільством. 6. Недооцінка значення рекреації та туризму для розвитку регіону.

Висновки. Для відображення цілей розвитку Чернівецької області потрібно створити систему цілей, яка б відображала потреби територіальної громади регіону та була підпорядкована її місії. Зокрема, це розвиток транспортно-комунікаційної інфраструктури на рівні трансєвропейських коридорів і місцевих сполучень, оптимізація функціонування транспортних коридорів і відповідних залізничних шляхів. Стратегічний розвиток агропромислового комплексу області вимагає вдосконалення інфраструктури аграрного виробництва шляхом активізації інвестиційної діяльності, технологічного та технічного переоснащення виробничих процесів. Слід зазначити, що у регіоні однією з найперспективніших галузей, яка динамічно розвивається, є садівництво. Оновлена садівнича галузь представлена приватними структурами. Крім того, у більшості районів області є багаторічний досвід вирощування грецьких горіхів і чорносливу, які є високоякісною сировиною для кондитерської промисловості.

Водночас регіон потребує інвестувань у розвиток інфраструктури транскордонного туризму, у тому числі культурно-етнічного, релігійного, зимового гірничо-спортивного, а також масового пізнавально-оздоровчого відпочинку, бальнеологічного лікування.

Список використаної літератури та джерел

2. Бойко М. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України / М. Бойко, Л. Гопкало // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 222.
3. Веб-сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>
4. Власова Т. Р. Інституційне забезпечення розвитку сфери туризму у Чернівецькій області / Т. Р. Власова, О. В. Циганчук // Туризм. – 2012. – № 2. – С. 46–49.
5. Колосінський Є. Ю. Структурно-динамічні особливості розвитку роздрібної торгівельної мережі Чернівецької області / Є. Ю. Колосінський // Регіональна економіка. – 2011. – № 15. – С. 117–119.
6. Рилєєв С. В. Окремі аспекти функціонування та розвитку деревообробної промисловості Буковини / С. В. Рилєєв, В. І. Рошило, Р. О. Бондар // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 33–37.
7. Тодорюк С. І. Тенденції розвитку та діяльність малих аграрних підприємств / С. І. Тодорюк // Регіональна економіка. – 2011. – № 31. – С. 21–24.
8. Чернівецька область : матеріал з Вікіпедії (вільної енциклопедії) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Чернівецька_область

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІВДЕННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

УДК 332.1

Веселуха І. М., Вареник Я. Г.,
студентки 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Постановка наукової проблеми. Автономна Республіка Крим (АРК) є одним із найперспективніших регіонів України завдяки вигідному економіко-географічному положенню. Це обумовлено тим, що автономія займає територію Кримського півострова, розташованого на півдні Східної Європи. Географічне розташування АРК є важливою передумовою ефективного розвитку економічної, туристичної та рекреаційної сфери у регіоні. Для визначення перспектив подальшого розвитку регіону необхідно провести SWOT-аналіз, тобто визначити сильні та слабкі сторони, оцінити можливості та загрози АРК.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Проблеми розвитку туризму та соціальної сфери АРК досліджували Д. В. Нехайчук [4] і М. П. Бондаренко [7], рівень, критерії привабливості міст і районів Криму – В. М. Ячменьова [6], показники оцінки конкурентоспроможності регіонів – В. О. Дмитрієва [3], регіональні інноваційні програми – О. В. Красовська [5] та ін.

Метою роботи є проведення SWOT-аналізу Автономної Республіки Крим. Для її реалізації необхідно розв'язати такі **завдання:**

- встановити взаємозв'язки між найхарактернішими для АРК можливостями та загрозами;
- визначити сильні сторони, тобто переваги, та слабкі сторони регіону;

– отримані результати використати для формулювання та вибору стратегії розвитку АРК.

Виклад основного матеріалу. Автономна Республіка Крим – один із головних економічних центрів України, що поєднує у собі морський порт, розвинену промисловість, курортно-рекреаційний комплекс, транспортну, фінансову та соціальну інфраструктуру.

Провідний розвиток санітарно-курортного господарства, яке має міжнародне значення для країни, визначили природно-кліматичні умови півострова. Значною мірою з цією сферою діяльності пов'язана спеціалізація й інших галузей сфери послуг. У галузевій структурі промислового комплексу провідне місце займає харчова промисловість, орієнтована на переробку місцевої сировини. Серед її галузей загальноукраїнського значення відіграють виноробна (Масандра), рибообробна (Керч, Ялта), консервна (Сімферополь), ефіромасяна (Сімферополь, Бахчисарай, Алушта, Судак) і тютюново-ферментаційна (Ялта, Сімферополь, Феодосія). У Криму функціонує хімічний комплекс, який представлений Сімферопольським заводом пластмас, Сакським хімічним заводом та ін. [1].

Крим по праву називають природною перлиною Європи. Тут, на стику помірних і субтропічних широт, найрізноманітніші природні ландшафти. Невипадково цей куточок унікальної землі здавна привертає увагу людей.

Вигідне економіко-географічне положення АРК обумовлене тим, що ця територія розташована на півдні Східної Європи. Нині – це великий морський порт, промисловий, науковий, культурно-мистецький центр, в якому проживає понад 500 тис. осіб.

Серед відомих підприємств – «Атлантика», «Чорномор», що займаються переробкою морських продуктів. Плавучі та берегові консервні заводи щороку виробляють мільйони тонн рибних консервів і тисячі тонн найрізноманітнішої в'яленої, копченої та маринованої продукції.

Однією з сильних сторін регіону є судноремонтна галузь, яка представлена одним із провідних підприємств вітчизняної економіки – ВАТ «Севастопольський морський завод». Підприємства радіоелектроніки та приладобудування – теж потужний промисловий потенціал Криму. Морські аварійні радіобуї системи КОСПАС-SARSAR «Мусон-501», корабельні радіостанції, технологічне обладнання для сейсмологічних робіт – усе це виробляється на ВАТ «Мусон» у Севастополі. На сьогоднішній день у місті працюють

більше сотні спільних підприємств, експортні операції здійснюються з партнерами з 50 країн світу.

Однією з можливостей розвитку АРК з міжнародними організаціями є збільшення зовнішньоекономічного обороту товарів і послуг. Також планується створення кількох локальних економічних зон. Це створить стабільне підґрунтя для розвитку ринкової інфраструктури.

АРК має широку науково-освітню базу. Тут працюють науково-дослідні, проектно-конструкторські інститути, бюро, самостійні наукові відділення та філії. Науковий потенціал представлений науково-дослідними інститутами та філіями: НДУ винограду й вина «Магарач», Державним Нікітським ботанічним садом, НДУ курортології, фізіотерапії імені Сеченова.

Також однією з сильних сторін є морські порти Криму – Севастополь, Ялта, Феодосія, Керч, Євпаторія, які зв'язують півострів із південними областями України, Краснодарським краєм, Грузією, а через Волго-Донський суднохідний канал – із Каспійським, Білим, Балтійським морями; через протоки Босфор, Дарданелли та Гібралтарську – практично зі всіма країнами світу.

Крим багатий залізними рудами, родовищами будівельних і флюсових вапняків. Родовища газу у Каркинитській затоці – велика перспектива для капіталовкладень як вітчизняних, так і зарубіжних бізнесових структур.

Особливістю Криму є його рекреаційна сфера (пляжі, лікувальні грязі, мінеральні джерела), яка використовується лише на 30 %. Її ефективніше використання призвело б до підвищення доходів регіону.

Республіка Крим формувалася з використанням природного потенціалу півострова. Сільське господарство Криму – це насамперед виноградарство, садівництво, а ще обробіток тютюну, ефіроолійних культур, зернових. Світовий ринок добре знає та шанує продукцію кримських виноробів – марочні десертні вина та шампанське.

2000 рік став визначальним для промисловості Криму, тому що виробництво продукції тут збільшилося майже на 17 % [2].

У республіці діє 305 промислових підприємств, понад 70 % із них – колективної форми власності.

Провідним галузями області виступають харчова, хімічна, нафтохімічна, машинобудування та металообробка.

Крим постачає в області України та за кордон продукцію суднобудування, обладнання для харчової промисловості,

електротехнічні та пневматичні вироби, сільськогосподарське обладнання.

Досить відомі такі підприємства автономії: ЗАТ «КримавтоГАЗ», ВАТ «Суднобудівний завод “Затока”», ФВО «Море», ВАТ «Фірма “Селма”», ВАТ «Завод “Фіолент”», ВАТ «Керченський металургійний комбінат», ДАК «Титан», ВАТ «Кримський содовий завод».

У Криму діє понад 190 спільних підприємств, із яких 60 займаються виробництвом. Вони співпрацюють із Німеччиною, Туреччиною, Росією. Кримськими підприємцями створено і низку спільних підприємств на території західної Європи та Америки, що свідчить про розширення ринків збуту продукції.

Матрицю SWOT-аналізу автономії зобразимо в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз Автономної Республіки Крим

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення. 2. Сприятливі природно-кліматичні умови. 3. Наявність вільних людських ресурсів. 4. Багатство та різноманітність природних копалин. 5. Високий науковий потенціал. 6. Розвинута транспортна інфраструктура. 7. Етнічне різноманіття. 8. Розвинута харчова промисловість. 9. Потенціал розвитку хімічної промисловості. 10. Розвиток сільського господарства. 11. Розвинена інфраструктура туристичної галузі. 12. Розвиток суднобудування. 13. Наявність моря. 14. Наявність запасів нафти та газу. 15. Збільшення частки ВВП. 16. Статус Автономної Республіки Крим. 17. Розширення мережі рекреаційних підприємств. 18. Унікальні історично-культурні пам'ятки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестача водних ресурсів. 2. Широке застосування старих технологій. 3. Непостійний характер зайнятості. 4. Відсутність кваліфікованого персоналу для обслуговуючого сектору. 5. Нестача власних фінансових оборотних коштів. 6. Складний доступ до кредитних ресурсів. 7. Відсутність ринку для сільськогосподарської продукції. 8. Наявність тіньової економіки. 9. Низький рівень життя населення. 10. Застарілі технології виробництва. 11. Відсутність взаєморозуміння між політичними силами. 12. Високий рівень корупції.
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Підвищення рівня розвитку харчової промисловості. 2. Можливість виходу на зовнішні ринки збуту. 3. Сприятливі зміни у законодавстві. 4. Розвиток садівництва та виноградарства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політична нестабільність. 2. Відсутність системи координації роботи міжнародних проектів. 3. Дефіцит робочих спеціальностей. 4. Підвищення рівня корупції. 5. Складність отримання фінансів. 6. Міжнаціональні конфлікти.

Закінчення таблиці 2.1

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
5. Розширення співробітництва з міжнародними організаціями й участь у міжнародних проектах. 6. Доступність нових технологій. 7. Підвищення рівня видобутку нафти та газу. 8. Розвиток туризму. 9. Наявність перспективних підприємств. 10. Підвищення рівня зайнятості.	7. Підвищення рівня безробіття. 8. Підвищення конкуренції на ринку туристичних послуг. 9. Високий ступінь зношеності основних фондів, відсутність коштів для їх поповнення. 10. Складне законодавство та нормативно-правова база. 11. Нестабільність податкового законодавства.

Висновки. Автономна Республіка Крим є невід’ємною складовою частиною України. Специфіка діяльності регіону вимагає створення власних ефективних механізмів управління політичною й економічною сферами регіону.

Провівши SWOT-аналіз Автономної Республіки Крим, бачимо, що сильними сторонами цього регіону є розвинуте транспортне та сільське господарство, харчова промисловість і розвинена інфраструктура. Слабкими сторонами АРК є нестійкий характер зайнятості населення, широке застосування старих технологій, нестача власних фінансових оборотних коштів.

Для подолання загроз розвитку АРК потрібно, насамперед, підвищити рівень якості життя населення шляхом подолання бідності, тобто необхідно знизити на третину питому вагу бідності населення та зменшити рівень безробіття. Це у свою чергу призведе до збільшення економічної активності в регіоні та зростання доходів населення. Крім того, зростання доходів населення передбачає вдосконалення оплати праці, поліпшення соціально-трудова відносин. Політика розвитку трудових ресурсів на регіональному рівні має бути спрямована на створення нових робочих місць, у першу чергу, в інноваційних секторах.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Верховної Ради Автономної Республіки Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.crimea.ua>
2. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Дмитрієва В. О. Основні підходи та показники оцінки конкурентоздатності регіонів / В. О. Дмитрієва // Вісн. Запорізь. нац. ун-ту. Сер. : Екон. науки. – 2011. – №1 (9). – С. 193–202.

4. Нехайчук Д. В. Регіональні стратегії розвитку як інструмент залучення фінансових ресурсів / Д. В. Нехайчук // Держава та регіони. – 2009. – № 7. – С. 139–143.
5. Красовська О. В. Регіональні інноваційні програми як інструмент регіональної політики в Україні / О. В. Красовська // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. : Економіка. – 2011. – № 33. – Ч. 2. – С. 118–125.
6. Ячменева В. М. Стратегія регіонального розвитку Автономної Республіки Крим / В. М. Ячменева // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2010. – № 22.
7. Бондаренко М. П. Туристичний сектор економіки України : реалії та перспективи / М. П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 1. – С. 104.

УДК 332.1

Марчук С. П.,
студент 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

SWOT-АНАЛІЗ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Запорізька область – адміністративна одиниця на півдні України. На півночі та північному заході вона межує з Дніпропетровською областю, на заході з Херсонською, на сході з Донецькою областю, а на півдні її побережжя омиває Азовське море, берегова лінія якого у межах області перевищує 300 км. Територія регіону займає 27,18 тис. км², що становить 4,5 % площі України. Запорізька область має значний економічний, культурний, курортно-рекреаційний, туристичний і науково-освітній потенціал. Кожна сфера має свої особливості, проблеми та перспективи розвитку, не всі вони розвиваються рівномірно й мають свої переваги та недоліки порівняно з іншими областями України. На сьогодні є актуальними та цікавими регіональні дослідження, тому для кращого розуміння проблем і перспектив розвитку регіону проводиться SWOT-аналіз, який дозволяє найкраще проаналізувати й оцінити Запорізьку область.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Питаннями оцінки рівня економічного розвитку регіону займалися такі вчені, як А. Гальчинський, Ю. Гладкий, В. Геєць, А. Єпіфанов, А. Кінах, І. Сало, Д. Стеченко, А. Чистобаєв. Проблема формування та використання інвестиційних ресурсів широко висвітлювалась у роботах І. А. Бланка, В. В. Бочарова, А. Б. Гончарова, Б. В. Губського, Т. В. Майорової.

Питанням державного регулювання аграрного сектора економіки приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні учені. Серед українських авторів слід виділити О. Амосова, Г. Андрусенка, Л. Анічина, О. Дація, О. Іваницької, М. Корецького, М. Кропивка, М. Латиніна, П. Макаренка, М. Маліка, Г. Мостового, П. Саблука, Ю. Ульяновченка. Серед зарубіжних можна назвати І. Алтухова, Ю. Баландіна, М. Бакетта, Д. Ваніна, І. Крячкова, О. Чайнова.

Концентрують увагу у дослідженнях на регіональних проблемах туристичного бізнесу такі вчені, як І. М. Школа, Т. М. Ореховська,

Д. М. Стеченко, В. Ф. Кифяк, О. П. Корольчук, М. П. Мальська, О. В. Мельник. Ці науковці досліджували лише окремі питання, проблеми та перспективи розвитку, пов'язані з окремими сферами діяльності, наприклад економікою. У нашому дослідженні зроблена спроба комплексно оцінити регіон і його економічні, культурні, демографічні, туристичні та курортно-рекреаційні особливості.

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу Запорізької області, аналіз економічної, екологічної, демографічної та культурної сфер у регіоні.

Виклад основного матеріалу. Запорізька область має вигідне економіко-географічне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови, значний науково-освітній, туристичний, курортно-рекреаційний потенціал, цінну історико-культурну спадщину, розвинутий агропромисловий комплекс. Але, незважаючи на ці переваги, у регіоні існують економічні, демографічні, екологічні проблеми, також проблеми в галузі охорони здоров'я, туризму, культури та курортно-рекреаційної сфери.

Агропромисловий комплекс входить до найбільших і найважливіших секторів економіки Запорізької області. Він формує основну частину продовольчих ресурсів і майже 75 % роздрібного товарообігу [12]. Найпривабливішою галуззю сільськогосподарського виробництва області для вкладення інвестицій залишається рослинництво, що обумовлено швидкою, порівняно з іншими галузями, окупністю вкладених коштів [6]. Запорізька область – один із найбільших виробників сільськогосподарської продукції та виробів харчової промисловості серед регіонів України. За обсягами експорту Запорізька область посідає четверте місце серед регіонів України. Більше 460 підприємств області постійно здійснюють зовнішньоторговельну діяльність. Партнерами області у зовнішній торгівлі є 123 країни світу [4]. Згідно рейтингу конкурентоспроможності регіонів України, який проводить Фонд «Ефективне управління» разом із Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), Запорізька область має гарні показники розвитку фінансових ринків, бізнесу й інноваційного потенціалу, але посідає останні сходинки рейтингу за ефективністю ринку праці. Регіон знаходиться в середині індексу конкурентоспроможності [10]. Разом із такими областями, як Дніпропетровська, Донецька, Харківська та Луганська, Запорізька область формує більше, ніж 50 % промислового потенціалу країни. Внаслідок сприятливих умов і географічного положення, наявності

енергетичних і сировинних ресурсів у регіоні представлено майже всі галузі та підгалузі матеріального виробництва. Найбільший розвиток отримали саме машинобудування, енергетика та чорна металургія [3].

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ на 1 вересня 2012 р. склало 49603. Наявні доходи населення області продовжують зростати, що є позитивною тенденцією. У 2009 р. вони становили 28433 млн грн, у 2010 р. – 36530 млн грн, у 2011 р. – 41576 млн грн, у 2012 р. відбувається їх поступове зростання. Індекс реальної заробітної плати у 2010 р. становив 10,2 %, у 2011 р. порівняно із 2010 р. зріс на 10 %, за січень-липень 2012 р. зріс на 13,5 %. За останні три роки зросла середньомісячна номінальна заробітна плата, підвищився показник реальної заробітної плати, збільшилося загальне виробництво продукції сільського господарства та промисловості порівняно з попередніми роками. Як позитив слід відзначити зменшення безробіття в області: за 2010 р. – на 20,1 %, за 2011 р. – на 11,3 % порівняно з попередніми роками [2].

Демографічна ситуація в області, як і в цілому по Україні, має негативний характер, тому що при низькій народжуваності (10,1 на 1000 населення) показник смертності (15,0 на 1000 населення) залишається високим і перевищує народжуваність на 48,5 % (2010 р. – 58,0 %), по Україні на 40,7 % (2010 р.). Загальний коефіцієнт народжуваності в області за 2010–2011 рр. зріс на 1,0 % (з 10,0 до 10,1 на 1000 населення). Показник смертності зменшився з 15,8 до 15,0 на 1000 населення, або на 5,1 %.

Найбільш масовою патологією є хвороби системи кровообігу – 5342,18 на 10 тис. усього населення (у 2010 р. – 5305,79), або 35,9 % серед усіх класів хвороб. Захворювання цього класу має кожен другий мешканець області [5].

У Запорізькій області на державному обліку перебуває 8315 пам'яток, з них 6563 – пам'ятки археології, 1700 – історії, 32 – монументального мистецтва, 20 – науки та техніки. 12 об'єктів культурної спадщини регіону (3 пам'ятки історії й 9 – археології) занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України національного значення. До проблем культурної галузі Запорізької області необхідно віднести проблему моніторингу, ідентифікації й охорони пам'яток історії та культури. Однією з основних проблем культурного розвитку Запорізької області залишається недосконалість нормативно-правової бази та позбавлення достатнього фінансування місцевого самоврядування. Розробити різноманітну

систему якісного надання історико-культурних і курортно-туристичних послуг заважають серйозні проблеми діагностики, паспортизації й інвентаризації об'єктів культурної спадщини [9].

Рекреаційний комплекс Запорізького регіону є одним із найпотужніших у країні. Велика історична й природна спадщина визначила розвиток рекреаційно-оздоровчої галузі як пріоритетний напрямок стратегічного плану економічного розвитку Запорізького регіону [11]. Досить вагомим є показник кількості баз та інших закладів відпочинку у регіоні – 150. Цей показник на 74 одиниці (97,37 %) більший за середній показник по регіонах країни. Вага баз та інших закладів відпочинку Запорізької області у загальній масі становить близько 7,9 %. Регіон займає п'яте місце в Україні за кількістю оздоровлених осіб, кожен 33-ій оздоровчий заклад країни знаходиться у Запорізькій області. Для створення сприятливих умов розбудови туристичної галузі затверджено Програму розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму у Запорізькій області на 2011–2015 рр. [7].

Розвиток курортно-туристичної сфери значно впливає на соціально-економічне становище кожної країни світу. Зокрема, туристичний бізнес сприяє розвитку таких галузей господарства, як будівництво, транспорт, торгівля, сільське господарство, зв'язок, виробництво товарів народного споживання, готельний і ресторанний бізнес. Для Запорізької області розвиток курортно-туристичної діяльності є одним із пріоритетних напрямів забезпечення економічного зростання, збільшення надходжень до місцевих і Державного бюджету України, що забезпечить підвищений рівень якості життя населення, стане фактором зниження безробіття у регіоні та стабілізує його економічне зростання. Основною метою у «Програмі розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму в Запорізькій області на 2011–2015 роки» є створення конкурентоспроможного туристичного продукту, який має максимально задовольнити потреби вітчизняних та іноземних туристів за умови збереження історико-культурних, природних, рекреаційних і лікувальних ресурсів [8].

Основними екологічними проблемами області є відсутність або застарілість технологій з очищення стічних вод і викидів у атмосферне повітря, низький рівень використання вторинної сировини, відсутність належного фінансового забезпечення як із боку держави, так і з боку підприємств, спрямованість екологічних

програм на ліквідацію наслідків небезпечних факторів, а не на їх запобігання. Запорізька область – це регіон, який має високий рівень екологічної культури населення, що прагне до створення та підтримання безпечного навколишнього природного середовища; в якому вживаються необхідні заходи для охорони, відтворення та покращення стану всіх видів природних ресурсів на основі інноваційного підходу [1].

Дані SWOT-аналізу Запорізькій області подано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз Запорізької області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування для експорту продукції. 2. Сприятливі природно-кліматичні умови. 3. Розвинута переробна галузь. 4. Значно розвинутий аграрний сектор економіки. 5. Розвинута система всіх видів транспорту. 6. Потужний санаторно-курортний комплекс. 7. Кваліфіковані трудові ресурси. 8. Інвестиційна привабливість. 9. Сучасні та добре розвинені підприємства галузі машинобудування. 10. Цінна історико-культурна спадщина. 12. Значний науково-освітній потенціал. 13. Туристична привабливість регіону. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень використання потенціалу міжсекторного партнерства між владою, бізнесом і неурядовими організаціями. 2. Відсутність якісних консалтингових послуг для підприємств. 3. Проблема працевлаштування населення, особливо молоді. 4. Відсутність ефективно діючих об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва. 5. Недостатньо розвинуті малі та середні підприємства. 6. Недостатнє державне фінансування. 7. Проблеми із забезпеченням якісною питною водою. 8. Незадовільний стан автомобільних доріг. 9. Незадовільний стан охорони здоров'я, високий рівень захворюваності серед населення. 10. Зношення основних засобів, застарілі технології на промислових підприємствах.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Потенціал для залучення вітчизняних і іноземних інвестицій. 2. Розвиток курортно-рекреаційної сфери. 3. Збільшення державного фінансування на розвиток області. 4. Покращення умов праці та кваліфіковане проведення медичних оглядів працівників. 5. Розвиток міжрегіональної співпраці. 6. Зростання обсягів залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. 7. Просування товарів і послуг, які виробляються суб'єктами малого підприємництва. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільна політична й економічна ситуація в Україні. 2. Зростання тіньового сектору в економіці. 3. Несприятлива демографічна ситуація. 4. Несприятливість інвестиційного клімату в країні. 5. Високий рівень конкуренції з боку сусідніх областей. 6. Недостатня інвестиційна активність. 7. Відсутність соціальної відповідальності бізнесу. 8. Несприятлива екологічна ситуація.

Закінчення таблиці 2.2

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
8. Створення системи розвинених регіональних зв'язків і виявлення найбільш бажаних напрямів бізнес-розвитку. 9. Підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу. 10. Покращення демографічної ситуації. 11. Зменшення рівня безробіття. 12. Підвищення інноваційного потенціалу.	

Висновки. Отже, за допомогою SWOT-аналізу була оцінена та проаналізована Запорізька область України. Вона має вигідне економіко-географічне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови, значний науково-освітній, туристичний, курортно-рекреаційний потенціал, цінну історико-культурну спадщину, розвинутий агропромисловий комплекс. Водночас в області існують демографічні й екологічні проблеми, притаманні не тільки регіону, але й Україні. Також серйозними проблемами є відсутність або недостатнє фінансування з боку держави, несприятливий інвестиційний клімат у країні. На сучасному етапі розвитку регіону запроваджуються програми із розвитку економіки, покращення екології, санаторно-курортної сфери, туризму, розроблена «Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року», в якій визначені пріоритетні напрями розвитку регіону.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Громадських екологічних організацій Запорізької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pro.vo.ua/>
2. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
4. Запорізька область. Динаміка розвитку (1939–2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zounb.zp.ua/>
5. Медико-демографічна ситуація та основні показники медичної допомоги в регіональному аспекті : підсумки діяльності у 2011 році. – К. : МОЗ України, 2012. – 192 с.
6. Олекса А. Запоріжжя – промисловий регіон з аграрним потенціалом / А. Олекса // Агропрофі. – 11.03.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroprofi.com.ua/>
7. Основні показники діяльності санаторно-курортних (оздоровчих закладів) України // Державна служба туризму і курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua/>

8. Програма розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму в Запорізькій області на 2011–2015 роки, затверджена рішенням другої сесії Запорізької обласної ради від 23.12.2010 р. № 14 / заг. керівництво : П. Д. Матвієнко. – Запорізька обласна рада, Запорізька обласна державна адміністрація. – 11 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://rada.zp.ua/>
9. Проект з регіонального врядування та розвитку – Україна. Дослідження історико-культурного та культурно-туристичного пріоритету розвитку Запорізької області : Аналітичний звіт / за ред. С. Могильного. – Запоріжжя, 2007. – С. 78.
10. Рейтинг конкурентоспроможності регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://paralleli.if.ua/>
11. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади України // Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/>

УДК 332.1

Ісманалієва Р. С., Ляшук О. О.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

АНАЛІЗ НЕДОЛІКІВ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. У сучасних умовах господарювання існує проблема поєднання теорії та практики формування стратегії підприємства. Теоретичний підхід за своєю суттю є однаковим для виробничих підприємств, але кожна галузь має свої економічні, організаційні та технологічні особливості, що впливають на планування стратегічних дій. Тому виникає необхідність врахування специфіки діяльності підприємств конкретної галузі промисловості. Для цього необхідно оцінити зовнішні можливості та загрози, а також внутрішні сильні та слабкі сторони. З цією метою у практичній діяльності використовують метод SWOT-аналізу, що дає змогу здійснити комплексне аналітичне оцінювання зовнішнього та внутрішнього середовища.

Не використовуючи SWOT-аналіз, можна невірно визначити економічну ситуацію, внаслідок чого буде складена нераціональна й економічно не вигідна стратегія розвитку області.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. У 1963 р. професор із Гарварду К. Ендрюс уперше запропонував метод структуризації й оцінювання інформації, який отримав назву SWOT-аналіз. Назва цього методу складена з початкових літер об'єктів стратегічного аналізу: S (Strength) – сильні сторони, W (Weakness) – слабкі сторони, O (Opportunities) – можливості, T (Threats) – загрози.

Дослідження зарубіжних і вітчизняних праць показало, що значна увага науковців приділяється значенню й особливостям проведення SWOT-аналізу у процесі визначення рівня конкурентоспроможності, планування діяльності та формування стратегії.

У 1982 р. був запропонований інший спосіб обробки SWOT-матриці, що отримав назву TOWS-аналіз, або розширена SWOT-матриця. Вважається, що на відміну від стандартного SWOT-аналізу, TOWS-аналіз більшою мірою спрямований «назовні» і дозволяє

планувати власні зміни через аналіз змін у зовнішньому середовищі [3].

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу для виявлення реальних можливостей економічного розвитку Миколаївської області. Для досягнення поставленої мети сформульовано такі **завдання**:

- визначити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози розвитку Миколаївської області;
- конкретизувати головні проблеми соціально-економічного розвитку регіону;
- запропонувати план стратегічних цілей щодо забезпечення сприятливих умов розвитку області.

Виклад основного матеріалу. До сильних сторін Миколаївської області можна віднести такі:

1. Місто Миколаїв має унікальне географічне розташування на перетині водних шляхів та у межах одного з європейських автомобільних транспортних коридорів, володіє низкою потенційно привабливих для бізнесу об'єктів.

2. Розвинені транспортна інфраструктура та морегосподарський комплекс (наявність в області залізничного, морського, річкового, автомобільного, авіаційного та трубопровідного видів транспорту, функціонування міжнародного аеропорту).

3. Підтримка місцевими органами влади діяльності щодо розвитку інвестиційної діяльності та поліпшення інвестиційного клімату.

4. Наявність об'єктів інвестиційної інфраструктури (ДБУ «Миколаївський регіональний центр з інвестицій та розвитку», бізнес-центри, за допомогою яких здійснюється навчально-консультативна діяльність підприємців, проводиться робота з потенційними інвесторами).

5. Високий рівень наукового потенціалу, технічних та інтелектуальних надбань.

6. Наявність інвестиційних паспортів міст і районів області як інвестиційних планів розвитку територій.

7. Щорічне підвищення частки інноваційної продукції у загальнообласному обсязі реалізованої промислової продукції.

8. Збережена частина кваліфікованих кадрів (наявність проектно-конструкторської бази, підготовка спеціалістів у вищих закладах освіти).

9. Діють Програма охорони довкілля та раціонального природокористування Миколаївської області на 2011–2015 рр., обласна Цільова програма розвитку екологічної мережі на період до 2015 р. [7].

10. Свобода ведення підприємницької діяльності, активність приватного сектора, бажання займатися приватною справою, розробка нових механізмів підтримки малого бізнесу.

11. Наявність матеріальної бази для різних галузей промисловості, сировинних ресурсів для будівельної промисловості [3].

Слабкими сторонами регіону є:

1. Відсутність дієвих преференцій для базової галузі економіки області – суднобудування (припинення дії Закону України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні»).

2. Неврегульованість законодавчих норм щодо механізму реалізації інвестиційних проектів на принципах державно-приватного партнерства.

3. Необхідність прийняття Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законодавчих актів України» в частині забезпечення державної підтримки суднобудівних підприємств.

4. Відсутність державних галузевих програм, які стосуються питань продовольчої безпеки, зокрема розвитку овочівництва.

5. Нерозвинена система зрошування земель, що стримує залучення інвестицій у сільськогосподарську галузь у кліматичних умовах півдня України.

6. Необхідність внесення змін до Податкового кодексу України в частині оподаткування підприємств суднобудівної галузі.

7. Недостатній розвиток інфраструктури малого підприємництва, недостатня кількість інвестицій, дешевих кредитних ресурсів.

8. Втрата ринків збуту, низька конкурентоздатність, висока матеріало-, енергоємність продукції.

9. Відсутність обігових коштів, незадовільний матеріальний стан підприємств.

10. Нестача кваліфікованих кадрів, зокрема висококваліфікованих робітників.

11. Нераціональне використання природних ресурсів, у тому числі надр.

12. Низька забезпеченість землевпорядною документацією (орієнтовно – 40 %) [2].

До можливостей Миколаївської області можна віднести такі:

1. Запозичення міжнародного й вітчизняного досвіду стратегічного планування регіонального розвитку в регіоні. Ефективне використання наявного потенціалу області заради забезпечення її стабільного перспективного соціально-економічного розвитку та використання зарубіжного досвіду стратегічного планування регіонів.

2. Нарощування транзитного потенціалу області, сприяння розвитку національних і міжнародних транспортних коридорів, що з'єднуюватимуть країни Південної Європи з півднем Росії, Середньою Азією та Закавказзям.

3. Формування позитивного міжнародного іміджу області шляхом проведення системної інформаційної діяльності з використанням різноманітних засобів комунікацій і відповідних заходів.

4. Створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій в економіку області, спрямованих на модернізацію промислового виробництва, розвиток перспективних секторів економіки, що спроможні надати потужний імпульс економічному зростанню, створенню нових конкурентних продуктів і технологій; сприяння надходженню в область довгострокових (стратегічних) іноземних інвестицій.

5. Державна підтримка через особливі умови податкового та митного режимів, що дасть можливість збільшити конкурентоспроможність вітчизняних суднобудівних заводів. Сьогодні в Україні можуть бути створені сприятливі умови для залучення інвестицій у суднобудівельну галузь за рахунок списання з підприємств боргів, повернення їм можливостей створення оборотних коштів, надання ряду податкових і митних пільг тощо шляхом запровадження спеціального економічного режиму функціонування суднобудівельної промисловості [1].

6. Упровадження інноваційних технологій, які передбачають істотне скорочення використання матеріальних і енергетичних ресурсів.

7. Послідовна підтримка підприємництва з боку місцевих органів влади, що сприятиме зміцненню життєздатності цього регіону, підвищенню його частки у валовому національному продукті, а також

надання цільових субсидій, прямих і гарантованих позик, дотацій, податкових пільг і кредитів, амортизаційних пільг тощо.

8. Сприяння розвитку галузі овочівництва спрямувати на підтримку та збільшення виробництва овочевої продукції, переробної галузі, наповнення регіонального ринку цим видом сільськогосподарської продукції, розвиток ринкової інфраструктури, забезпечення норм споживання овочів населення області, стабілізацію цінової ситуації на ринку овочевої продукції.

9. Участь у культурному розвитку регіону, формування доступної та якісної освітньої системи, що відповідає вимогам суспільства, яке динамічно розвивається, запитам особистості та потребам держави з найповнішим використанням можливостей області.

10. Технічне переоснащення житлово-комунального господарства, скорочення питомих показників використання енергетичних і матеріальних ресурсів, необхідних для виробництва житлово-комунальних послуг, у тому числі створення дієвого та прозорого механізму стимулювання використання альтернативних джерел енергії та видів палива [5].

Загрозами для регіону є:

1. Посилення централізації у прийнятті ключових управлінських рішень у сфері регіональної політики.

2. Відсутність обґрунтованих прогнозів розвитку ринку у регіоні.

3. Необхідність сплати ПДВ і мита при ввезенні нового обладнання. Транзитний потенціал області може не розвинутися, адже збільшення цін на товари й обладнання значно скоротить попит на них.

4. Відносно низька врожайність овочевої продукції через відсутність гіпсування на зрошуваних землях, 60 % яких поливаються високо-мінералізованою водою з р. Інгулець, що призводить до засолювання ґрунтів; висока вартість робіт із гіпсування ґрунтів.

5. Недостатня платоспроможність населення для оплати навчання, щоб досягти належного культурно-освітнього рівня розвитку регіону, що відповідає вимогам суспільства.

6. Наявність на території області об'єктів підвищеної небезпеки: магістрального аміакопроводу «Тольятті – Одеса» довжиною 166 км.

7. Наявність на території регіону непридатних для подальшого використання та зберігання боєприпасів і вибухових речовин в акваторії Чорного моря, поблизу Кінбурнської коси в Очаківському районі.

8. Значний знос теплогенеруючого обладнання та теплових мереж комунальної теплоенергетики, велика залежність від споживання імпортованого природного газу.

9. Забруднення атмосферного повітря у місцях розташування ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», ПАТ «Югцемент».

10. Початок нової хвилі економічної кризи на фоні збільшення податкового тиску на підприємницькі структури може призвести до скорочення кількості малих підприємств у регіоні шляхом їх закриття, злиття та створення середніх і великих підприємницьких структур. Цей процес не слід вважати абсолютно негативним для впливу на економіку. В аграрній сфері, наприклад, це може забезпечити появу більш ефективного землеробства та скотарства.

11. Активна інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання у регіоні є одним із головних факторів його соціально-економічного розвитку. Факторами, що стримують таку діяльність, є економічна нестабільність, відсутність державних гарантій, недосконалість законодавчої бази тощо. Стратегічним завданням регіональної влади є утримання активних позицій, сприяння залученню як внутрішніх потенційних джерел фінансування інвестиційної діяльності, так і зовнішніх; розроблення дієвої стратегії інвестиційного розвитку області.

Висновки. Ґрунтуючись на проведеному аналізі, головними проблемами соціально-економічного розвитку Миколаївської області визнано:

– структурні зміни природного потенціалу й умов життя внаслідок регіональних негативних кліматичних змін, що відбуваються;

– незначна кількість інноваційно-активних високотехнологічних виробництв;

– зниження обсягів виробництва, переробки сільськогосподарської продукції та випуску продуктів харчування;

– недостатній розвиток транспортного комплексу та використання транзитного потенціалу;

– незадовільний стан автотранспортної інфраструктури;

– недостатньо ефективного використання рекреаційно-туристичного потенціалу регіону;

– значне накопичення відходів у регіоні;

– низька якість питної води;

- низька якість житлово-комунальних послуг і неефективна система житлово-комунального господарства;
- незадовільна демографічна ситуація та стан здоров'я населення;
- недостатність сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу;
- недостатність інституціональних засад формування бізнес-середовища.

Для вирішення означених проблем необхідно реалізувати такі стратегічні цілі:

- створити комплексну централізовану систему інформаційної підтримки бізнесу й ефективну мережу навчання, консультування та консалтингу, тобто єдиний бізнес-центр спільно з іншими подібними навчальними та тренінговими структурами;
- підвищити якість послуг, що надаються міською владою Миколаєва [4];
- створити систему представництва та захисту прав підприємців (створення мереж і асоціацій, які захищатимуть інтереси підприємців, підтримуватимуть взаємне співробітництво та допомагатимуть формуванню в області сприятливого бізнес-клімату для захисту прав підприємців і представлення їх інтересів);
- розвинути соціальне партнерство та соціальну відповідальність бізнесу;
- забезпечити створення системи фінансової підтримки (започаткувати роботу над розробкою сучасних фінансово-кредитних механізмів, які сприятимуть господарській діяльності в області);
- забезпечити створення системи податкової політики [6].

Отже, як бачимо, область має високий науково-інтелектуальний кадровий потенціал. Аналіз показав, що існує певна недорозвиненість ринку послуг. Звичайно є послуги, які надаються у належному обсязі, але іноді їх пропозиція перевищує попит.

Якщо міста регіону хочуть «потрапити на мапу», бути включеними до туристичних маршрутів, вони мають запропонувати цілу низку послуг та добре прорекламувати їх. Пошук нових, творчих підходів до перетворення області на популярне місце відпочинку для чітко визначених груп споживачів на ринку туристичних послуг вимагає спільних зусиль місцевої влади та галузі туризму.

Отже, на нашу думку, глибокий аналіз та активне «м'яке втручання» місцевої влади могло б значно підвищити якість життя у Миколаївській області.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2005 р. / за ред. П. Ф. Зацаринського.
3. Дженстер П. Анализ сильных и слабых сторон компании : определение стратегических возможностей / П. Дженстер, Д. Хасси; пер. с англ. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2004. – 384 с.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001.
5. Про розробку прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку і складання проекту державного бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2010 р. № 621.
6. Програма розвитку економіки Миколаївської області на 2011–2014 роки від 30.12.2010 р. № 48-VI.
7. Стратегія економічного та соціального розвитку Миколаївської області на період до 2015 року.

УДК 332.1

Киричук Є. М., Сікора І. П.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

SWOT-АНАЛІЗ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Важливим аспектом стратегії розвитку економіки будь-якого регіону є створення конкурентних переваг у сфері економіки. SWOT-аналіз є важливим інструментом стратегічного аналізу для вибору оптимальної стратегії та прийняття ефективних управлінських рішень, які забезпечили б сильну та надійну позицію, конкурентні переваги серед областей-конкурентів. Стратегічна мета розвитку Одеської області – підвищення добробуту та досягнення нової якості життя населення на підставі сталого соціально-економічного розвитку регіону, посилення його конкурентних позицій.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Застосування SWOT-аналізу як одного з найважливіших елементів стратегічного аналізу Одеської області знайшло відображення в публікаціях вітчизняних учених і фахівців, які розглядають окреслену проблему з різних позицій. Так, П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дітковська, Н. В. Яшкіна розглядають SWOT-аналіз, як метод, за допомогою якого можна встановити взаємозв'язки між силою та слабкістю, що властиві Одеській області, а також зовнішніми загрозами й можливостями [1]. Г. І. Кіндрацька характеризує SWOT-аналіз як метод, який передбачає пошук можливостей і загроз, які містяться в зовнішньому середовищі області; дослідження сильних і слабких сторін, визначення ланцюгових зв'язків між цими двома групами чинників [3]. На думку І. Івакіної, SWOT-аналіз дозволяє лаконічно й точно визначити основні переваги та недоліки Одеської області [2]. К. А. Мамонов, Б. Г. Скоков, О. О. Короп, Ю. І. Мізік визначають, що застосовуючи метод SWOT, вдається встановити зв'язки між силою та слабкістю, які властиві цій території, а також зовнішніми загрозами та можливостями [5].

Метою дослідження є аналіз соціально-економічного розвитку й особливостей географічного розташування Одеської області як

важливих передумов забезпечення конкурентоспроможності регіону; проведення SWOT-аналізу Одещини.

Виклад основного матеріалу. Одеса – один із головних економічних центрів України, що поєднує в собі найбільший морський порт, розвинену промисловість, курортно-рекреаційний комплекс, транспортну, фінансову та соціальну інфраструктуру. Одеська область займає 33,31 тис. км² або 5,5 % території України. Адміністративно-територіальний устрій області складають 26 районів, 7 міст обласного значення, 12 міст районного значення, 33 селища міського типу та 1135 сільських населених пунктів. Адміністративний центр – м. Одеса з понад 1 млн жителів є значним діловим, економічним, туристичним і культурним центром країни.

Одеський регіон відзначається надзвичайно сприятливим транспортно-географічним положенням, що зумовило провідну роль транспорту в його розвитку. Сьогодні транспортний комплекс є однією з пріоритетних сфер господарства Одещини, з розвитком якої пов'язують економічне зростання як регіону, так і всієї країни. Потужний міжгалузевий транспортний комплекс Одещини представлений усіма видами транспорту – залізничним, автомобільним, водним (морським і річковим), трубопровідним, авіаційним, електричним (зв'язок). Загальна довжина залізничної мережі області сягає майже 1 100 км, її обслуговує 100 залізничних станцій. Одещину також перетинає 7 автомагістралей. Усе це в поєднанні з приморським розташуванням області, її транспортно-географічною своєрідністю наділяє регіон могутнім експортно-імпортним потенціалом [9].

У стратегічному плані територія області розташована дуже вигідно – на перетині найважливіших міжнародних водних шляхів: Дунайського, Дністровського, Дніпровського.

Будівельний комплекс області має розвинену мережу великих, середніх і вагомих за обсягами будівельних організацій різних форм власності.

Промисловість Одеської області відіграє значну роль у структурі народногосподарського комплексу України та південного економічного району. Особливе місце належить машинобудівному комплексу, у складі якого налічується до 110 промислових підприємств, 10 з яких включені до переліку підприємств стратегічного значення. Всього на території Одеської області діє 39 інноваційно-активних підприємств промисловості (10,5 % до загальної кількості підприємств),

впроваджено 14 нових технологічних процесів та 152 нових видів продукції. Особливо активно займалися інноваціями підприємства харчової промисловості (84,0 %) та машинобудування (10,1 %). В останні роки провідним в області є виробництво харчових продуктів і перероблення сільськогосподарської продукції, частка якої в загальному обсязі реалізованої продукції становить майже 23 % [4].

Особливість економіко-географічного розташування області, сприятливі природно-кліматичні умови, різноманітні природні лікувальні ресурси, наявність піщаних пляжів, розвинута мережа водних, залізничних й автомобільних магістралей обумовлюють розвиток в області сфери туризму та рекреації.

Спостерігається гострий дефіцит місць в установах санаторно-курортного типу в курортний період, відбувається відновлення санаторно-курортної бази на околицях Одеси [8].

Серед пріоритетних напрямів економічного та соціального розвитку області особливе місце займає реалізація політики зайнятості населення, ефективне використання робочої сили, подолання безробіття працездатного населення. Рівень зареєстрованого безробіття станом на 1 вересня 2012 р. становив 11,5 тис. осіб [7].

Місту також необхідно вирішити проблему прокату транспортних засобів за доступними цінами [9].

Понад 5000 об'єктів культурної спадщини та 120 об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення створили Одещині імідж одного з найбільш відомих і популярних, насамперед через свою самобутність, місць для відвідування туристами та відпочиваючими. На території області є 92 природно-заповідні зони, 19 парків-пам'ятників садово-паркового мистецтва тощо [6].

Конгресно-виставковий туризм дозволяє зняти таку гостру проблему, як сезонний фактор у туризмі, оскільки пік виставкової та конгресної активності припадає на зиму й міжсезоння, тобто саме на час «низького сезону» в туризмі.

В інфраструктурі спостерігається наявність вузьких місць: дефіцит номерів економ- і бізнес-класу, нестача мотелів. Крім того, вбачається явна невідповідність цін на послуги розміщення в готелях Одеси порівняно з європейськими.

Поряд із цим, слід зазначити, що в туристичній індустрії міста відчувається гострий дефіцит висококваліфікованих кадрів, а саме:

маркетологів, професійних кадрів для категорійних готелів, кваліфікованих гідів й екскурсиводів.

Відсутність професійної підготовки у переважної більшості підприємців і керівників підприємств туристичної індустрії, у сукупності з дефіцитом кваліфікованих кадрів, є однією з головних причин низької ефективності роботи та зниження конкурентоздатності підприємств галузі.

На території Одещини склалася напружена екологічна ситуація, яка негативно впливає на здоров'я населення. В області спостерігається достатньо високий рівень захворюваності населення, який помітно вищий від середніх показників по Україні. За рівнем забруднення природного середовища область наближається до таких промислових регіонів України, як Донбас і Придніпров'я. Зокрема, Одеса входить до міст України з найбільшими викидами шкідливих речовин в атмосферне повітря, морська вода біля берегів Одеси суттєво забруднена. Актуальною для регіону залишається проблема збирання й утилізації промислових і побутових відходів. Гострою соціальною проблемою є водопостачання сіл і міст регіону та покращення якості питної води [9].

Конкурентні переваги й обмеження перспективного розвитку Одеської області виявлені нами за допомогою SWOT-аналізу на основі діагнозу стартових умов регіонального розвитку. Характеристика сильних і слабких сторін регіону, зовнішніх можливостей і загроз для його розвитку представлена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

SWOT-аналіз Одеської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1	2
<i>1. Географічне положення та природно-ресурсний потенціал</i>	
1. Вигідне географічне розташування. 2. Значна територія. 3. Приморське та прикордонне розташування. 4. Значна протяжність берегової лінії. 5. Розташування на перетині міжнародних транспортних магістралей. 6. Наявність судноплавних річок. 7. Сприятливий для господарського освоєння краю рівнинний рельєф. 8. Значні земельні ресурси, висока родючість чорноземів.	1. Некомпактна територія області (значна протяжність з півночі на південь). 2. Неприятливі кліматичні умови – зона ризикованого землеробства (посушливість клімату, суховії, пилові бурі, тумани на морському узбережжі). 4. Недостатня забезпеченість водними ресурсами. 5. Мала лісистість. 6. Обмеженість мінерально-сировинної бази.

Продовження таблиці 2.3

1	2
9. Значний оздоровчо-рекреаційний потенціал (море, лікуванні грязі, мінеральні джерела, ропа лиманів). 10. Забезпеченість біологічними та біосферними ресурсами.	
<i>2. Економічний потенціал</i>	
1. Потужний промисловий потенціал. 2. Зростання кількості галузей промисловості з високим рівнем наукоємності виробництва. 3. Високий агропромисловий потенціал. 4. Потужний міжгалузевий транспортний комплекс. 5. Розгалуженість транспортної системи. 6. Розвинутий морегосподарський комплекс (8 морських портів). 7. Розвинутий ринок туристичних послуг. 8. Наявність спеціальних економічних зон. 9. Активний розвиток фінансово-кредитної системи.	1. Нерівномірність розміщення промислових об'єктів. 2. Висока зношеність основних засобів. 3. Низька частка підприємств, що впроваджують інновації (15,7 %). 4. Недостатній обсяг інвестицій в основний капітал. 5. Занепад тваринницької галузі. 6. Незадовільний стан транспортної інфраструктури, у першу чергу – автомобільних доріг.
<i>3. Науково-технічний потенціал</i>	
1. Значна концентрація наукових закладів і центрів науково-технічної інформації. 2. Наявність висококваліфікованих науково-технічних кадрів. 3. Збільшення витрат на науково-технічну діяльність.	1. Зменшення кількості організацій, що виконують наукові дослідження й розробки та обсягів науково-дослідних робіт. 2. Зменшення чисельності науковців.
<i>4. Стан оточуючого природного середовища</i>	
1. Наявність об'єктів природно-заповідного фонду. 2. Наявність унікальних ландшафтів і природних парків.	1. Напружена, місцями кризова, екологічна ситуація. 2. Значна деградація ґрунтового покриву (від водної та вітрової ерозії). 3. Заболочення та засолення зрошуваних земель. 4. Необлаштовані сміттєзвалища та відсутність сміттєпереробних заводів. 5. Наявність проблем водопостачання в окремих містах і селах.
<i>5. Трудовий потенціал</i>	
1. Високий освітній рівень населення. 2. Позитивна динаміка економічної активності населення.	1. Високий рівень безробіття в сільській місцевості. 2. Обмежені можливості щодо працевлаштування у сільських районах. 3. Невисока тривалість життя. 4. Значна кількість людей похилого віку. 5. Високий міграційний відтік населення працездатного віку. 6. Невідповідність професійно-освітнього рівня потребам економіки.

Продовження таблиці 2.3

1	2
<i>6. Рекреаційно-туристичний потенціал</i>	
1. Значні рекреаційні та бальнеологічні ресурси. 2. Багата історична та культурна спадщина.	1. Нерозвинутий інформаційний простір про туристичні можливості регіону. 2. Незначна кількість постачальників послуг сільського зеленого туризму.
<i>7. Розвиток інфраструктури</i>	
1. Наявність усіх видів транспортного сполучення.	1. Незадовільний стан інфраструктури, у першу чергу, автомобільних доріг. 2. Незадовільний стан водопостачання та каналізаційного господарства. 3. Відсутність генеральних планів розвитку населених пунктів. 4. Недостатній рівень розвитку соціальної інфраструктури. 5. Значний знос основних фондів і висока енергоємність житлово-комунальної сфери. 6. Необхідність оптимізації єдиної системи теплопостачання та реконструкції тепломереж.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<i>1. Гео економічне та геополітичне положення</i>	
1. Активне співробітництво з державами Чорноморського регіону. 2. Членство в європейських міжрегіональних об'єднаннях. 3. Транзитні можливості території регіону. 4. Наявність перспективних галузей для розміщення інвестицій. 5. Можливості активного розвитку сфери послуг. 6. Активна позиція місцевої влади щодо поліпшення інноваційно-інвестиційного клімату в регіоні. 7. Постійне нарощування транспортно-транзитних потужностей.	1. Наявність великої ділянки державного кордону України з Молдовою та Придністров'ям. 2. Залежність від постачання мінеральних ресурсів. 3. Енергозалежність від зовнішніх джерел енергопостачання. 4. Незадовільна структура зовнішніх інвестицій. 5. Слабка інформованість потенційних партнерів про можливості регіону. 6. Недовіра закордонних ділових кіл до гарантування державою захисту інвестицій і економічних інтересів інвесторів.
<i>2. Макроекономічна та політична ситуація держави</i>	
1. Тенденція економічного зростання в Україні. 2. Розширення попиту на товари та послуги місцевого виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках. 3. Державна політика, спрямована на стимулювання розвитку регіонів. 4. Законодавче забезпечення реформування АПК.	1. Конкуренція з боку інших регіонів. 2. Зміна законодавства щодо спеціального економічного режиму (мораторій на реєстрацію та ліквідація СЕЗ тощо).

Закінчення таблиці 2.3

Можливості (О)	Загрози (Т)
<i>3. Зовнішньоекономічна та зовнішньополітична ситуація</i>	
1. Притік інвестицій ззовні.	1. Визнання України державою із загрозливим ризиком для інвестицій у міжнародних рейтингах.

У результаті проведеного дослідження, встановлено співвідношення переваг і слабкостей, можливостей і загроз (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники зовнішнього та внутрішнього середовища Одеської області

Показник	Кількість	Співвідношення
Переваги	29	Переваги < Слабкості
Слабкості	33	
Можливості	12	Можливості > Загрози
Загрози	9	

Оскільки переваги менші за слабкості, а можливості перевищують загрози, то стратегія Одеської області повинна спрямовуватися на мінімізацію слабких сторін регіону на основі використання зовнішніх можливостей.

Висновки. Ґрунтуючись на проведеному SWOT-аналізі соціально-економічного розвитку Одеської області, стратегічними напрямками розвитку регіону є:

1. Збільшення кількості інноваційно-активних високотехнологічних виробництв.
2. Збільшення обсягів виробництва та переробки сільськогосподарської продукції та випуску продуктів харчування.
3. Забезпечення розвитку транспортного комплексу й використання приморського та прикордонного розташування регіону.
4. Покращення стану автотранспортної інфраструктури.
5. Ефективне використання рекреаційно-туристичного потенціалу регіону.
6. Проведення ефективних заходів утилізації накопичених відходів у регіоні.
7. Проведення комплексу заходів, спрямованих на підвищення якості питної води.
8. Забезпечення підвищення якості житлово-комунальних послуг і покращення ефективності діяльності житлово-комунального господарства.

9. Забезпечення умов для створення єдиної системи зеленого туризму, що сприятиме створенню ефективних стимулів для раціонального використання наявного рекреаційного потенціалу Одещини в туристичних цілях.

Список використаної літератури та джерел

1. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Алерта, 2008. – 478 с.
2. Ивакина И. Стратегический анализ / И. Ивакина. – Х. : Фактор, 2008. – 244 с.
3. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Кіндрацька. – К. : Знання, 2006. – 366 с.
4. Левик І. С. Суть стратегічного аналізу та його значення для управління підприємством / І. С. Левик // Регіональна економіка. – 2011. – № 3. – С. 108–114.
5. Мамонов К. А. Методи стратегічного аналізу : навч.-метод. посіб. / К. А. Мамонов, Б. Г. Скоков, О. О. Короп, Ю. І. Мізік. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 208 с.
6. Паспорт області // Офіційна сторінка головного управління економіки Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gue.odessa.gov.ua>
7. Про розвиток рекреації в Одеській області / за ред. Л. Е. Котвицької // Головне управління статистики в Одеській області. – 2011. – 25 с.
8. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Одеській області [за ред. Л. Е. Котвицької] // Головне управління статистики в Одеській області. – 2011. – 120 с.
9. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oseu.edu.ua>

УДК 332.1

Данилко І. В.,
студентка 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. SWOT-аналіз регіону – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для області можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами), слабостями, результати якого у подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій розвитку регіону. Він проводиться з метою дослідження області як господарюючої системи у певному ринковому середовищі. SWOT-аналіз – це своєрідний інструмент; він не містить остаточної інформації для прийняття управлінських рішень, але дає змогу впорядкувати процес обмірковування всієї наявної інформації з використанням власних думок і оцінок. Він дає змогу формувати загальний перелік стратегій із урахуванням їхніх особливостей – адаптації до середовища або формування впливу на нього. Широке застосування та розвиток SWOT-аналізу пояснюються тим, що стратегічне управління пов'язане з великими обсягами інформації, яку потрібно збирати, обробляти, аналізувати, використовувати, а відтак виникає потреба пошуку, розробки та застосування методів організації такої роботи.

Херсонська область утворена 30 березня 1944 р. Вона розташована у басейні нижньої течії р. Дніпро у межах Причорноморської низовини. Омивається Чорним і Азовським морями, Сивашем і Каховським водосховищем. Найбільші ріки області: Дніпро довжиною 178 км, Інгулець довжиною 180 км. Тут також є 24 малі річки загальною довжиною 547,7 км. На сході регіон межує із Запорізькою, на північному заході – із Миколаївською, на півночі – із Дніпропетровською областями, на півдні по Сивашу та Перекопському перешийку – з Автономною Республікою Крим [3].

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу Херсонської області.

Виклад основного матеріалу. Кількість озер в області – 693 загальною площею водного дзеркала 170,22 тис. га. Водними

об'єктами зайнято 15,1 % території регіону, що у три рази перевищує відповідний середньо український показник (4,8 %). В області виділяється безстічний район – 9,9 тис. км² (34,7 % загальної площі).

По території регіону проходить державний кордон протяжністю 458 км, у тому числі по морях: Чорному – 350 км, Азовському – 108 км.

Площа області становить 28,5 тис. км², що складає 4,7 % території України. За адміністративно-територіальним поділом включає 18 районів, 3 міста обласного підпорядкування, 30 селищ міського типу, 658 сільських населених пунктів. Центр – м. Херсон [2].

Виходячи з основних позицій, які передбачають формування інноваційної моделі сталого розвитку області, побудованої на принципах динамічності у взаємодії складових регіональної господарської системи, структура завдань розвитку Херсонської області поділяється на чотири основні блоки [1] (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

SWOT-аналіз Херсонської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення. 2. Добре розвинений транспорт і сукупність усіх його видів. 3. Наявність морського та річкового портів. 4. Розвинена промисловість (нафтопереробна, працюють унікальні промислові підприємства). 5. Наявність суднобудівних підприємств. 6. Сприятливі природні умови для генерації нетрадиційних видів енергії, термальні води. 7. Великі запаси питної води. 8. М'який клімат. 9. Відносно сприятлива екологічна ситуація. 10. Багата історія краю. 11. Фестивальний центр, наявність природних «амфітеатрів» на березі Дніпра. 12. Наявні туристичні об'єкти, рекреаційні зони, плавні. 13. Розвиток аграрних виробництв. 14. Розвинена освітня база, велика кількість ВНЗ різних рівнів акредитації. 15. Відносна політична інертність населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність стратегічної концепції розвитку. 2. Погана демографічна ситуація, старіння населення. 3. Нестача кваліфікованих фахівців і брак трудових ресурсів. 4. Низький рівень заробітної плати. 5. Недостатній рівень професійної підготовки працівників ОМС у сфері стратегічного планування й управління проектами. 6. Нестача земельних ресурсів для розвитку бізнесу, нескоординована політика відведення земельних ділянок. 7. Слабко розвинена комунальна інфраструктура. 8. Низький рівень залучення інвестицій, відсутність нових промислових зон, недостатня кількість проведених інвестиційних форумів. 9. Недостатній рівень розвитку малого та середнього бізнесу (виробничих підприємств). 10. Низька продуктивність діючих промислових підприємств. 11. Відсутність консолідації економічних і політичних еліт.

Закінчення таблиці 2.5

<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
16. Бажання громади жити краще, відсутність невдалих стратегічних проектів і «чисте поле» для вдалої ідеї.	12. Відсутність програм культурного розвитку населення.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток міжнародних транспортних коридорів – створення логістичних центрів і центрів управління вантажопотоками. 2. Подальше підвищення питомої ваги вантажоперевезень із використанням водних видів транспорту. 3. Зростання попиту на енергозберігаючі технології, нетрадиційні види та джерела енергії, зокрема, на основі відходів сільськогосподарської продукції. 4. Зростання попиту на сільськогосподарську продукцію. 5. Розвиток перероблення місцевої сировини. 6. Посилення контролю екологічного стану регіону. 7. Зростання попиту на туристичні ресурси регіону, розвиток лікувальних, оздоровчих, рекреаційних баз відпочинку, екологічного туризму, фестивалів. 8. Зростання попиту на туристичні товари: рибальський і мисливський інвентар, човни, яхти, катери, легкі літальні апарати, коней. 9. Зростання попиту на трудові ресурси – створення більш ефективної моделі навчання фахівців, необхідних регіону. 10. Стабільність митного та податкового законодавства. 11. Відродження довгострокового кредитування. 12. Створення умов для розвитку житлового будівництва. 13. Створення нової системи утримання та розвитку ЖКГ. 14. Зростання попиту на екологічно чисті продукти. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток транспортної інфраструктури міст-сусідів, конкуренція у залученні інвестицій, державному фінансуванні. 2. Зростання цін на енергоносії. 3. Негативні зміни законодавства, зокрема податкового. 4. Інфляція, зміна валютних курсів, зростання цін на товари та послуги. 5. Втрата зв'язку «влада-громада», втрата довіри значної частини населення до влади. 6. Політична нестабільність на державному рівні. 7. Відтік капіталу з регіону та країни в цілому. 8. Відтік кадрів, зменшення населення. 9. Втрата статусу обласного центру в результаті проведення реформи адміністративно-територіального устрою. 10. Екологічні проблеми внаслідок безгосподарності. 11. Погіршення погодних умов.

Висновки. Аналіз слабких і сильних сторін створив передумови визначення напрямів прикладання зусиль у регіоні і напрямів його розвитку. Новітня стратегія регіонального управління розвитком Херсонської області повинна бути орієнтована на поєднання в єдиному процесі господарського використання географічного

положення, наявного природного потенціалу, культурно-історичних традицій, контактів з країнами Причорномор'я, індустріального потенціалу, багатогалузевого агропромислового комплексу, рекреаційної сфери тощо. Для цього необхідно, щоб управлінське забезпечення сприяло пом'якшенню існуючих соціально-економічних диспропорцій, суттєвому посиленню соціальної орієнтації народно-господарського комплексу області, раціональному використанню природних ресурсів із урахуванням виняткової цінності навколишнього природного середовища.

Список використаної літератури та джерел

1. Офіційний сайт Херсонської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oda.kherson.ua/>
2. Офіційний сайт міста Херсон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kherson.ua/>
3. Наумов О. Концепція регіональної інвестиційної програми Херсонської області / О. Наумов, І. Бігун // Економіка України. – 2004. – № 2.
4. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

РОЗДІЛ 3

SWOT-АНАЛІЗИ ПІВНІЧНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

УДК 332.1

Ковальчук А. О.,
студентка 64 групи
спеціальності «Оподаткування»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

SWOT-АНАЛІЗ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Беручи активну участь у процесах глобалізації та регіоналізації, Україна все більшої уваги приділяє регіональним аспектам стратегії свого соціально-економічного зростання. Особливо актуальним питанням є розвиток регіонів у напрямі соціального й економічного зростання на підставі позитивних структурних зрушень галузевих, просторових і функціональних систем, ефективного співробітництва регіонів, раціонального використання економічного потенціалу кожного регіону.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Проблеми соціально-економічного зростання та пріоритетні напрями розвитку Житомирської області досліджували в наукових працях такі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Азар, Т. Андрущакевич, Т. Бердовська, І. Зорін, О. Коновалова, В. Мацола, В. Приймачук, М. Труш, О. Шпичак, В. Цибух, А. Чечель та ін.

Метою дослідження є SWOT-аналіз сучасного стану Житомирської області, тобто стратегічний аналіз розвитку регіону. Для її реалізації потрібно розв'язати такі **завдання**: виявити сильні та слабкі сторони промислового комплексу, трудового потенціалу, виробничої та соціальної інфраструктур регіону, визначити основні проблеми зростання та можливості уникнення загроз.

Виклад основного матеріалу. Економічне зростання в Житомирській області поступово набуває рис стійкого відновлення, компенсуючи втрачений після фінансової кризи потенціал.

Головними внутрішніми факторами зростання у 2011 р. стали:

– збільшення доходів населення: за січень-вересень 2011 р. номінальна заробітна плата порівняно з відповідним періодом попереднього року зросла на 16,9 %, реальна – на 6,9 %;

– помірне зростання цін: у січні-жовтні 2011 р. вдалося втримати інфляцію на рівні 4,1 %, що на 0,1 процентних пункти менше середнього по державі;

– стабілізація ситуації у сфері фінансів: на державному рівні було вирішено проблему заборгованості з відшкодування ПДВ, накопичену за попередні роки. Підприємства отримали обігові кошти для відновлення виробництва;

– відновлення інвестування економіки: у січні-вересні 2011 р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 31,2 млн дол. США прямих інвестицій.

Основними зовнішніми факторами позитивної економічної динаміки були високий рівень світових цін і зростання попиту на хімічну продукцію й окремі види сільськогосподарської продукції, що дало можливість активізувати зовнішньоекономічну діяльність. Обсяг експорту товарів за січень-вересень 2011 р. зріс на 39,8 %, імпорту – на 14,5 %. Перевищення обсягу експорту над імпортом забезпечило позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами в сумі 63,4 млн дол. США (за січень-вересень 2010 р. сальдо складало 6,7 млн дол. США).

Проте, на заваді стали довготривалі структурні проблеми в економіці та соціальній сфері, серед яких:

– відставання процесів оновлення виробничих потужностей від їх зношення та вибуття;

– високий рівень енергоємності базових галузей промисловості та житлово-комунального господарства;

– висока залежність від зовнішнього попиту (у структурі експорту переважають сировина, напівфабрикати та товари з низькою часткою доданої вартості), низька можливість виробництва високо-технологічних товарів і надання сучасних послуг;

– низька забезпеченість прав кредитора, подальше відстрочення формування інституту ефективного власника.

До чинників, що гальмують економічний розвиток, належать недостатність власних коштів у підприємств для здійснення інвестування, низька якість виробничої інфраструктури, застаріле енерговитратне промислове виробництво з орієнтацією на сировинні ринки, невідповідність фахової структури трудових ресурсів

потребам ринку, низький рівень розвитку людського капіталу в цілому.

Таким чином, економічна політика у 2011 р., урахувавши особливості посткризового періоду відновлення економіки та початкового періоду впровадження реформ, була зосереджена в області на розв'язанні невирішених у 2010 р. проблем і продовженні створення необхідної бази для переходу, починаючи з 2012 р., до поступового вирішення складних системних проблем в економіці та соціальній сфері [1].

Аналіз стратегічного планування Житомирської області до 2015 р., проведений на основі [2–5], подано в табл. 3.1.

Висновки. Отже, аналізуючи переваги та недоліки Житомирської області, бачимо, що її розвиток можливий за рахунок таких трьох складових, як інновації, інвестиції й інформаційні комунікації. Без широкого залучення зовнішніх інвестиційних потоків, реалізації державних інвестиційних проектів та активізації внутрішнього інвестиційного капіталу нереально здійснити ефективний регіональний міжгалузевий розвиток області. Без запозичення інновацій і переходу на прогресивні європейські стандарти неможливий розвиток конкурентоспроможності регіону на міжнародному ринку. Без цілеспрямованих маркетингово-промоційних заходів з інформаційного «прориву» регіону буде проблематичною його інтеграція у глобальний ринок.

Список використаної літератури та джерел

1. Програма економічного і соціального розвитку Житомирської області до 2012 року // Житомирська ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zhitomir-region.gov.ua/doc/progr_2012.pdf
2. Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2015 року // Житомирська ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zhitomir-region.gov.ua/doc/strat_2015.pdf
3. Стратегія розвитку Львівської області до 2015 // Львівська ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ldp.lviv.ua/files/strategic_aims.pdf
4. Коновалова О. SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління, його переваги і недоліки / О. Коновалова, Т. Андрущакевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/10_57671.doc.htm
5. Шиманська В. SWOT-аналіз туристичного комплексу Житомирщини / В. Шиманська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2011_1/11shvvtkzh.pdf

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз Житомирської області

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
1	2	3	4
<i>Демографічні, соціальні та трудові риси</i>			
1. Проевропейська орієнтація населення Житомирської області. 2. Поступове зменшення безробіття. 3. Зростання доходів і заощаджень населення.	1. Складна демографічна ситуація. 2. Високий рівень безробіття сільського населення. 3. Відтік активних і досвідчених людей у пошуках роботи та вищого рівня доходів за кордон і в м. Київ. 4. Неефективна національна система соціального забезпечення та медичного обслуговування. 5. Низький рівень правового захисту населення. 6. Рівень розвитку соціальної інфраструктури не відповідає зростаючим потребам населення. 7. Слабо розвинене ЖКГ.	1. Зміни у свідомості мешканців Житомирщини щодо необхідності відповідати за власну долю та покладатися на власні сили. 2. Низька соціальна конфліктність населення. 3. Зростання обсягів державних субвенцій у розвиток ЖКГ.	1. Посилення демографічної кризи. 2. Уповільнення темпів росту заробітної плати та доходів. 3. Продовження відтоку кваліфікованих кадрів. 4. Посилення централізації органів державної влади. 5. Погіршення умов проживання та соціального захисту населення. 6. Ріст захворюваності населення. 7. Скорочення обсягів фінансування соціальної інфраструктури.
<i>Міжнародна та внутрішньодержавна позиція</i>			
1. Прикордонне розташування з Республікою Білорусь. 2. Культурні зв'язки етнічних поляків із Польщею. 3. Розташування на території Критського транспортного коридору та міжнародних магістралей, які поєднують Західну Європу зі Східною.	1. Невідповідна транспортна та прикордонна інфраструктури. 2. Негативний міжнародний імідж України. 3. Неповністю використані можливості міжнародної співпраці області, її міст і районів. 4. Слабкі кооперативні стосунки з іншими регіонами країни.	1. Традиційна співпраця з Республікою Білорусь і сприятливі прикордонні зв'язки. 2. Розвиток транспортної та прикордонної інфраструктур. 3. Поліпшення іміджу України в Європі.	1. Закриття кордонів після розширення ЄС та збільшення «дрібної торгівлі», що вестиме до зростання безробіття. 2. Неефективні процеси реформування, занепад України на фоні Європи.

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
<p>4. Залізничне сполучення з великими містами України, Росії, Білорусії.</p> <p>5. Відносна дешевизна робочої сили порівняно з іншими регіонами.</p> <p>6. Розвинута мережа стільникового зв'язку та зростання можливостей доступу до мережі Інтернет.</p>		<p>4. Розвиток міжнародної (економічної, культурної, туристичної) співпраці України.</p> <p>5. Вільний доступ до ринку послуг.</p> <p>6. Приєднання області до євро регіону «Дніпро».</p>	<p>3. Відтік активних кваліфікованих кадрів за кордон і в м. Київ.</p> <p>4. Втрата конкурентної позиції українських компаній на інтегрованому європейському ринку.</p> <p>5. Негативні економічні результати екологічних заходів, які вимагає ЄС.</p> <p>6. Погіршення стосунків із Російською Федерацією.</p> <p>7. Посилення централізації органів державної влади.</p> <p>8. Не включення інвестиційних проектів для співфінансування з державним бюджетом.</p>
<i>Економічний розвиток, бізнес і підприємницький потенціал</i>			
<p>1. Деякі галузі промисловості порівняно сучасні та добре розвинуті.</p> <p>2. Збережена база для розвитку машинобудування.</p> <p>3. Порівняно добре розвинуті телекомунікаційні системи.</p> <p>4. Великі можливості транспортного сполучення, залізничні мережі, автостради, газопроводи.</p> <p>5. Участь громади у діяльності громадських організацій.</p>	<p>1. Високий рівень безробіття.</p> <p>2. Недостатньо розвинуті малі та середні підприємства.</p> <p>3. Низька диверсифікація підприємств.</p> <p>4. Незавершений процес приватизації великих промислових підприємств.</p> <p>5. Слабка конкурентоспроможність виробництва, несприятлива структура експорту.</p>	<p>1. Зростання кількості високотехнологічних підприємств, які будуть використовувати місцевий інноваційний потенціал і робочу силу.</p> <p>2. Швидкий розвиток малого та середнього підприємництва.</p> <p>3. Швидка та ефективно проведена приватизація.</p> <p>4. Позитивне ставлення обласних і місцевих органів влади до бізнес-спільноти.</p> <p>5. Зростання обсягів інноваційних іноземних інвестицій.</p>	<p>1. Нестабільна економічна ситуація в Україні.</p> <p>2. Нестабільна політична ситуація в Україні.</p> <p>3. Повільний розвиток міжнародних контактів України, послаблення економічних і політичних контактів України з ЄС.</p> <p>4. Відсутність структурних змін, слабка децентралізація, постійна перевага державних органів влади над представницькими органами.</p>

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
<p>6. Наявність сировинних ресурсів (граніти, апатито-ільменітові руди, торф, ліс, продукція сільського господарства тощо).</p> <p>7. Конкурентні переваги у виробництві медичного, скляного, фарфоро-фаянсового посуду.</p>	<p>6. Несприятливе підприємницьке середовище (високі та нестабільні податки, нестабільна система адміністрування податків, погана інфраструктура підтримки бізнесу).</p> <p>7. Неєфективне адміністрування, довгі бюрократичні процедури, корупція.</p> <p>8. Недостатня кількість кваліфікованих, сучасно мислячих керівників.</p> <p>9. Низький рівень оплати праці фахівців високого рівня.</p> <p>10. Залежність роботи легкої промисловості від обсягів давальницької сировини.</p>	<p>6. Позики Світового Банку та ЄБРР для реалізації інфраструктурних проектів.</p> <p>7. Розвиток фінансової інфраструктури підтримки підприємства.</p> <p>8. Зменшення рівня безробіття.</p>	<p>5. Небажання регіональної еліти прийняти сучасну парадигму розвитку.</p> <p>6. Зростання корупції.</p> <p>7. Надто сильна конкуренція зі сторони національних і міжнародних економічних центрів.</p> <p>8. Зростання тіньового сектору економіки.</p> <p>9. Подальше утримання «низького сегменту» у сфері іноземних інвестицій.</p> <p>10. Мала спроможність освоєння європейських фондів.</p> <p>11. Недосконала система державних закупівель.</p> <p>12. Зростання цін на енергоносії.</p>
<i>Технологічний та інноваційний потенціал</i>			
<p>1. Зростає винахідницька та раціоналізаторська активність.</p> <p>2. Порівняно високий освітній і професійний рівень населення (переважно у Житомирі, а також містах обласного значення).</p> <p>3. Наявність шкіл, бібліотек і закладів вищої освіти.</p> <p>4. Розвинута інституційна система навчання персоналу.</p> <p>5. Наявність добре освіченого персоналу.</p>	<p>1. Внутрішня та зовнішня міграція наукових працівників.</p> <p>2. Погане технічне оснащення академічних і науково-дослідних інституцій. Складність у доступі до наукової літератури.</p> <p>3. Слабкі міжнародні контакти, особливо в гуманітарній сфері.</p> <p>4. Погано розвинуті навчальні агентства, агентства підвищення кваліфікації та професійної переорієнтації.</p>	<p>1. Надання підтримки обласними органами влади ефективним науковим командам і інституціям.</p> <p>2. Розвиток міжнародних контактів академічних і науково-дослідних установ.</p> <p>3. Підтримка науково-дослідного й економічного секторів України Європейським Союзом і конкурентна позиція Житомиру у цих програмах.</p>	<p>1. Занепад академічного та науково-дослідного сектору України.</p> <p>2. Продовження внутрішньої та зовнішньої міграції наукових працівників.</p> <p>3. Скорочення обсягів фінансування.</p> <p>4. Відсутність дієвої державної політики в інноваційній діяльності.</p>

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
	5. Слабкі контакти між науково-дослідною та підприємницькою сферою. 6. Інноваційна діяльність залишається на низькому рівні. 7. Мала частка інноваційно-активних підприємств. 8. Нестача власних фінансових коштів для впровадження інновацій і висока відсоткова ставка банківських кредитів. 9. Кількість використаних винаходів залишається незначною. 10. Відсутність обласної інноваційної системи й інституцій передачі технологій.		
<i>Культурний і туристичний потенціал</i>			
1. Велика лісистість і значні обсяги лісових ресурсів. 2. Наявність природно-заповідного фонду, зокрема заповідників, заказників. 3. Потенціал для сентиментального, релігійного та інших видів туризму. 4. Історичні зв'язки з українською діаспорою у світі.	1. Недостатня кількість готелів різних стандартів. 2. Недостатня туристична промоція регіону. 3. Недостатньо розвинуті місцеві та національні туристичні агенції. 4. Відсутність Житомирщини в міжнародній туристичній мережі. 5. Територія області найбільше постраждала від наслідків Чорнобильської катастрофи. 6. Недостатньо розвинута інфраструктура охорони природи.	1. Розширення мережі природно-заповідного фонду. 2. Результативна промоція країни та Житомирщини. 3. Поліпшення міжнародного іміджу України та регіону. 4. Поліпшення екологічної ситуації області, збереження її природного середовища. 5. Розвиток різних елементів туристичної та відпочинкової інфраструктури. 6. Реалізація інвестиційних проєктів на умовах співфінансування з державного бюджету.	1. Занепад архітектурних пам'яток. 2. Недостатньо активна й ефективна промоція регіону на міжнародному рівні. 3. Стійкий негативний міжнародний імідж України та Житомирської області. 4. Недостатнє поліпшення туристичної інфраструктури, розрахованої на різні цільові групи.

Закінчення таблиці 3.1

1	2	3	4
	7. Недостатнє фінансування культурних, освітніх, мистецьких закладів і організацій.		5. Складна екологічна ситуація внаслідок Чорнобильської катастрофи й активної експлуатації транспортних коридорів. 6. Зменшення інвестицій в екологію й охорону навколишнього середовища.

УДК 332.1

Семенуха М. В., Барило О. І.,
студенти 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ І УСУНЕННЯ ЗАГРОЗ РОЗВИТКУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Методологія SWOT-аналізу передбачає виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, після цього встановлення зв'язків між ними, які у подальшому можуть бути використані для формулювання стратегії розвитку області [5]. Взнявши до уваги те, що предметом нашого дослідження є економічне становище Київської області, спочатку привернемо увагу до її історії.

Київська область була утворена 27 лютого 1932 р. у північній центральній частині України у басейні середньої течії Дніпра. Її сусідами на сході є Чернігівська та Полтавська області, на південному сході та півдні вона межує з Черкаською, на південному заході – з Вінницькою, на заході – з Житомирською областями, на півночі з Гомельською областю Республіки Білорусь.

За територією Київська область посідає восьме місце серед областей України (28,1 тис. км²), що становить 4,6 % усієї площі держави.

В області є 25 районів, 26 міст, у тому числі 12 обласного значення, 30 селищ міського типу, загалом 1127 населених пунктів. Обласний центр – місто Київ. Регіон входить до Центрального економічного району [4].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Київську область досліджували такі науковці, як Є. П. Костик, С. Ф. Єрмілов, Ю. С. Колодій, П. І. Стецюк та ін. Але у їхніх публікаціях не застосовувався метод SWOT-аналізу. Саме цю прогалину покликане заповнити наше дослідження.

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу Київської області. Для її реалізації потрібно розв'язати такі **завдання**:

1. Оцінити сильні сторони області.
2. Запропонувати раціональне використання її можливостей.
3. Сформулювати стратегію розвитку Київської області.

Виклад основного матеріалу. Основні дані аналізу зобразимо в табл. 3.2, оцінивши кожен фактор від 1 (мінімальна оцінка) до 3 (максимальна оцінка) балів.

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз Київської області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
1	2
<i>Сільське господарство</i>	
1. Збільшення обсягів виробництва: <ul style="list-style-type: none"> – продукції рослинництва (2); – овочів відкритого ґрунту (2). 2. Зростання загального поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз і птиці (3).	1. Зменшення виробництва плодів і ягід (3). 2. Зниження поголів'я овець і кіз у сільськогосподарських підприємствах (2).
<i>Промисловість</i>	
1. Добре розвинуті такі види, як: <ul style="list-style-type: none"> – машинобудування (3); – електроенергетика (2); – легка промисловість (2); – хімічна та нафтохімічна промисловість (3); – харчова промисловість (3); – агропромисловий комплекс (3). 2. В області розвиваються деякі галузі лісової, деревообробної та целюлозно-паперової промисловості, промисловість будівельних матеріалів, борошномельно-круп'яна та комбікормова промисловість (2).	1. Зниження випуску м'ясних напівфабрикатів, молока обробленого рідкого, ковбасних виробів, м'яса та субпродуктів харчових свійської птиці свіжих чи охолоджених, борошна, свинини свіжої чи охолодженої (3). 2. Зменшення випуску взуття, жакетів і блейзерів, піджаків, курток типу піджаків, джемперів і виробів аналогічних жіночих та дівчачих (2). 3. Зменшення випуску трубок, труб, шлангів і фітингів жорстких із полімерів етилену, пропілену, вінілхлориду й інших пластмас (1).
<i>Капітальні інвестиції</i>	
1. Збільшились капіталовкладення в житлове будівництва, а також у поліпшення об'єктів (капітальний ремонт), в існуючі будівлі та споруди, у нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва (3).	1. Скоротилися обсяги інвестицій в основний капітал в освіті та будівництві (3).
<i>Транспорт і зв'язок</i>	
1. Відбувся ріст вантажообороту. Збільшилося надання послуг підприємствами пошти та зв'язку (3). 2. Вигідне транспортно-географічне положення (3). 3. Зросла кількість абонентів мобільного зв'язку та кабельного телебачення (2)	
<i>Доходи населення</i>	
1. Відбулося зростання середньомісячної номінальної заробітної плати (3). 2. Зріс індекс реальної заробітної плати (3).	1. Зменшилась кількість наданих субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг (3).

Продовження табл. 3.2

1	2
3. Зменшилася загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати, а також заборгованість населення з оплати житлово-комунальних послуг (3).	
<i>Ринок праці</i>	
1. Зменшилася кількість зареєстрованих безробітних у цілому по області (3). 2. Відбулося збільшення зайнятості населення за сприяння державної служби зайнятості (3). 3. Зросла кількість громадян, незайнятих трудовою діяльністю, які направлені на громадські роботи (2). 4. Збільшився середній розмір допомоги безробітним громадянам (3).	
<i>Демографічна ситуація</i>	
1. Збільшення чисельності населення області за рахунок міграційного приросту населення (1). 2. Зростання народжуваності (3).	1. Зафіксоване природне скорочення населення (3).
<i>Ціни й тарифи</i>	
1. Знизилися ціни на продукти харчування (3). 2. Найбільш суттєво подешевшали овочі та фрукти. Знизилися ціни на молоко, сири, продукти переробки зернових, рис, кисломолочну продукцію, масло, макаронні вироби, м'ясо та м'ясопродукти (3).	1. Зросли ціни на яйця. Подорожчали соняшникова олія, безалкогольні напої, риба та продукти з риби (2). 2. Підвищилися ціни у сфері охорони здоров'я у зв'язку зі зростанням цін на фармацевтичну продукцію та сезонним подорожчанням санаторно-курортних послуг (3). 3. Подорожчання у сфері зв'язку відбулося за рахунок підвищення абонентної плати за користування телефоном (2). 4. Ціни на транспорт у цілому підвищилися, що обумовлено у першу чергу подорожчанням палива і мастил. Крім того, зросла вартість транспортних послуг (3). 5. Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива підвищилися, у т.ч. плата за водопостачання, каналізацію, квартплата. Крім того, збільшилися ціни на скрапленний газ (3).

Закінчення таблиці 3.2

Зовнішнє середовище	
Можливості (О)	Загрози (Т)
<i>Зовнішньоекономічна діяльність</i>	
1. Збільшився експорт товарів до Індії, Ісламської Республіки Іран, Японії, Білорусі, Російської Федерації та Єгипту (2). 2. Зросли обсяги експорту зернових культур, жирів і олій тваринного або рослинного походження, готових продуктів із зерна (2). 3. Значно збільшилися імпортні поставки з Туреччини, Нідерландів, Китаю, Італії, Великої Британії, Німеччини, Угорщини, США, Польщі та Бельгії (2). 4. Основу товарної структури імпорту області склали механічні машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного, мінеральні палива, нафта та продукти її перегонки, фармацевтична продукція (2). 5. Найбільші імпортні надходження здійснювалися у Києво-Святошинський, Бориспільський, Миронівський, Броварський райони, а також міста Бориспіль, Бровари, Обухів (2).	1. Скоротилися експортні поставки до Іспанії, Німеччини та Казахстану (2). 2. Можливість прискорення інфляції (2).
<i>Екологія</i>	
1. Прийняття законів про додаткові відрахування на природоохоронні заходи (3). 2. Наявність покладів мінеральних вод (3). 3. Зменшення джерел забруднення навколишнього середовища (2).	1. Забруднення земель, річок і водоймищ засобами хімізації, промисловими та побутовими відходами (3). 2. Самовільне використання кар'єрів (2). 3. Недостатня кількість сучасних водоочисних споруд і каналізацій (3). 4. Проблеми з виділенням місць захоронення та полігонів для токсичних відходів (3).

За даними головного управління статистики у Київській області:

– у січні-липні 2012 р. загальне виробництво продукції сільськогосподарства порівняно з січнем-липнем 2011 р. зросло на 20,1 %;

– усіма категоріями господарств зібрано 24,7 тис. ц картоплі, що на 0,8 % більше, ніж на початок серпня 2011 р. (за рахунок підвищення врожайності зі 127 ц до 128 ц з 1 га);

– виробництво овочів відкритого ґрунту зросло порівняно з минулорічним на 1,1 % (склало 933,8 тис. ц) за рахунок прискорених темпів збирання (на 2,1 % більше);

– виробництво плодів і ягід (152,7 тис. ц) зменшилось порівняно з відповідним періодом 2011 р. на 6,1 %;

– загальне поголів'я великої рогатої худоби на 1 серпня 2012 р. становило 165,8 тис. голів (на 2,5 % більше порівняно з 1 серпня 2011 р.), у т. ч. корів – 81,2 тис. голів (на 1,4 % більше); свиней – 556,2 тис. голів (на 8,5 % більше), овець і кіз – 40,1 тис. голів (на 9,3 % більше), птиці – 26,8 млн голів (на 13,6 % більше). У сільськогосподарських підприємствах поголів'я великої рогатої худоби збільшилося на 0,8 %, у т. ч. корів – на 1,3 %, свиней – на 7,9 %, птиці – на 17,2 %, але зменшилося поголів'я овець і кіз на 2,9 %;

– індекс промислової продукції у липні 2012 р. порівняно з попереднім місяцем та липнем 2011 р. становив відповідно 118,0 % та 108,9 %, за підсумками семи місяців 2012 р. – 94,5 %;

– найвагомішу частку капітальних інвестицій (98,9 % від загального обсягу) спрямовано у матеріальні активи. Інвестиції в основний капітал (у капітальне будівництво та придбання машин і обладнання) склали 74,1 % загального обсягу капітальних інвестицій. У поліпшення об'єктів (капітальний ремонт) вкладено 4,3 % усіх інвестицій, в існуючі будівлі та споруди – 17,8 %, у нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва – 1,1 % від загального обсягу капітальних інвестицій;

– скоротилися обсяги інвестицій в основний капітал в освіті – на 56,2 % та будівництві – на 52 %;

– за січень-липень 2012 р. підприємствами транспорту перевезено 3526,1 тис. т вантажів, що на 6,0 % більше, ніж за січень-липень 2011 р. Вантажооборот збільшився на 2,3 % і становив 1026,0 млн ткм;

– кількість абонентів мобільного зв'язку на 1 липня 2012 р. становила 2092,3 тис., що на 8,3 % більше, ніж на 1 липня 2011 р. Число абонентів кабельного телебачення зросло до 84,2 тис., абонентів мережі Інтернет – до 81,2 тис.;

– зберігалася значна диференціація розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності. Найвищу заробітну плату отримували працівники транспорту, а за видами промислової діяльності – працівники виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення, целюлозно-паперового виробництва, де заробітна плата перевищила середній показник у економіці в 1,5–1,8 рази;

– індекс реальної заробітної плати штатних працівників у січні-червні 2012 р. порівняно з відповідним періодом 2011 р. збільшився на 15,6 %;

- упродовж першого півріччя 2011 р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати зменшилася більше, ніж на дві третини, або на 7,3 млн грн, і на 1 липня 2012 р. становила 3,3 млн грн;
- за сприяння державної служби зайнятості у липні 2012 р. було працевлаштовано 1,7 тис. осіб, що на 7,2 % менше, ніж у червні 2012 р. і на 3,8 % більше, ніж у відповідному місяці 2011 р.;
- у липні 2012 р. на громадські роботи була направлена 1231 особа, незайнята трудовою діяльністю;
- збільшення чисельності населення області відбулося за рахунок міграційного приросту населення (6189 осіб), водночас зафіксовано природне скорочення населення (3800 осіб);
- порівняно з січнем-червнем 2011 р. обсяг природного скорочення зменшився на 605 осіб або з 5,2 до 4,4 особи на 1000 наявного населення. Народжуваність зросла з 10,8 до 11,8 живонароджених у розрахунку на 1000 наявного населення;
- на споживчому ринку у липні 2012 р. ціни на продукти харчування та безалкогольні напої знизилися на 0,7 %. Найбільш суттєво подешевшали овочі (на 6,7 %) та фрукти (на 4,0 %). На 1,0–0,2 % знизилися ціни на молоко, сири, продукти переробки зернових, рис, кисломолочну продукцію, масло, макаронні вироби, м'ясо та м'ясопродукти. Водночас на 3,2 % зросли ціни на яйця. На 0,5–0,1 % подорожчали соняшникова олія, безалкогольні напої, риба та продукти з риби;
- підвищення цін у сфері охорони здоров'я на 0,5 % зумовлено зростанням цін на фармацевтичну продукцію (на 0,8 %) та сезонним подорожчанням санаторно-курортних послуг (на 0,5 %);
- подорожчання у сфері зв'язку на 1,4 % відбулося за рахунок підвищення абонентної плати за користування телефоном на 10,0 %;
- ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива підвищилися на 1,1 %, у т. ч. плата за водопостачання – на 7,4 %, каналізацію – на 5,1 %, житло – на 2,8 %. Крім того, на 5,5 % збільшилися ціни на скраплений газ;
- ціни на транспорт у цілому підвищилися на 2,3 %, що обумовлено у першу чергу подорожчанням палива та мастил на 4,1 %. Крім того, на 2,0 % зросла вартість транспортних послуг;
- збільшився порівняно з першим півріччям 2011 р. експорт товарів до Індії, Ісламської Республіки Іран, Японії, Білорусі,

Російської Федерації та Єгипту. Скоротилися експортні поставки до Іспанії, Німеччини та Казахстану.

– імпорт із країн Європейського Союзу становив 51,5 % від загального обсягу імпорту товарів, СНД – 25,4 % [3];

– надходження товарів із Російської Федерації, Німеччини, Білорусі, Китаю та Польщі разом становили більше половини загальнообласного обсягу імпорту товарів;

– значно збільшилися порівняно з січнем-червнем 2011 р. імпортні поставки з Туреччини, Нідерландів, Китаю, Італії, Великої Британії, Німеччини, Угорщини, США, Польщі та Бельгії;

– зовнішньоторговельні операції товарами проводилися з партнерами із 132 країн світу;

– обсяги експорту до країн СНД склали 54 % від загального обсягу експорту товарів, до країн Європейського Союзу – 17,1 % [1].

На Київщині розпочалися роботи з перезатарення та вивозу непридатних до використання пестицидів і тари від них. Роботи проводяться компанією «СІ БУД СИСТЕМ» на підставі договору від 25.05.2012 р. № 163, укладеного між Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Київській області і ТОВ «С.І. Груп Консорт Лтд». Роботи проводяться за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Всього з території Київської області заплановано вивезти 221 т. пестицидів і тари від них [2].

Висновки. Отже, провівши SWOT-аналіз Київської області ми пропонуємо для неї стратегію розвитку «Максі-Максі», яка передбачає використання сильних сторін області для реалізації її зовнішніх можливостей.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua/>
2. Веб-сайт Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eco-kiev.com.ua/>
3. Веб-сайт Київської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.koda.gov.ua/>
4. Костик Є. П. Економічна безпека Київської області, шляхи та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2012_18_1/Kostik
5. Веб-сайт українських рефератів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/>

УДК 332.1

Редько І. М., Вахта І. І.,
студентки 64 групи
спеціальності «Оподаткування»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

SWOT-АНАЛІЗ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Однією з найвпливовіших складових конкурентоспроможності країни є рівень конкурентоспроможності її регіонів. На сьогоднішній день не кожен регіон України має необхідну ресурсну базу й ефективну управлінську структуру, що негативно впливає на його здатності до сталого економічного зростання. Тому необхідність визначення конкурентних переваг розвитку регіону є першочерговим завданням при формуванні стратегії економічного розвитку держави. Конкурентоспроможність регіонів характеризується міжрегіональними відмінностями за рівнем інноваційного розвитку, надходженнями іноземних інвестицій, розвитком малого та середнього підприємництва, розвитком інфра-структури, наявністю кваліфікованих кадрів, рівнями продуктивності праці та зайнятості тощо.

Зміни міжнародної економічної кон'юнктури, глибоке ураження економіки України світовою фінансово-економічною кризою, політичні та суспільні зрушення висувають нові вимоги до завдань територіального розвитку, одним із яких є впровадження та реалізація SWOT-аналізу.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. У 1963 р. в Гарварді професор К. Ендрюс уперше запропонував метод структуризації й оцінювання інформації, який отримав назву SWOT-аналіз. Назва цього методу складена з початкових літер об'єктів стратегічного аналізу: Strength – сильні сторони, Weakness – слабкі сторони, Opportunities – можливості, Threats – загрози.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць показав, що значна увага приділяється значенню й особливостям проведення SWOT-аналізу у процесі визначення рівня конкурентоспроможності підприємств, планування їх діяльності та формування стратегії. Проте в сучасних умовах проводиться розробка та реалізація SWOT-аналізу також і на регіональному рівні. Підвищення конкурентоспроможності регіону має стати пріоритетом державної регіональної політики.

SWOT-аналіз є основою для формування стратегії розвитку регіону з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Це обумовлює необхідність його наукового вивчення [1]. Окремі аспекти SWOT-аналізу регіонів держави висвітили у своїх працях І. В. Багрова, К. В. Богун, П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Я. М. Прошкіна, Н. В. Яшкіна. Однак доцільним є подальше дослідження методології виявлення конкурентних переваг регіонального розвитку.

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу Сумщини, тобто всебічне вивчення її потенціалу з точки зору сильних і слабких сторін, а також можливостей подальшого розвитку та загроз, що можуть постати у контексті зовнішніх процесів.

Основними **завданнями** дослідження є:

- виявлення сильних сторін області та зіставлення їх із ринковими можливостями;
- визначення слабких сторін області та розроблення стратегічних напрямів їх подолання;
- виявлення можливостей, які відповідають ресурсам регіону;
- визначення загроз і розробка заходів щодо знешкодження їхнього впливу;
- виявлення конкурентних переваг регіону та формування його стратегічних пріоритетів.

Виклад основного матеріалу. SWOT-аналіз є важливим аналітичним інструментом для вибору оптимальної стратегії та прийняття ефективних управлінських рішень, які б забезпечили сильну й надійну позицію регіону, а також його конкурентні переваги. Він є основою для формування стратегії розвитку регіону з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. SWOT-аналіз дозволяє визначити негативні й позитивні фактори, що впливають на діяльність регіону як ззовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед регіоном у майбутньому [2].

Динаміка соціально-економічних показників Сумської області дозволяє стверджувати, що потенціал інерційного зростання області та ресурси її екстенсивного розвитку вичерпано. У подальшому область демонструватиме виражену тенденцію посилення економічної дезінтеграції на різні за рівнем розвитку економічні зони.

Успішною може бути лише багатовимірною стратегія економічного розвитку, яка відповідає на виклики, характерні для різних

економічних анклавів регіону та орієнтована у середньо- та довгостроковому періоді на реінтеграцію його економіки.

Стратегія перетворення Сумської області на сучасний конкурентоспроможний регіон має ґрунтуватися на формуванні сприятливих умов для функціонування ділових одиниць і забезпеченні оптимального використання результатів їх функціонування для побудови комфортного середовища життєдіяльності [3]. SWOT-аналіз Сумської області подано в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

SWOT-аналіз Сумської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<i>Виробничий потенціал</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Значна частка вантажо- та пасажирообороту. 2. Розвиток галузі машинобудування та переробної промисловості. 3. Переважна більшість малих підприємств. 4. Наявність великих промислових підприємств. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надмірна експортна орієнтація промислового виробництва. 2. Недостатня орієнтованість промисловості на забезпечення потреб внутрішнього ринку. 3. Падіння обсягів реалізації промислової продукції. 4. Втрата обсягів і стагнація валового виробництва продукції сільського господарства. 5. Недостатній рівень «індустріалізації» сільгоспвиробництва. 6. Швидке вичерпання запасів вуглеводнів. 7. Зменшення обсягів фінансування геологорозвідувальних робіт. 8. Значна зношеність основних мереж тепло- та водопостачання.
<i>Інфраструктура</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Значно розвинене надання поштових послуг і зв'язку. 2. Велика кількість торгових, готельних і сільськогосподарських підприємств. 3. Достатня кількість закладів охорони здоров'я. 4. Велика кількість навчальних і освітніх закладів. 5. Велика кількість закладів культурної спадщини області (2 театри, 589 бібліотек, 635 клубів, 16 музеїв). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нерозвиненість торговельної та побутової інфраструктури. 2. Високий рівень зношеності й енерговитратність комунальної інфраструктури. 3. Незадовільний стан утримання доріг, їх невідповідність сучасним транспортним навантаженням. 4. Відсутність належної інфраструктури для авіаційного сполучення. 5. Слабкий рівень розбудови комунальної інфраструктури. 6. Слабка туристична інфраструктура. 7. Велика кількість будівель і споруд незавершеного будівництва.

Продовження таблиці 3.3

<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<i>Фінанси</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Регулярне освоєння капітальних інвестицій. 2. Висока частка виробництва експорто-орієнтованих товарів. 3. Багатомільйонний оборот роздрібної торгівлі. 4. Зовнішня торгівля товарами з країнами СНД, Бельгією, Данією, Іспанією, Італією, Люксембургом й ін. країнами світу. 5. Переважні обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку області з Кіпру. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слабка фінансова «віддача» значної частини підприємств області для місцевих бюджетів. 2. Зростаюча дотаційність місцевих бюджетів. 3. Слабка інвестиційна привабливість області. 4. Витік потенційних фінансових ресурсів із області. 5. Заборгованість із виплати заробітної плати. 6. Високий ступінь зносу основних засобів.
<i>Людський капітал</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Переважна більшість зайнятих осіб на середніх підприємствах промисловості та підприємствах щодо надання послуг із нерухомим майном. 2. Високий рівень освіти населення. 3. Населення області має характер постійного, переважно міського. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Від'ємний природний приріст населення. 2. Високий рівень зовнішньої міграції. 3. Зростання безробіття серед працівників нафтогазовидобувного комплексу. 4. Недостатні обсяги будівництва житла. 5. Незадовільний стан здоров'я та високий рівень старіння населення. 6. Висока частка населення з низьким рівнем доходів. 7. Високий рівень безробіття. 8. Невідповідність професійного рівня трудових ресурсів потребам економіки. 9. У населення області виявлено переважання захворювань органів дихання.
<i>Організація</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Межування з трьома областями Російської Федерації. 2. На перетині кордону з Росією розташовано три пункти пропуску залізничного та п'ять автомобільного транспорту. 3. Розвинений ринок туризму та санаторно-курортного лікування. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Незацікавленість управлінських еліт у випереджаючому розвитку регіону. 2. Перепони при отриманні дозволів, ліцензій і погоджень, що формує негативний бізнес-клімат. 3. Незахищеність інвесторів від адміністративної сваволі та корупції. 4. Низька якість послуг, що надаються органами місцевого самоврядування бізнесовим одиницям. 5. Відсутність чіткої стратегії розвитку регіону.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<i>Економіка</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність вільних ринкових ніш – поле діяльності для бізнесу. 2. Значні земельні ресурси. 3. Прикордонне розташування з Росією. 4. Подальше удосконалення Податкового кодексу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансування інновацій переважно за рахунок Державного бюджету. 2. Значні темпи зниження реальної заробітної плати. 3. Міжнародна конкуренція сусідніх держав. 4. Високий рівень корупції.

Закінчення таблиці 3.3

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
	5. Великий дефіцит державного бюджету та Пенсійного фонду.
<i>Політика та законодавство</i>	
1. Прийняття прогресивних змін до законодавства України.	1. Постійна зміна політичної ситуації в державі. 2. Низька якість та ефективність державного управління. 3. Політична нестабільність у країні.
<i>Науково-технічний прогрес</i>	
1. Високий науково-технічний потенціал. 2. Наявність 18 організацій, що здійснюють наукові дослідження та розробки. 3. Збільшення чисельності докторів наук і кандидатів економічних наук. 4. Збільшення частки підприємств, що займаються інноваціями. 5. Освоєння інноваційних видів продукції.	1. Зниження частки виконання прикладних і науково-технічних досліджень. 2. Низький ступінь залучення іноземних інвесторів. 3. Зміна у смаках і потребах споживачів.
<i>Природне середовище</i>	
1. Вигідне географічне та гео економічне розташування регіону. 2. Розвиток рекреаційно-туристичної індустрії. 3. Створення підприємств з утилізації відходів.	1. Забруднення навколишнього середовища. 2. Збільшення антропогенного навантаження на довкілля. 3. Несвоєчасна реакція на зміни в зовнішньому середовищі.
<i>Соціальна сфера</i>	
1. Проведення масових заходів із метою ознайомлення з унікальними пам'ятками без розвинутої інфраструктури. 2. Реформування освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. 3. Розвиток музейної справи. 4. Запровадження ефективної системи адресної допомоги незахищеним верствам населення.	1. Незаконна міграція та вплив кадрів. 2. Зниження доходів населення. 3. Скорочення природного приросту населення. 4. Недостатнє та неефективне державне фінансування системи охорони здоров'я, освіти, науки та житлово-комунального господарства.

Проведений аналіз виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз Сумської області дає можливість стверджувати, що найбільше сильних сторін область має у сфері фінансів, виробництва та людського капіталу. Проте найбільше слабких сторін теж зосереджено у цих галузях. Також в області слабо розвинена інфраструктура й організація діяльності.

Щодо можливостей регіону, то його розвиток може бути зосереджений у різних галузях економіки та наукових розробок, для цього він має достатній рівень забезпеченості. Проте удосконаленню можуть перешкоджати загрози із зовнішнього середовища. Саме тому

політика реформування та розвитку Сумської області повинна бути виважена та максимально обґрунтована [4].

Аналіз динаміки показників соціально-економічного розвитку Сумської області й особливостей впливу фінансово-економічної кризи на економіку регіону варто відобразити у матриці сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, яка є узагальнюючим елементом SWOT-аналізу (див. рис. 3.1). Сутність матриці SWOT полягає у тому, що вона дає змогу завдяки різноманітним комбінаціям сильних і слабких сторін, можливостей і загроз формувати оптимальну стратегію регіону згідно з умовами внутрішнього та зовнішнього середовища [5].

Здійснивши поєднання різних комбінацій сильних і слабких сторін, можливостей і загроз Сумської області й оцінивши їх у балах можна підсумувати, що фактори взаємного впливу області формують стратегію «Міні-Міні». Суть цієї стратегії полягає у мінімізації слабких сторін області й уникненні всіх можливих зовнішніх загроз на основі фінансово-економічного та соціального впливу.

Висновки. Проведений аналіз конкурентних переваг і недоліків, зовнішніх сприятливих можливостей і потенційних загроз Сумської області вказує на те, що, незважаючи на спільні фінансові, організаційні та правові проблеми регіонального розвитку, Сумська область у деяких сферах демонструє кращі соціальні й економічні показники розвитку та має низку конкурентних переваг.

Під час формування ефективної регіональної політики рішення повинні базуватися на потребах і можливостях існуючих підприємств регіону, необхідно вивчати потреби інших регіонів з метою збільшення обсягів виробництва. Стан автомобільних доріг є вагомим фактором економічного розвитку регіону, тому зусилля влади мають бути зосереджені на вирішенні цього питання.

Однак варто зазначити, що без покращення соціально-економічної ситуації загалом по країні, неможливо досягти поставлених цілей в окремому регіоні.

Список використаної літератури та джерел

1. Богун К. В. SWOT-аналіз як метод оцінки конкурентоспроможності регіону / К. В. Богун, Я. М. Прошкіна // Донбаська нац. акад. будівництва і архітектури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nauka.kushnir.mk.ua/?p=24434>.

Внутрішнє середовище	Зовнішнє середовище	Можливості:		Загрози:	
		1. Наявність вільних ринкових ніш. 3 2. Високий науково-технічний потенціал. 3 3. Розвиток рекреаційно-туристичної індустрії. 2 4. Реформування освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. 1 <i>Загальна кількість балів</i> 9		1. Високий рівень корупції. 3 2. Постійна зміна політичної ситуації в державі. 2 3. Низький ступінь залучення іноземних інвесторів. 3 4. Незаконна міграція та вплив кадрів. 2 <i>Загальна кількість балів</i> 10	
Сильні сторони:		Яким чином реалізувати можливості, використовуючи сильні сторони?		Яким чином знешкодити загрози, використовуючи сильні сторони?	
1. Розвиток галузі машинобудування та переробної промисловості. 3		1. Упровадження нових наукових технологій у машинобудівній галузі.		1. Залучення кваліфікованих кадрів у соціально-культурну сферу та їх значне оздоровлення.	
2. Значно розвинене соціально-культурне оздоровлення населення. 1		2. Освоєння нових ринкових ніш для зовнішньої торгівлі товарами.		2. Залучення інвесторів у нові галузі туризму.	
3. Зовнішня торгівля товарами. 3		3. Підвищення кваліфікації кадрів у туристичній галузі.		3. Зниження міграції шляхом високої оплати праці та відпочинку.	
4. Високий рівень освіти населення. 1		4. Розвиток зовнішньої торгівлі сільськогосподарськими продуктами.			
5. Розвинений ринок туризму та санаторно-курортного лікування. 1					
<i>Загальна кількість балів</i> 9					
Слабкі сторони:		Як мінімізувати слабкі сторони, використовуючи можливості?		Як уникнути загроз, спричинених слабкими сторонами?	
1. Недостатня орієнтованість промисловості на забезпечення потреб внутрішнього ринку. 2		1. Використання наукового потенціалу для забезпечення потреб внутрішнього ринку.		1. Залучення інвесторів у реформування комунальної інфраструктури.	
2. Високий рівень зношеності та енерговитратність комунальної інфраструктури. 2		2. Розвиток рекреаційного сектору для підвищення інвестиційної привабливості області.		2. Забезпечення гідних умов проживання й праці населення з метою мінімізації міграції та впливу кадрів.	
3. Слабка інвестиційна привабливість області. 3		3. Залучення молодих спеціалістів до розроблення стратегії розвитку регіону.			
4. Високий рівень зовнішньої міграції. 2					
5. Відсутність чіткої стратегії розвитку регіону. 3					
<i>Загальна кількість балів</i> 12					

Рис. 3.1. Матриця SWOT-аналізу Сумської області

2. Прошкіна Я. М. Складові та фактори конкурентоспроможності / Я. М. Прошкіна, І. В. Багрова, О. Г. Нефедова // Вісн. екон. науки України. – 2007. – № 1. – С. 11–16.
3. Концепція Стратегії розвитку Сумської області на період до 2015 року «НОВА СУМЩИНА – 2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state-gov.sumy.ua>
4. Веб-сайт Головного управління статистики у Сумській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sumy.ukrstat.gov.ua>
5. Барун М. В. Сучасні підходи до оцінки проблем та конкурентних переваг сталого розвитку регіону (на прикладі Харківської області) / М. В. Барун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_19/96_Bar.pdf.

УДК 332.1

Куран С. В., Гоцик А. В.,
студенти 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ОЦІНКА ПРОБЛЕМ І ПЕРЕВАГ РОЗВИТКУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ОСНОВІ SWOT-АНАЛІЗУ

Постановка наукової проблеми. Чернігівська область розташована на півночі України. Регіон є одним із найбільших у державі (за своєю територією посідає друге місце). Площа – 31,9 тис. км² (5,3 % території країни). Населення становить 1,1 млн осіб (на 01.01.2001 р.), що складає 4,5 % усіх жителів держави. На півночі область межує з Білоруссю та Російською Федерацією, на сході – з Північно-Східним економічним районом (Сумська область), на півдні – з Полтавською областю, а на заході – з Київською. Таке економіко-географічне положення є сприятливим для розвитку різних галузей господарства й транспорту.

На сучасному етапі розвитку України підвищення конкурентоспроможності та привабливості територій (регіонів, областей, міст тощо) є найважливішим завданням забезпечення високого рівня їх життєдіяльності та стійкого соціально-економічного розвитку. Адже міжтериторіальна конкуренція є значним стимулювальним механізмом підтримки темпів зростання економіки України, оскільки сильні конкурентоспроможні міста посилюють ринкові позиції областей і регіонів, які, у свою чергу, визначають і конкурентоспроможність держави в цілому. Тому в умовах жорсткої конкуренції серед територій за інвестиції, кваліфіковану робочу силу, екологічно безпечне виробництво все більш актуальною проблемою стає підвищення їхнього іміджу й маркетингової привабливості. Кроки, що робляться в цьому напрямі, носять несистемний характер і, як правило, комплексно не вирішують проблему. Тому можна стверджувати, що існує необхідність і доцільність застосування в практичній діяльності влади території ринкових методів і механізмів для підвищення привабливості області. З цієї точки зору оцінка маркетингової привабливості є однією з початкових і визначальних функцій територіального маркетингу, яка дозволяє визначити найбільш перспективні напрями розвитку території [2].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Регіон як об'єкт дослідження висвітлений у працях досить значної кількості вчених, які присвятили економічному розвитку регіонів чимало наукових доробок, а саме: Е. А. Зінь, М. П. Бутко, В. Ф. Савченко, О. І. Амоша, В. Ф. Байнев, Ю. В. Гончаров, М. І. Долішній, Д. М. Стеченко, Н. Кравченко та ін. Відсутність проектного підходу до управління економічними потоками на регіональному рівні призводить до поступової деіндустріалізації регіонів і країни у цілому, послаблення економічного потенціалу, від'їзду науковців, засилля імпорتنих товарів неналежної якості.

Виходячи з вище зазначеного, **метою** дослідження є пошук, розроблення й оцінювання конкурентних переваг регіону за допомогою SWOT-аналізу. Вирішити ці завдання можливо за допомогою комплексного дослідження всіх сфер діяльності, представлених в області.

Виклад основного матеріалу. Проведемо SWOT-аналіз населення, економічного потенціалу та соціальної сфери Чернігівської області (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4

SWOT-аналіз Чернігівської області

Населення	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання чисельності населення в працездатному віці. 2. У Чернігові проживає більш молоде населення, ніж у районах області. 3. Частка жінок фертильного віку (15–49 років) в обласному центрі значно вища, ніж у цілому в області. 4. Внутрішньо-обласна міграція має позитивне сальдо. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поступово збільшуються темпи втрат чисельності населення, що приводить до його природного скорочення. 2. Скорочується кількість дітей і підлітків. 3. Демографічне старіння населення, що проявляється в збільшенні показника середнього віку населення. 4. Зростає диспропорція статей – у структурі населення переважають жінки. 5. Складну демографічну ситуацію обтяжують наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. 6. 64,8 % потерпілих унаслідок аварії становлять діти віком до 18 років. 7. Збільшення частки населення пенсійного віку. 8. Зменшення кількості жителів міст.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Покращення демографічної ситуації. 2. Позитивні зміни в соціально-економічному становищі області та підвищенні якості життя населення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Збільшення частки населення пенсійного віку. 2. Подальше зменшення кількості жителів. 3. Демографічна криза.

Продовження таблиці 3.4

<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<p>3. Забезпечення соціального захисту вразливих верств населення.</p> <p>4. Реформування системи охорони здоров'я, поліпшення медичного обслуговування населення.</p>	
Економічний потенціал	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<p>1. Розвинений ринок фінансових ресурсів.</p> <p>2. Наявність різногалузевого промислового комплексу.</p> <p>3. Наближеність ринків сировини до переробних підприємств.</p> <p>4. Значний експортний потенціал.</p> <p>5. Розгалужена мережа закладів професійної підготовки та перепідготовки кадрів.</p> <p>6. Наявність вільних виробничих площ.</p> <p>7. Наявність розвинутого будівельного комплексу (спеціалізованих будівельних підприємств).</p> <p>8. Розроблена та затверджена грошова оцінка земель.</p> <p>9. Наявність умов для розвитку малого підприємництва.</p> <p>10. Наявність бюджету розвитку, що має тенденцію до зростання.</p> <p>11. Стабілізація показників рівня безробіття протягом останніх трьох років.</p> <p>12. Тенденція до щорічного зростання кількості новостворених робочих місць.</p> <p>13. Сприятливі умови до залучення інвестицій у сферу будівництва.</p> <p>14. Високий відсоток працездатного населення.</p>	<p>1. Повільна адаптація ключових підприємств до ринкових змін.</p> <p>2. Висока енергоємність виробництва.</p> <p>3. Висока питома вага ввозу проміжних товарів (комплектуючих, сировини, матеріалів) з інших регіонів.</p> <p>4. Скорочення питомої ваги наукоємних виробництв.</p> <p>5. Наявність тіньового сектору економіки.</p> <p>6. Поширення стихійної торгівлі.</p> <p>7. Ускладнена дозвільна процедура при започаткуванні господарської діяльності.</p> <p>8. Значна питома вага обсягу видатків на виплату заробітної плати та нарахувань на неї працівникам бюджетної сфери.</p> <p>9. Наявність об'єктивних обмежень просторового розширення.</p> <p>10. Ускладнення працевлаштування молоді, що має вищу освіту на фоні нестачі працівників робочих професій.</p> <p>11. Відстає підготовка кадрів із робітничих професій.</p>
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<p>1. Розвиток економічного співробітництва в рамках Єврорегіону «Дніпро».</p> <p>2. Розвиток ринку земель несільськогосподарського призначення (продаж земельних ділянок на конкурентних засадах – конкурс, аукціон).</p> <p>3. Розвиток інфраструктури області, орієнтованої на туризм.</p> <p>4. Поліпшення інфраструктури підтримки бізнесу.</p> <p>5. Підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств та освоєння нових ринків збуту.</p>	<p>1. Непрогнозоване зростання вартості енергоносіїв, сировини, матеріалів і непрогнозовані зміни у податковому законодавстві.</p> <p>2. Введення квот на ввезення та вивезення товарів.</p> <p>3. Паливно-енергетична криза.</p> <p>4. Зміна світової кон'юнктури цін.</p> <p>5. Криза на світових валютних ринках.</p> <p>6. Політична нестабільність.</p>

Закінчення таблиці 3.4

Соціальна сфера	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвинута мережа закладів надання соціальних послуг – освіта, культура, спорт, охорона здоров'я, соціальний захист. 2. Фінансування соціальної сфери проводиться відповідно до місцевих цільових програм. 3. Упроваджена система волонтерських програм, залучаються недержавні, неурядові організації. 4. Існують школи олімпійського резерву та вищої спортивної майстерності. Стабільно високі (міжнародного рівня) спортивні досягнення з окремих видів спорту (біатлон, кульова стрільба, важка атлетика). 5. Відсутність напруженої криміногенної ситуації. 6. Відсутня заборгованість із заробітної плати в бюджетних установах. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність скоординованої діяльності з надання соціальної допомоги незахищеним верствам населення. 2. Наявність на підприємствах Чернігова прихованого безробіття. 3. Високий рівень смертності та захворюваності населення, зокрема, на соціально небезпечні хвороби. 4. Відсутність програми розвитку медичної сфери. 5. Висока питома вага педагогічних і медичних кадрів пенсійного віку. 6. Низький рівень доходів населення. 7. Застаріла матеріально-технічна база закладів соціальної сфери. 8. Нерозвиненість конкурентного середовища в соціальній сфері. 9. Відсутність комплексного підходу формування навичок здорового способу життя в населення. 10. Знецінення моральних принципів і руйнування життєвих орієнтирів. 11. Стрімкий ріст соціально негативних явищ. 12. Відсутність «соціального» житла для соціально незахищених верств населення.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Оптимізація витрат бюджетних коштів на утримання закладів охорони здоров'я. 2. Реформування галузі (розвиток сімейної та страхової медицини). 3. Розвиток первинної медико-санітарної допомоги. 4. Залучення позабюджетних коштів на поліпшення матеріально-технічної бази установ соціальної сфери. 5. Залучення коштів підприємств та організацій на проведення масових культурно-мистецьких заходів. 6. Розвиток туристичної привабливості. 7. Створення спортивно-тренувального центру міжнародного рівня. 8. Активна участь громадських організацій у формуванні молодіжної та сімейної політики. 9. Розширення питокої ваги приватного підприємництва в соціальній сфері. 10. Залучення позабюджетних коштів для профілактичної роботи серед молоді. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неврегульованість чинного законодавства, хронічне недофінансування галузі. 2. Зниження духовно-культурного рівня молоді та погіршення здоров'я

Проаналізувавши отримані результати, необхідно зазначити, що в цілому природно-екологічні умови сприятливі для сталого соціально-економічного розвитку Чернігівщини за умови стабілізації стану екологічної безпеки в регіоні.

Чисельність наявного населення в області на 01.08.2012 р. становила 1083,8 тис. осіб. Упродовж січня-липня 2012 р. кількість жителів Чернігівщини зменшилася на 4682 особи, або на 7,4 у розрахунку на 1000 наявного населення. Народжуваність у січні-липні збільшилася порівняно з відповідним періодом минулого року з 8,8 до 9,3 живонародженого у розрахунку на 1000 наявного населення, а смертність – з 18,8 до 18,9 особи.

Чернігівська область завдяки своїм сприятливим кліматичним умовам і природним ресурсам має значний оздоровчий потенціал. Таким чином, природно-екологічна, демографічна та соціально-економічна ситуація в області загалом сприяє не тільки стабілізації екологічної безпеки, життєдіяльності населення, а й переходу до сталого розвитку суспільства в цілому.

Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості на 01.09.2012 р. становила 15,2 тис. осіб. За допомогою в працевлаштуванні до цієї установи упродовж серпня 2012 р звернулися 2,3 тис. незайнятих громадян. Кількість зареєстрованих безробітних зменшилася за місяць на 3,9 % та на 01.09.2012 р. становила 14,7 тис. осіб, або 26,4 % усіх безробітних працездатного віку, визначених за методологією Міжнародної організації праці. Ці показники свідчать про незначне покращення стану життя населення в Чернігівській області.

У січні-липні 2012 р. розмір середньомісячної номінальної заробітної плати штатних працівників підприємств, установ, організацій області (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) становив 2253 грн і порівняно з відповідним періодом 2011 р. збільшився на 18,3 %. Індекс реальної заробітної плати у січні-липні 2012 р. порівняно із січнем-липнем 2011 р. становив 119,3 % [3].

У господарському комплексі краю промисловість домінує над сільськогосподарським виробництвом. Основними галузями промисловості є машинобудівна, хімічна, легка, харчова, гірничодобувна, деревообробна галузі та промисловість будівельних матеріалів.

Паливно-енергетичний комплекс Чернігівської області працює в основному на довізному кам'яному вугіллі, природному газі та

нафтопродуктах. Енергетика представлена Чернігівською та Прилуцькою ТЕЦ.

Понад 1/4 частину валової продукції промисловості області виробляє машинобудування. У регіоні випускають будівельно-шляхові та транспортні машини (Ніжин), тут розвинуті тракторне й сільськогосподарське машинобудування (Ніжин, Прилуки), виробництво технологічного обладнання для хімічної галузі промисловості (Бахмач), верстатобудування (Чернігів), виробництво радіо-, електроприладів та електроустаткування (Ставище, Чернігів), автозапчастин (Чернігів) тощо.

У січні-серпні 2012 р. випуск промислової продукції проти аналогічного періоду минулого року збільшився на 1,9 %. У переробній промисловості обсяг виробництва проти січня-серпня минулого року збільшився на 0,2 %. На підприємствах легкої промисловості виробництво продукції становило 83,9 % проти аналогічного періоду минулого року. У хімічній промисловості обсяг виробництва продукції порівняно із січнем-серпнем 2011 р. збільшився на 11,5 %. На підприємствах машинобудування обсяг промислового виробництва становив 92,5 % проти січня-серпня 2011 р. У виробництві та розподіленні електроенергії обсяг промислової продукції проти січня-серпня 2011 р. становив 93,4 %.

У регіоні добре розвинутий лісовиробничий комплекс. Його основна продукція – меблі, фанера, папір, будівельні матеріали, музичні інструменти, сувеніри.

Легка промисловість працює як на місцевій природній, так і на хімічній сировині. Провідне місце належить текстильній промисловості (шовкова, бавовняна, трикотажна тощо). Важливе місце серед галузей текстильної промисловості посідає вовняна. В області виробляють понад 80 % вовняних тканин країни. Найбільші підприємства цієї галузі знаходяться в Чернігові та Березані.

На Чернігівщині розвинуті також трикотажна (Прилуки) та шкіряно-взуттєва (Прилуки, Баришівка, Чернігів) галузі.

В області також працюють фабрики музичних інструментів (Чернігів), головних уборів (Прилуки). Фабрики художніх виробів, що спеціалізуються на вишиванні й ткацтві працюють у Богуславі, Ічні, Ніжині, Прилуках, Чернігові [1].

Висновки. Проведений системний аналіз соціально-економічного розвитку області свідчить, що більшість тенденцій зорієнтовані на прискорену динаміку та подолання негативних

проявів. Водночас в області залишається низка проблемних питань, які гостро стоять і негативно впливають на стратегічну спрямованість інтегрування до загальнодержавних процесів. Про це свідчать ключові соціально-економічні показники, що характеризують економічну діяльність суб'єктів господарювання та її вплив на рівень життя й соціальну захищеність населення.

З метою зміцнення потенціалу всього господарського комплексу області, подолання соціально-економічних диспропорцій у регіональному розвитку, необхідно в короткий час активізувати реалізацію потенційних можливостей, переваг і сильних сторін, які існують у розвитку регіону, створити умови до стабільності економічного зростання на перспективу та посилити вплив на кількісні параметри соціально-економічних показників.

Для подальшого розвитку області підходить стратегія «Міні-Максі», яка спрямована на мінімізацію слабких сторін за допомогою максимального розкриття всіх наявних переваг і можливостей Чернігівщини. Треба звернути увагу й на те, що розвиток регіону залежить і від стану соціально-економічної ситуації в країні.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Руденко В. П. Український природно-ресурсний потенціал / В. П. Руденко. – Ч. III. – Чернівці : Рута, 2005.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chernigivstat.gov.ua/ru/>

РОЗДІЛ 4 ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ СХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

УДК 332.1

Парфелюк О. В., Ракуцька О. М.,
студентки 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Донецька область є базисом для розвитку української економіки й однією з найважливіших ланок комплексного розвитку регіонів України завдяки значному господарському потенціалу та багатим природним ресурсам. Показники економічного розвитку Донецької області свідчать про неможливість повною мірою забезпечити її стабільне соціально-економічне зростання в умовах наслідків світової економічної кризи. Крім того, інвестиційні можливості регіону не є достатньо високими для забезпечення економічного розвитку, покращення рівня та якості життя населення. Тому виникає необхідність у проведенні аналізу важливих чинників, що впливають на стан розвитку області, визначенні її сильних і слабких сторін, а також можливостей і загроз.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Питанням дослідження соціально-економічного розвитку Донецької області присвячено наукові роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Ю. А. Бортников, С. В. Власова, Л. Г. Іогман, В. С. Кравченко, В. М. Лисов, Л. Л. Тарангул та ін. Проте ними не було проведено SWOT-аналізу Донецької області. Сам цю прогалину покликане заповнити наше дослідження.

Метою дослідження є аналіз соціально-економічного розвитку Донецької області, проведення її SWOT-аналізу.

Для реалізації сформульованої мети потрібно розв'язати такі **завдання:**

– визначити сильні та слабкі сторони Донецької області, тобто проаналізувати її внутрішнє середовище;

– дослідити основні можливості й загрози (зовнішнє середовище) та рівень їх впливу на розвиток регіону.

Виклад основного матеріалу. Донецька область розташована в південно-східній частині України. Серед інших регіонів України вона вирізняється найбільшим промисловим потенціалом і зростаючою економікою, великим науково-технічним потенціалом, розвиненою сировинною базою, розгорнутою інфраструктурою, великою кількістю промислових підприємств і підприємств сфери послуг, а Донецьк – мегаполісом, що динамічно розвивається.

Для формування пріоритетів розвитку Донецької області, спрямованих або на зменшення негативного впливу проблем, або на розвиток можливостей, проведемо SWOT-аналіз. Співвідношення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз економічного та соціального розвитку регіону представлено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

SWOT-аналіз Донецької області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність власних паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів (насамперед значні запаси кам'яного вугілля, ртуті, доломітів тощо). 2. Область є найбільш заселеною та має найвищі показники густоти населення, що свідчить про значний трудовий потенціал. 3. Високий рівень урбанізації. 4. Область є високоіндустріальною. Основними напрямками спеціалізації є паливно-енергетичний, металургійний, хімічний, машинобудівний. 5. Наявність великих міст з розвиненою виробничою інфраструктурою. 6. Транспортна система є досить потужною з найгустішою в країні мережею залізниць, автошляхів, а також авіаліній, що мають міжнародне значення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. При екстенсивному використанні ресурсів відбувається швидке їх зникнення. 2. У зв'язку з високим рівнем промислового розвитку та монопрофільністю сфера зайнятості характеризується обмеженістю вибору робочого місця. 3. Низький рівень тривалості життя населення. 4. Висока зношеність основних засобів на підприємствах (у 2010 р. становила 64,5 %), застарілість технологій, значно вичерпана ресурсна база, як наслідок – висока витратність і низька ефективність виробництва. 5. Проблема якості доріг та обслуговування. 6. Область належить до найзабрудненіших в Україні.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення для транскордонного та міжрегіонального співробітництва. 2. Перспективи поглиблення співпраці з Росією в рамках роботи Єврорегіону «Донбас». 3. Державні пріоритети у сфері енергетичної безпеки та розбудови традиційних експортоорієнтованих галузей. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька інвестиційна привабливість України. 2. Відсутність системності державної політики реструктуризації економіки. 3. Низькі темпи реформування традиційних галузей економіки (вугільної, машинобудівної). 4. Нестабільність податкового й інвестиційного законодавства.

Закінчення таблиці 4.1

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
4. Швидкий розвиток комунікаційних технологій (мережі мобільного зв'язку тощо). 5. Покращення екологічної ситуації. 6. Формування високоефективного інноваційно-виробничого комплексу регіону.	5. Збільшення навантаження на навколишнє середовище при нарощуванні обсягів виробництва хімічної, нафтохімічної та гірничої промисловості.

Донецька область є високо індустріальною. На промисловість припадає 90 % валової продукції господарства. Найрозвинутіші галузі промисловості: гірничодобувна, металургійна, машинобудівна та хімічна. Ступінь концентрації цих галузей є високим навіть за світовими стандартами.

Наявність в області власних паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів, близькість залізрудних родовищ Криворізького басейну, вихід до моря зумовили формування потужного промислового комплексу з високою концентрацією галузей важкої промисловості, створення досить розвинутої виробничої, наукової та соціальної інфраструктури, високу ступінь урбанізації. Область володіє майже п'ятою частиною основних промислово-виробничих фондів України, забезпечує майже 20 % загальнодержавного обсягу реалізованої промислової продукції, займає перші та провідні місця з випуску багатьох видів промислової та сільськогосподарської продукції [1].

Вугледобувна промисловість об'єднує близько 120 шахт. В області працюють великі металургійні комбінати, багато коксохімічних заводів. Донбас має найбільшу кількість електростанцій, і хоча більша частина з них надто застаріли, вони є важливою ланкою енергозабезпечення країни.

У машинобудуванні найбільшу роль відіграє важке машинобудування (машини для металургійної, гірничої та хімічної промисловості, транспорту). Найбільші підприємства: АТ «Новокраматорський машинобудівний завод», концерн «Азовмаш» (Маріуполь), хімічні виробничі об'єднання «Стирол» (Горлівка), «Хімпром» (Слов'янськ) [2].

Загальний обсяг промислового виробництва Донецької області в 2011 р. порівняно з 2010 р. збільшився на 13,6 %. Збільшення обсягів виробництва продукції забезпечено за всіма видами діяльності в промисловості, крім легкої. Найбільшого приросту досягнуто в хімічній і нафтохімічній промисловості – на 42,1 %, вугільній галузі –

на 20,3 %, добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних – на 17,2 %, машинобудуванні – на 15,5 %, виробництві коксу, продуктів нафтоперероблення – на 11,9 %, металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів – на 11,1 %, виробництві та розподіленні електроенергії – на 8,2 %. Зовнішньоторговельний оборот товарами порівняно з 2010 р. збільшився на 34,7 %, у тому числі експорт – на 31,0 %, імпорт – на 50,7 %. Сальдо зовнішньоторговельного обороту позитивне – 12,6 млрд дол. США (зростання на 25,0 %). Приріст прямих іноземних інвестицій у 2011 р. склав 235,4 млн дол. США, що на 45 % менше показника 2010 р. У 2011 р. в області у розрахунку на 1 особу припадало 571 дол. США прямих іноземних інвестицій. За обсягом іноземного капіталу регіон стабільно займає четверте місце в Україні [3].

Транспортна система області є досить потужною. Тут діє найгустіша в країні мережа залізниць, що сполучають Донбас із Придніпров'ям, Києвом і містами Росії. Досить густою є мережа автошляхів – близько 8000 км із твердим покриттям. Трубопровідний транспорт представлений газопроводами з Харківщини та Росії, які мають міжнародне значення.

Поряд із сильними сторонами, Донецька область має також слабкі. Існує низка проблем соціального, економічного й екологічного характеру. Проблемою, яка потребує негайного вирішення, є технічне переозброєння та реконструкція вугільних шахт і металургійних підприємств. Донбас – це територія, де розміщені найстаріші заводи України. На таких підприємствах загострюються соціальні проблеми, оскільки умови праці є надто важкими. Основною проблемою розвитку економічного потенціалу залишається висока концентрація промислового виробництва, що зумовило найбільшу в країні урбанізацію територій та одну з найскладніших екологічних ситуацій, хоча й сприяло високому розвитку продуктивних сил області в межах України.

Ще однією проблемою є водопостачання Донбасу. Місцеві ресурси не витримують антропогенного тиску, а канал «Дніпро-Донбас» вже не може задовольнити потреби підприємств. Екологічними проблемами є також дефіцит чистої води, запилення та загазованість гірничопромислової зони, загроза посух і пилових бур на чорноземах, проблема стікання бактеріально-забруднених вод шахт, забруднення стічними водами Азовського моря, нагромадження відвалів гірських порід [2].

Відбувається також посилення застійних явищ на ринку праці територій, галуззю спеціалізації яких є вугільна промисловість, що обумовлено кризою підприємств цієї галузі, заборгованістю щодо виплати заробітної плати її працівникам, а також високим рівнем аварійності робочих місць [4].

Можливості області пов'язані з вирішенням цих проблем. Аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем соціально-економічного розвитку регіону дає підстави виділити пріоритетні напрями та завдання розвитку, а саме:

- розробка нових технологій і технологічних процесів й упровадження їх у промислове виробництво з метою збільшення конкурентних та експортних можливостей підприємств;

- пошук нових, у тому числі альтернативних, джерел енергоресурсів, упровадження у виробництво енергозберігаючих технологій;

- вирішення екологічних проблем шляхом використання нових очисних споруд і перехід на екологічно чисті технології, очищення стічних вод і викидів в атмосферу;

- розвиток людського потенціалу (покращення демографічної ситуації, забезпечення раціональної зайнятості населення тощо).

Головним пріоритетом структурних перетворень у регіоні повинна стати технологічна перебудова промисловості на основі розвитку ресурсозберігаючих технологій для забезпечення конкурентоспроможності регіональної економіки. З метою ліквідації галузевих диспропорцій у розвитку промисловості потрібно нарощувати потужності машинобудування, хімії та нафтохімії, легкої та харчової промисловості.

Необхідно спрямувати зусилля на зростання інноваційного потенціалу економіки регіону. Прискорений розвиток високотехнологічних виробництв з випуску конкурентоспроможної продукції та формування експортного потенціалу є можливим лише завдяки впровадженню світових і вітчизняних науково-технічних досягнень. Основою інноваційного розвитку області повинно стати ефективне використання інтелектуальних і професійних можливостей жителів Донеччини [5].

До загроз розвитку Донецької області віднесемо такі:

- низька інвестиційна привабливість України через економічну, політичну та законодавчу нестабільність, що прямо впливає на інвестиційні потоки в Донецький регіон;

– низькі темпи реформування традиційних галузей економіки (вугільної, машинобудівної), що призводить до значних втрат позицій цих галузей як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках;

– нестабільність податкового й інвестиційного законодавства;

– збільшення навантаження на навколишнє середовище при нарощуванні обсягів виробництва хімічної, нафтохімічної та гірничої промисловості, що може призвести до погіршення екологічної ситуації області.

Висновки. Таким чином, підводячи підсумок вищевикладеного, можна стверджувати, що Донецька область – одна з найбільших за площею та кількістю населення адміністративна територія України. Вона є найпотужнішою за промисловим потенціалом, тому що її надра містять майже всі хімічні елементи. Експортні можливості підприємств регіону є теж дуже високими. Хоча на сьогодні структура економіки області залишається більше зорієнтованою на потреби зовнішніх споживачів (як усередині країни, так і за її межами), проте всі спроби ринкових перетворень поки що не дають бажаних результатів у покращенні структурних зрушень (про що свідчить досить високий рівень безробіття).

Саме це є підтвердженням того рівня міцності, що був закладений у минулі часи при формуванні господарського комплексу регіону, і збереженням якого необхідно перейматися постійно, маючи для цього відповідну стратегію.

Список використаної літератури та джерел

1. Макаренко М. В. Сучасний стан соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Донецької області) / М. В. Макаренко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2011. – № 23 (II). – С. 13–20.
2. Тодосійчук В. Л. Регіональна економіка : підручник / В. Л. Тодосійчук. – Вінниця : ВДАУ, 2008. – С. 208–214.
3. Довідка про виконання Програми економічного і соціального розвитку Донецької області за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.donoda.gov.ua>
4. Черноіванова О. Г. Особливості економічної активності та зайнятості молоді на ринку праці Донецької області / О. Г. Черноіванова // Вісн. Донец. ун-ту. Сер. В : Економіка і право. Спецвип. – 2011. – Т. 1. – С. 164.
5. Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.donoda.gov.ua>

УДК 332.1

Коржик І. М.,
студентка 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. SWOT-аналіз (strengths, weaknesses, opportunities, threats) – аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз є одним із найважливіших етапів маркетингового плану. SWOT-аналіз проводять як для діяльності фірми у цілому, так і для певних продуктів, сегментів ринку, географічних територій.

Луганська область (до 5 березня 1958 р. та з 5 січня 1970 р. до 4 травня 1990 р. – Ворошиловградська) – адміністративно-територіальна одиниця України, розташована на сході України, переважно у басейні середньої течії Сіверського Дінця. Посідає шосте місце за населенням і десяте за площею серед адміністративно-територіальних одиниць країни. На північному сході та сході межує з Білгородською, Воронежською та Ростовською областями Російської Федерації. На заході – з Донецькою та Харківською областями України. Луганську область образно називають східною брамою чи світанком України. Площа регіону становить 26684 км² [2].

Мета і завдання дослідження. Одне з важливих місць в економіці України через свій географічний та економічний потенціал посідає Луганська область. Необхідно визначитися, яким ми бажаємо бачити регіон у майбутньому. Саме в цьому полягає основний мотив розробки стратегії. Стратегія – це план дій, про який повинен знати кожний мешканець Луганщини, оскільки виконати його та досягнути мети стратегії можливо тільки спільними зусиллями на основі максимально ефективного використання ресурсного потенціалу. Результатом реалізації стратегії буде стійке економічне зростання та на базі цього забезпечення гідного рівня життя кожного жителя області. Внаслідок використання передбачених стратегією заходів регіон буде збалансованою, ефективно функціонуючою системою, в якій будуть комфортно відчувати себе всі луганчани. Метою реалізації стратегії є створення реальних умов для покращення

добробуту населення, вирішення його нагальних соціальних проблем на основі підвищення ефективності функціонування регіональної економіки через структурну реорганізацію, більш ефективне використання економічного, природно-ресурсного та людського потенціалу на засадах поступового досягнення європейських стандартів життя.

Виклад основного матеріалу. До проблем економічного розвитку області у промисловості можна віднести:

- випереджаюче вибуття основних засобів над їх надходженням;
- високий рівень зносу основних фондів;
- відсутність розвинутої інфраструктури інноваційної діяльності (промислові, технологічні парки);
- втрачені зв'язки за системою внутрішньообласної кооперації;
- негативний вплив тенденцій світового ринку, який пов'язаний із постійним подорожчанням енергетичних ресурсів;
- нестача працівників основних робочих професій (у вугільній галузі високий середній вік гірничих робітників);
- низький рівень упровадження енергозберігаючих технологій;
- незадовільний технічний стан основної частини об'єктів виробництва та транспортування енергетичних ресурсів;
- недостатня розвиненість фінансових ринків і, відповідно, низький рівень використання інвестиційних інструментів, таких як іпотека, лізинг, концесії.

В аграрній політиці краю існують такі проблеми:

- недостатня державна фінансова підтримка галузі тваринництва, збитковість виробництва продукції тваринництва;
- недосконала система заготівлі та переробки молока, відсутність конкурентоспроможної інфраструктури виробництва молоко-продуктів;
- низькі закупівельні ціни на продукцію, що зумовлює скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби та корів у господарствах населення;
- відсутність інфраструктури збуту аграрної продукції.

У сфері транспорту і зв'язку до проблем регіону можна віднести:

- незадовільний стан мережі автомобільних доріг загального користування (ступінь зносу дороги державного значення М-04 Київ–Луганськ–Ізварине сягає 80 %, в області є 27 аварійно-небезпечних ділянок через невідповідність параметрів покриття);

- невідповідність наявної системи автомобільних доріг зміненій системі пасажирських і вантажних маршрутів;
- втрата конкурентних переваг в авіаційному транспорті (насамперед, перед Донецькою областю);
- знос основних фондів і обладнання автостанцій, невідповідність наявної інфраструктури потребам перевізників і пасажирів;
- незадовільний стан оновлення та поповнення рухомого складу залізничного транспорту.

У сфері малого підприємництва області існують такі проблеми:

- суперечливість, нестабільність і недосконалість чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність малого бізнесу (особливо з питань дозвільної системи);
- недостатня фінансова підтримка малого підприємництва на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- недостатнє ресурсне й інформаційне забезпечення малого підприємництва;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури підтримки підприємництва.

У сфері споживчих товарів і послуг край має такі проблеми:

- незбалансованість наявних пропозицій споживчих товарів і послуг мінімально необхідним потребам споживачів;
- наявність суттєвої частини об'єктів несанкціонованої торгівлі, де практично унеможливлено реалізацію нормативів якості зберігання та реалізації продукції;
- протиріччя в законодавчій базі щодо питань тарифікації послуг ринків.

У сфері реформування та розвитку житлово-комунального господарства регіону існують такі проблеми:

- незадовільний технічний стан житлового фонду, систем водопостачання, водовідведення, теплових мереж і котелень (високий ступінь зносу основних фондів, відсутність реального формування амортизаційних фондів);
- значний обсяг відомчого житлового фонду та комунікацій, що передані у власність територіальних громад без фінансового супроводження та в багатьох випадках без технічної документації;
- відсутність системи оперативного коригування тарифів на послуги при зміні складових собівартості, які не підлягають регулюванню на місцевому рівні (електроенергія, газ);

– низький рівень охоплення договірними відносинами між постачальниками й отримувачами послуг, відсутність механізму актування наданих послуг;

– низька активність населення області щодо участі в проведенні реформування галузі (небажання створювати органи самоорганізації співвласників житла);

– низький рівень конкурентного середовища на ринку послуг;

– у край низька частка приватних інвестицій, низький рівень упровадження інноваційних технологій [1].

SWOT-аналізи економічного стану та перспектив соціального розвитку Луганської області відобразимо в табл. 4.2, 4.3.

Таблиця 4.2

SWOT-аналіз економічного стану Луганської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Область має третину вугільних і половину крейдяних запасів України, а також значні запаси вторинних ресурсів у вигляді відходів видобувної, обробної промисловості. 2. Багатогалузевий господарський комплекс. 3. Наявність великих міст із розвинутою виробничою інфраструктурою. 4. Наявність великих конкурентоспроможних підприємств. 5. Наявність науково-технічного та виробничого потенціалу у вугільній, транспортній, хімічній і нафтохімічній галузях для розробки й освоєння інновацій. 6. Наявність міжрегіональних угод про співробітництво з областями Російської Федерації, Польщі, Китаю, Болгарії тощо. 7. Наявність фінансового капіталу, акумульованого на рахунках банківських установ. 8. Значна місткість місцевого ринку послуг. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поглиблення територіальних диспропорцій у розвитку регіону. 2. Недостатня завантаженість виробничих потужностей, значна зношеність виробничих фондів і застарілі технології, як наслідок – висока витратність і низька ефективність виробництва. 3. Незадовільний рівень інноваційної діяльності на підприємствах області. 4. Недостатній обсяг притоку зовнішнього капіталу в область. 5. Значна залежність області від зовнішніх ресурсів: енергетичних (нафта, газ, електроенергія), сировинних (залізна руда й ін.) тощо. 6. Наявність структурних диспропорцій на ринку праці. Високий рівень безробіття, особливо серед жінок і молоді до 28 років. 7. Недостатність кваліфікованих трудових ресурсів у виробничих галузях економіки. 8. Низька культура корпоративного управління, нерозвиненість вторинного ринку цінних паперів.
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Тенденція макроекономічної стабілізації в Україні. 2. Вигідне географічне положення для транскордонного та міжрегіонального співробітництва. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька інвестиційна привабливість України. 2. Відсутність системності державної політики реструктуризації економіки. 3. Низькі темпи реформування традиційних галузей економіки (вугільної, машинобудівної).

Закінчення таблиці 4.2

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
<p>3. Тенденція до збільшення ролі регіонів у формуванні державної економічної політики.</p> <p>4. Активізація міжнародного співробітництва, спрямованого на вступ до ЄС.</p> <p>5. Перспективи поглиблення співпраці з Російською Федерацією у рамках роботи Єврорегіону «Донбас».</p> <p>6. Державні пріоритети у сфері енергетичної безпеки та розбудови традиційних експортноорієнтованих галузей.</p> <p>7. Випереджаючий розвиток ринків фінансових та інвестиційних послуг.</p>	<p>4. Нестабільність податкового та інвестиційного законодавства.</p> <p>5. Відсутність ефективного законодавства в кредитній сфері ускладнює доступ до ресурсів.</p> <p>6. Неефективність реалізації процедур санації та банкрутства.</p> <p>7. Неефективна система захисту інтелектуальної власності.</p>

Таблиця 4.3

SWOT-аналіз перспектив соціального розвитку Луганської області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<p><i>Освіта:</i> зростаюча диверсифікація сфери середньої спеціальної, середньої технічної та вищої освіти.</p> <p><i>Зайнятість:</i> багатопрофільний характер спеціалізації трудових ресурсів. Легка адаптованість молоді до вимог ринку праці.</p> <p><i>Охорона здоров'я:</i> розгалужена мережа медичних закладів загального профілю та спеціалізованих медичних установ. Наявність вищого та середньо-спеціальних медичних навчальних закладів із підготовки та перепідготовки кадрів.</p> <p><i>Соціальні послуги:</i> наявність розвиненої мережі соціальних установ.</p> <p><i>Самоорганізація населення:</i> активно розвивається сектор недержавних організацій і громадських об'єднань.</p> <p><i>Доходи:</i> збільшення частки працюючих із заробітною платою вище прожиткового мінімуму.</p> <p><i>Середовище проживання:</i> високий рівень урбанізації та наявність рекреаційних ресурсів.</p>	<p><i>Демографія:</i> депопуляція, низький рівень тривалості життя населення. Еміграція населення.</p> <p><i>Житло:</i> низький рівень інвестицій у житлово-комунальну сферу. Низька якість житлово-комунальних послуг, на деяких територіях повна або часткова їх відсутність.</p> <p><i>Освіта:</i> зниження рівня позашкільної роботи з дітьми. Не розвинута система адаптації випускників шкіл до умов ринкової економіки. Велика витратність утримання мережі шкільних установ.</p> <p><i>Зайнятість і купівельна спроможність:</i> низький попит на вільну робочу силу. Міграція висококваліфікованих кадрів. Заборгованість із заробітної плати.</p> <p><i>Охорона здоров'я:</i> недосконалість нормативно-правової бази для проведення реформ у медичній галузі та впровадження прогресивних форм організації й оплати праці, активізації інноваційно-інвестиційної політики, дефіцит кадрів.</p> <p><i>Комунікації та транспорт:</i> низька якість існуючих між- і внутрішньорегіональних транспортних і комунікаційних мереж. Обмежений доступ до інформаційних ресурсів.</p> <p><i>Культура:</i> надзвичайно низький рівень фінансування установ культури області (особливо в сільській місцевості).</p>

Закінчення таблиці 4.3

Зовнішнє середовище	
Можливості (О)	Загрози (Т)
<p><i>Зайнятість</i>: реалізація державної програми зайнятості разом із недержавними підприємствами й організаціями.</p> <p><i>Охорона здоров'я</i>: співучасть вітчизняних і зарубіжних суб'єктів господарювання в розвитку системи медичної допомоги, збереженні та відтворенні репродуктивних сил, формуванні здорового покоління через інвестування й надання гуманітарної фінансової та технічної допомоги.</p> <p><i>Культура</i>: політика держави щодо збереження та розвитку досягнень у сфері національної культури.</p> <p><i>Зв'язок</i>: швидкий розвиток комунікаційних технологій (мережі мобільного зв'язку, цифрові телефонні лінії тощо).</p> <p><i>Самоорганізація населення</i>: усвідомлення населенням необхідності самоорганізації й об'єднання.</p> <p><i>Соціальна сфера у цілому</i>: зростання обсягів фінансування в соціальну сферу.</p>	<p><i>Екологія</i>: збільшення навантаження на навколишнє середовище при нарощуванні обсягів виробництва хімічної, нафтохімічної та гірничої промисловості.</p> <p><i>Зайнятість</i>: чинне законодавство не стимулює населення до пошуку роботи та набуття нових робітничих спеціальностей.</p> <p><i>Охорона здоров'я</i>: подальше зниження суспільного престижу медичної сфери та медичної професії через низьку заробітну плату, незадовільні умови праці, неадекватність бюджетного фінансування вимогам стандартів якості медичної допомоги.</p> <p><i>Самоорганізація населення</i>: відсутність у населення культури та навичок самоорганізації у сфері житлово-комунального господарства.</p>

Висновки. Визначивши найбільш значущі проблеми майже в усіх сферах життєдіяльності області, було проведено за допомогою SWOT-аналізу їхнє зіставлення на предмет вагомості та можливості мінімізації для формування пріоритетів розвитку, спрямованого або на зменшення негативного впливу проблем, або на реалізацію можливостей. Сталий розвиток Луганської області повинен базуватися на принципах:

- збалансованості рівнів розвитку території регіону;
- актуалізації екологічного та соціального напрямів вирішення демографічної проблеми;
- пріоритетності знань як основного чинника стабілізації та розвитку економічного й соціального стану області;
- пріоритетності отримання соціально значущих короткострокових результатів;
- повноти ресурсного забезпечення проектів реалізації стратегії розвитку;
- гармонізації співіснування людини та природи, збереження та відтворення навколишнього природного середовища.

Збереження та охорона довкілля, забезпечення раціонального використання природних ресурсів має бути невід'ємною частиною процесу суспільного розвитку, підвищення рівня здоров'я та добробуту людини.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Веб-сайт Луганської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua/>

УДК 332.1

Мітякін В. В., Романюк О. І.,
студенти 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ВИЗНАЧЕННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ ПРОБЛЕМ І КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ОСНОВІ SWOT-АНАЛІЗУ

Постановка наукової проблеми. Харківська область – одна з найбільш промислово розвинутих областей України, в якій представлені практично всі види економічної діяльності.

Вона розташована на північному сході України. Її територія займає 5,2 % площі України, чисельність населення – 6,02 % (станом на 01.02.2012 р. складала 2740626 осіб). Прямі іноземні інвестиції становили 5,13 % від загальнодержавних у 2011 р., валовий регіональний продукт – 6,26 %. У структурі промислового виробництва 30 % припадає на добувну промисловість, 29 % – харчову, 18,1 % – машинобудування, 17,9 % – виробництво та розподілення електроенергії, газу й води, 46 % – хімічну та нафтохімічну промисловість [3].

Одним із етапів визначення конкурентних переваг та обмежень розвитку регіону є проведення SWOT-аналізу, який передбачає оцінку сильних внутрішніх сторін (конкурентних переваг), які містять основу його розвитку, слабких внутрішніх сторін (недоліків), які ускладнюють умови розвитку, зовнішніх сприятливих можливостей, що є або можуть виникнути в майбутньому та зовнішньої потенційної загрози.

За допомогою SWOT-аналізу здійснюється дослідження загального природно-ресурсного потенціалу краю, складових його сталого розвитку, тобто соціальної, економічної та екологічної сфер, за якого враховуються глобальні та національні проблеми, що впливають на розвиток області, здійснюється ідентифікація проблем і вибір пріоритетних напрямів розвитку регіону [5].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Вивченню потенціалу Харківської області присвячені праці таких науковців, як О. О. Бейдика, В. П. Руденко, М. О. Лісовець, М. В. Барун.

Однак у цих дослідженнях не застосовувався метод SWOT-аналізу та не проводилося комплексне дослідження регіону. Саме ці прогалини покликане заповнити наше дослідження.

Метою дослідження є оцінювання за допомогою SWOT-аналізу конкурентних переваг і пошук можливих перспектив для розвитку Харківської області, формування стратегії подальшого розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день досить актуальними є наукові дослідження розвитку та пошук конкурентних переваг на регіональному рівні.

Проведемо SWOT-аналіз природно-ресурсного потенціалу, соціального та економічного розвитку Харківської області, результати якого відобразимо в табл. 4.4.

Таблиця 4.4

SWOT-аналіз Харківської області

Економічний потенціал	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність першої в Україні стратегії соціально-економічного розвитку області на період до 2020 р. 2. Центром регіону є мегаполіс загальнодержавного значення, що є висококонцентрованим і високоємним ринком збуту для місцевих товаровиробників. 3. Кваліфікована робоча сила. 4. Стійке зростання кількості підприємств з іноземним капіталом. 5. Стабільне зростання обсягів іноземних інвестицій. 6. Розташування на перетині автомобільних і залізничних шляхів. 7. Економіка міста Харкова та Харківської області є диверсифікованою. 8. Наявність унікальних виробничих комплексів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка спирається на обмежену кількість великих підприємств, залежних від політичних рішень. 2. Незадовільний стан більшої частини площі дорожнього покриття. 3. Надзвичайно складна економічна ситуація на території деяких районів області й у малих містах. 4. Відплив кваліфікованої робочої сили. 5. Технічна та технологічна відсталість більшості підприємств, що виробляють неконкурентоспроможну продукцію. 6. Недостатній рівень інвестицій в умовах спеціального режиму інвестиційної діяльності на території міста Харкова.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Послідовна підтримка підприємництва зі сторони місцевих владних органів. 2. Швидке впровадження науково-технічних розробок. 3. Доступ до ринків СНД. 4. Альтернативне енергозабезпечення на основі природного газу. 5. Залучення доходів від експлуатації газових родовищ для розвитку регіону. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатньо інтенсивне використання вигідного геополітичного положення. 2. Тенденції до монополізації окремих секторів економіки регіону місцевими фінансово-промисловими групами. 3. Зниження обсягів видобутку природного газу через виснаження запасів великих родовищ.

Закінчення таблиці 4.4

<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
6. Стимулювання процесу заощадження вільних коштів населення через зменшення податкового тиску.	4. Посилення соціальної напруги на деяких територіях регіону через велику питому вагу осіб, що не беруть участь у виробничому процесі, не виконують позитивних суспільних функцій, не мають певного соціально-економічного статусу.
Природно-ресурсний потенціал	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування. 2. Значні земельні ресурси – переважно чорноземи. 3. Помірно континентальний клімат. 4. Значні розвідані запаси паливно-енергетичних копалин (природного газу, бурого та кам'яного вугілля, нафти). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження родючості ґрунтів. 2. Лісистість території нижча за середню по Україні. 3. Стала тенденція до виснаження нафтогазових родовищ. 4. Відсутність цілеспрямованої державної політики зі збереження земельних ресурсів.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Штучна висадка лісів. 2. Державна політика зі зниження викидів у атмосферне повітря. 3. Законодавче регулювання раціонального природокористування. 4. Рекультивація земель. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неврегульованість земельних відносин. 2. Невідповідність використання земельних ресурсів вимогам раціонального природокористування. 3. Недостатні інвестиції з боку держави в геологорозвідувальні роботи та технічне переоснащення галузі. 4. Експансія іноземних компаній у сільське господарство та нераціональне природокористування з їх боку.
Соціальний потенціал	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розгалужена мережа медичних закладів загального профілю та спеціалізованих медичних установ. 2. Низький рівень офіційного безробіття. 3. Наявність розгалуженої мережі соціальних установ. 4. Наявність галузей із виробництва електроенергії та тепла, власного видобутку природного газу. 5. Наявність наукових установ НАН України. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень захворюваності населення. 2. Високий рівень дитячої смертності. 3. Незадовільна якість і висока вартість медичних послуг і ліків. 4. Незадовільна якість і висока вартість житлово-комунальних послуг. 5. Низька якість і висока вартість продуктів харчування.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадження системи первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини. 2. Розвиток державно-приватного партнерства у соціальній сфері. 3. Реформування сфери житлово-комунального господарства та зниження його енергоємності. 4. Цільова державна підтримка пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень зовнішньої міграції населення. 2. Недостатнє та неефективне державне фінансування системи охорони здоров'я, освіти, науки та житлово-комунального господарства. 3. Високий рівень корупції.

Аналізуючи соціально-економічну ситуацію видно, що Харківська область є однією з найурбанізованіших в Україні. Міське населення складає більше 80 % і налічує 2196192 осіб, сільське населення – менше 20 % (544434 осіб). Щільність населення є вище середньої по країні (87 осіб на км²).

Упродовж 2011 р. кількість населення області зменшилася на 12,9 тис. осіб. Зміни в чисельності населення відбулися за рахунок природного (13762 особи) скорочення та міграційного (834 особи) приросту. Цей факт негативно впливає на розвиток регіону і його можна віднести до слабких сторін [1].

Однак достатньо потужним є економічний потенціал, що можна віднести до сильних сторін.

Харківська область – основний район енергетичного машинобудування в Україні. Тут розташовані такі гіганти енергетичного й електротехнічного машинобудування, як НВО «Електроважмаш», ВАТ «Турбоатом», АТ «Південкабель», електромеханічний (ДНВО «ХЕМЗ»), електротехнічний (ХЕЛЗ) та електроапаратний заводи. ВАТ «Харківський верстатобудівний завод» – найбільше верстатобудівне підприємство України. У Харкові знаходяться найбільші підприємства ВПК – держпідприємство «Завод імені Малишева» (виробництво танків та іншої бронетехніки), ВАТ «Хартрон» (виробництво систем управління для ракет і космічних апаратів), Харківське авіаційне підприємство (ХАЗ).

В області діють декілька потужних бізнес-корпорацій. Однією з найбільш впливових і швидко зростаючих є концерн DCH (Development Construction Holding).

Серед великих, успішних і впливових бізнес-груп регіону також виділяються:

1) газопромислове управління «Шебелінкагаздобича» дочірньої компанії «Укргаздобича» НАК «Нафтогаз Україна» – найбільше в Україні підприємство з видобутку газу, газового конденсату та нафти. До шебелінківської групи входить близько 40 родовищ, 1 тис. свердловин у Харківській обл. Річний обсяг видобутку газу з нафтогазоконденсатних родовищ цієї групи складає близько 7 млрд м³ (більше 30 % загальнодержавного обсягу видобутку) [2];

2) корпорація «Бісквіт-шоколад» – один із найбільших в Україні виробників кондитерської продукції, який об'єднує низку підприємств, що забезпечують усі основні технологічні етапи виробництва – від заготівлі сировини до випуску готових виробів;

3) ТОВ «Кулінічевський хлібозавод» – один із найбільших у Східній Україні постачальників хлібобулочних і кондитерських виробів, а також заморожених напівфабрикатів із дріжджового листового тіста з різними начинками.

Чисельність економічно активного населення віком 15–70 років у середньому за 2011 р. становила 1376,9 тис. осіб, з яких 1281,8 тис. осіб, або 93,1 % були зайняті економічною діяльністю, решта – не мали роботи, але активно її шукали, тобто відповідно до методології Міжнародної Організації Праці (МОП) класифікувались як безробітні.

Середня чисельність зареєстрованих безробітних в області за 2011 р. становила 30,6 тис. осіб, що становить 1,8 % населення працездатного віку. За методологією МОП рівень безробіття по регіону за 2011 р. склав 7,6 % працездатного населення.

Номінальна середньомісячна заробітна плата за 2011 р. склала 2372 грн.

Що стосується науково-технічного розвитку області, то в першу чергу необхідно вирішувати такі проблеми, як низька частка підприємств, що впроваджують інновації (у 2011 р. – 16,2 %) та недостатні обсяги реалізованої інноваційної продукції (у 2011 р. – 5,3 %). У другу чергу – недостатня кількість спеціалістів, що виконують науково-технічні роботи, а також недостатній рівень винахідницької активності (у 2011 р. – 354 патенти) [4].

Ці проблеми (за результатами SWOT-аналізу) відносяться до слабких внутрішніх сторін сталого розвитку регіону, а до сильних внутрішніх сторін – високий науково-освітній потенціал.

Провівши SWOT-аналіз Харківської області за такими показниками, як природно-ресурсний, соціальний та економічний потенціал розвитку, можна зробити такі **висновки**:

– незважаючи на спільні фінансові, організаційні та правові проблеми регіонального розвитку, Харківщина за деякими параметрами демонструє кращі соціальні й економічні показники розвитку та має ряд конкурентних переваг;

– до важливих орієнтирів регіональної політики Харківської області можна віднести підтримку інновацій в економічній сфері, зміцнення місцевої фінансової системи, застосування маркетингових стратегій, здійснення цілеспрямованої інформаційної політики в контексті підвищення конкурентоспроможності регіону, кооперацію бізнес-суб'єктів;

– під час формування ефективної регіональної політики рішення повинні базуватися на потребах і можливостях існуючих підприємств краю;

– стан автомобільних доріг є впливовим фактором економічного розвитку регіону, тому зусилля влади мають бути зосереджені на покращенні цього питання.

Для подальшого розвитку області, на нашу думку, найбільш доцільно застосувати стратегію «Максі-Максі», яка максимально розкриє існуючі та можливі конкурентні переваги регіону. Однак треба зазначити, що без покращення соціально-економічної ситуації загалом по країні, неможливо досягти поставлених цілей в окремій області.

Список використаної літератури та джерел

4. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Дорогунцов С. Сталий розвиток в управлінні еколого-економічними системами / С. Дорогунцов, А. Федорищева, О. Ральчук // Економіка України. – 2001. – № 1. – С. 74–83.
6. Інноваційна діяльність в Харківській області за 2011 рік. Статистичний збірник. – Х. : Головне управління статистики у Харківській області, 2011. – 105 с.
7. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kharkivoda.gov.ua/ru/>
8. Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www-rada/univer.kharkov.ua/files/strategi.pdf>
9. Сталий розвиток територіальної громади : управлінський аспект : монографія / за ред. Ю. О. Куца, В. В. Мамонової. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 335 с.

РОЗДІЛ 5 АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЦЕНТРАЛЬНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

УДК 332.1

Цюзик О. В.,
студентка 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Зміни в економіці України за останні роки вимагають приймати обґрунтовані стратегічні рішення, стратегічне управління стає нагальною потребою. Незважаючи на популярність цієї проблематики й досить велику кількість публікацій як закордонних, так і вітчизняних авторів, багато важливих питань дотепер залишаються малодослідженими та дискусійними. Центральне місце серед них займає проблема створення цілісних наукових основ стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіонів.

SWOT-аналіз є одним із провідних елементів процедур формування стратегічного плану області, необхідного для забезпечення її стійкості та розвитку.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Розробка проблеми регіональної економіки, державного регулювання, управління, прогнозування та планування представлені працями таких українських вчених: О. І. Фурдичка, Г. І. Фролової, В. О. Мякого, А. А. Швидшина [1–4] й ін. У дослідженнях цих авторів стратегічному аналізу приділяється велика увага. Останній розглядається в якості одного з фундаментальних етапів стратегічного планування. Крім того, проводяться дослідження у сфері стратегічного аналізу зовнішнього середовища.

Метою дослідження є проведення SWOT-аналізу Вінницької області. Для її реалізації потрібно розв'язати такі **завдання**:

1. Визначити сильні та слабкі сторони регіону.

2. Проаналізувати можливості й загрози економічної діяльності Вінницької області.

3. Розглянути транспортну галузь, сільське господарство, охорону здоров'я Вінниччини.

Виклад основного матеріалу. Вихідним нормативним документом при розробці стратегії сталого розвитку соціально-економічного потенціалу Вінницької області стала Стратегія регіонального розвитку Вінницької області до 2015 р. [5].

Вінницька область – один із всебічно розвинених аграрно-промислових і культурно-історичних регіонів незалежної України. Вона була утворена 27 лютого 1932 р. Територія становить 26,5 тис. км² (4,4 % площі України). Кількість населення – 1,68 млн осіб, (3,6 % населення країни), у т. ч. міське – 48,2 %, сільське – 51,8 %.

На території області протікає близько 3,6 тис. річок і струмків загальною довжиною 11,8 тис. км, у т. ч. 230 річок завдовжки понад 10 км. Вони належать до басейнів Південного Бугу, Дністра та Дніпра. На річках створено 74 водосховища та понад 4 тисячі ставків, сумарна площа яких становить близько 32 тис. га.

Вінницька область розташована в лісостеповій зоні на Волино-Подільській височині. За даними Держкомземресурсу України показник сільськогосподарської освоєності території становить понад 76 % (2 тис. км²), з яких майже 50 % – чорноземи.

Вінниччина – це край із багатою мінерально-сировинною базою. В її надрах відкрито 1159 родовищ і проявів 30 видів різноманітних корисних копалин, десятки родовищ торфу, а також унікальні поклади граніту, каоліну, гранату й флюориту.

Розроблені й діють цілющі джерела мінеральної води, зокрема з високим вмістом радону у м. Хмільнику. Крім того, розвідано 21 джерело столової води. Виявлено мінеральні води типу «Миргородська».

202 км державного кордону з Молдовою та сусідство з областями України створюють сприятливі умови для розвитку економіки краю. Регіон має розгалужену мережу залізничних (1124 км) і автомобільних шляхів загальнодержавного та місцевого значення (9524 км). Вінницька область за коефіцієнтом транзитності території займає перше місце в Україні. Щільність доріг краю є однією з найбільших в Україні та складає 356 км на 1000 км² території.

Область має багатогалузевий промисловий комплекс. Регіональна промислова політика була спрямована на створення сприятливих

умов розвитку та переорієнтацію галузей промисловості від стратегії «виживання» до стратегії сталого розвитку території. І, як результат, на протязі останніх п'яти років область стабільно нарощує обсяги промислового виробництва. У регіоні працює понад 300 промислових підприємств, обсяги виробництва продукції яких в основному розподілені по таких галузях: харчова (65,8 %), електроенергетика (10,6 %), машинобудування (7,2 %), легка (5,2 %) та ін. Загалом на Вінниччині здійснюють діяльність 9,1 тис. малих підприємств і близько 150 спільних підприємств. В економіку області надійшло понад 92 млн дол. США прямих іноземних інвестицій.

Завдяки своєму географічному розташуванню регіон має всі передумови для забезпечення динамічного розвитку матеріального виробництва, підвищення добробуту кожного громадянина, вирівнювання диспропорцій у соціально-економічному розвитку міст і районів, комплексного розвитку населених пунктів за рахунок раціонального й ефективного використання природно-ресурсного, науково-технічного, трудового та виробничого потенціалу.

Транспортна галузь має добрі перспективи розвитку, враховуючи вигідне географічне розташування області в центрі України. Загальна протяжність залізничних магістралей складає 1129,6 км. Стратегічно важливими залізничними вузлами є станції Козятин і Жмеринка. Щільність залізничних колій загального користування на 1 тис. км² території становить 42 км, що вище середнього рівня по державі. Розгалужена мережа залізничних доріг з'єднує всі основні промислові центри регіону з містами України, СНД, Європи. Загальна мережа автомобільних шляхів складає 9519,2 км, у тому числі з твердим покриттям – 8899,6 км, або 94 %.

Вінниччина має один із найпотужніших у державі агропромислових комплексів, основу якого складають 1199 сільськогосподарських підприємств, у т. ч. 602 великотоварних, 1374 селянських фермерських господарств, 531,3 тис. особистих селянських господарств, 184 великих підприємств харчової та переробної промисловості, понад 1500 малих переробних підприємств, 4 науково-дослідні станції, інститут кормів УААН, аграрний університет, 4 коледжі та 5 технікумів, 197 агросервісних підприємств і організацій. У галузі зайнято біля 145 тис. працівників. В області використовується 2017,6 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 1729,9 тис. га ріллі, 48,8 тис. га багаторічних насаджень, 50,3 тис. га сіножатей, 187,6 тис. га пасовищ. За розмірами сільсько-

господарських угідь край займає дев'яте місце серед регіонів України.

В області функціонує майже 1300 лікувально-профілактичних закладів з надання медичної допомоги населенню, у т. ч. 955 ФАПів, 161 сільських лікарських амбулаторій, 45 дільничних лікарень, 27 центральних районних лікарень, 18 міських лікарень, 47 обласних лікувальних закладів. Роботу медичних закладів регіону забезпечують 7413 лікарів та 16871 особа середнього медичного персоналу.

Наявну базу туризму в області становлять:

- 1) санаторно-курортні (оздоровчі) заклади – 25;
- 2) санаторії – 16;
- 3) санаторії-профілакторії – 6;
- 4) пансіонати з лікуванням – 1;
- 5) бази відпочинку – 2;
- 6) готелі – 30;
- 7) музеї: державні – 25, народні – 27;
- 8) пам'ятки історії та культури – 3433.

Наявність природних чинників обумовлює значну кількість різновидів лікувально-оздоровчих методик. Найбільш відомі джерела мінеральної води знаходиться у м. Хмільнику. За мінеральним і газовим складом воду віднесено до радонової, вуглекислої, гідрокарбонатної, хлоридно-кальцієво-натрієвої мінеральної води з високим вмістом марганцю, що є бальнеологічною цінністю. Серед неповторних подільських краєвидів функціонує низка санаторно-курортних закладів, зокрема клінічний санаторій «Хмільник» – дочірнє підприємство ЗАТ «Укрпрофоздоровниця», санаторії «Поділля», «Березовий гай», відомчі санаторії та реабілітаційні центри.

В області налічується 48 підприємств (приватних підприємців), які отримали ліцензії у Державній службі туризму та курортів України на провадження туроператорської та турагентської діяльності (6 туроператорів, 2 турагенти). Найбільш потужними серед них є Вінницьке обласне ЗАТ з туризму й екскурсій «Вінниця-турист», ПП «Туристична агенція “Укрвіза”», ТзОВ «Вінницьке бюро міжнародного молодіжного туризму “Супутник”», приватне мале підприємство «Спадщина», ПП «Вінтур-плюс».

Матрицю SWOT-аналізу Вінницької області зобразимо в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

SWOT-аналіз Вінницької області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність потужної ресурсної бази (сільське господарство, водні ресурси). 2. Потужна освітня та наукова мережа. 3. Наявність природних, історичних, сенаторно-лікувальних ресурсів, добре збережених народних традицій. 4. Наявні родовища природних ресурсів. 5. Наявність непрацюючих підприємств, що шукають можливості реструктуризації («браунфілдс»). 6. Наявність кваліфікованих кадрів і розвинутої сировинної бази ресурсів. 7. Поєднання розгалужених мереж залізничного й автомобільного транспорту з потенційними можливостями діяльності аеропорту, вигідне географічне розташування регіону та сусідство з Молдовою. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень обслуговування в туристичній сфері. 2. Відсутність планування в агропромисловому комплексі області. 3. Низька соціальна та виробнича культура населення. 4. Слабо розвинута сфера послуг. 5. Недостатній розвиток, подекуди занепад сільських територій. 6. Низький рівень підприємницького духу, навиків активного пошуку роботи та слабкий потенціал самозайнятості населення. 7. Велика зношеність основних фондів (промисловість, сільське господарство).
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Децентралізація системи професійно-технічної освіти, що призведе до більшої гнучкості регіональних навчальних закладів у підготовці робочої сили відповідно до потреб місцевої економіки. 2. Упровадження інновацій для розвитку економіки. 3. Популяризація туристичних і рекреаційних послуг. 4. Розвиток харчопереробної промисловості при застосуванні сертифікації продукції за міжнародними стандартами завдяки вступу України до СОТ. 5. Потреба в оптимізації шляхів транспортної доставки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Посилення демографічної кризи. 2. Поява нових центрів тяжіння використання робочої сили. 3. Невідповідність підготовки спеціалістів потребам економіки. 4. Збереження диспропорцій розвитку районів. 5. Відсутність стратегічного планування на рівні області. 6. Нестабільність законодавства про інвестиції. 7. Зростання тіньового сектору економіки. 8. Затримання рішень щодо залучення сільськогосподарських земель в економічний обіг. 9. Перешкоди щодо розвитку ринків сільськогосподарської продукції.

Висновки. Очікується, що досягнення стратегічних цілей стратегії сталого регіонального розвитку Вінницької області забезпечить:

- 1) щорічне зростання валового регіонального продукту;
- 2) зменшення диференціації в розвитку міст і районів краю;
- 3) покращення рівня матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я, культури й освіти;
- 4) збереження історико-культурної спадщини;

5) підвищення екологічної безпеки;

6) підвищення соціальної активності та відповідальності за майбутнє свого регіону і мешканців області.

Ми рекомендуємо заохочувати вітчизняні й іноземні приватні інвестиції в регіон для розширення передачі технологій, реорганізації існуючих і створення нових підприємств, сприяння підвищенню продуктивності праці. Ці зусилля слід поєднувати з освітнім і науковим потенціалом області, який повинен знайти продуктивне застосування в економіці Вінниччини.

Список використаної літератури та джерел

1. Фурдичко О. І. Регіонально проблеми сталого розвитку / О. І. Фурдичко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2002. – № 17. – С. 38.
2. Фролова Г. І. Роль регіонів у розробці стратегії соціально-економічного розвитку / Г. І. Фролова // Вісн. Бердянського ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2009. – № 3 (7). – С. 64–69.
3. Мякий В. О. Моніторинг реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону: механізм формування / В. О. Мякий // Наук. вісн. Нац. ун-ту ДПС України. Сер. : Економіка та право. – 2009. – № 3 (46). – С. 10–17.
4. Швидшина А. А. Формирование механизма обеспечения устойчивого развития экономического потенциала региона / А. А. Швидшина // Вісн. СумДУ. Сер. : Економіка. – 2008. – № 2. – С. 95–101.
5. Стратегія регіонального розвитку Вінницької області до 2015 року // Рішення сесії Вінницької обласної ради від 01.06.2009 р. № 291. – 139 с.

УДК 332.1

Деленів П. С., Токарчук М. В.,
студенти 51 групи
спеціальності «Облік і аудит»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. У сучасних умовах глобалізації ринкових відносин зростає роль території (регіону, області, міста тощо), яка наділена природними, матеріальними й енергетичними ресурсами, що має особливості й переваги для здійснення бізнесу порівняно з іншими територіями.

На сучасному етапі розвитку України підвищення конкурентоспроможності та привабливості окремих територій є найважливішим завданням забезпечення високого рівня їх життєдіяльності та стійкого соціально-економічного розвитку. Саме тому в умовах жорсткої конкуренції територій за інвестиції, кваліфіковану робочу силу, екологічно безпечне виробництво все більш актуальною проблемою стає підвищення їхнього іміджу та маркетингової привабливості [1, 55]. Тому з упевненістю можна сказати, що проведення SWOT-аналізу Дніпропетровської області необхідне з метою подальшого її розвитку (підвищення привабливості регіону).

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. У 1963 р. в Гарварді професор К. Ендрюс уперше запропонував метод структуризації й оцінювання інформації, який отримав назву SWOT-аналіз. Назва цього методу складена з початкових літер об'єктів стратегічного аналізу: Strength – сильні сторони, Weakness – слабкі сторони, Opportunities – можливості, Threats – загрози.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних наукових праць [2–9] показало, що значна увага приділяється значенню й особливостям проведення SWOT-аналізу в процесі визначення рівня конкурентоспроможності підприємства, планування діяльності та формування стратегії.

Метою дослідження є визначення на основі SWOT-аналізу сильних і слабких сторін Дніпропетровської області, а також можливостей і загроз її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Проведемо дослідження із застосуванням SWOT-аналізу для формування пріоритетів розвитку, спрямованих або на зменшення негативного впливу проблем, або на розвиток можливостей. Співвідношення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз економічного та соціального розвитку Дніпропетровської області (SWOT-аналіз) представлено в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

SWOT-аналіз соціально-економічного стану Дніпропетровської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1. Вигідне географічне розташування як транспортного вузла в центрі України.	1. Неухильне скорочення кількості та старіння населення.
2. Сталість (стабільний розвиток навіть у кризові періоди).	2. Високий рівень забрудненості довкілля.
3. Розгалужена інфраструктура та можливості комплексного використання р. Дніпро.	3. Спад обсягів виробництва в промисловості [11].
4. Багатофункціональність, диверсифікованість економіки та багатогалузева промисловість.	4. Незначна кількість підприємств переробної промисловості (екологічно чистих), що працюють на місцевій сировині.
5. Близькість до сировинної бази для підприємств повного циклу виробництва [10].	5. Зношеність інженерних мереж, застаріла комунальна інфраструктура.
6. Розвиток малого та середнього бізнесу (найвищий в Україні показник кількості підприємств на 10 тис. осіб населення).	6. Перевантаженість транспортної системи, непорядкованість міських транспортних потоків.
7. Лідуючі позиції серед регіонів за розміром інвестицій.	7. Зношеність доріг, незадовільний стан транспортного парку.
8. Висока купівельна спроможність населення [11].	8. Відсутність логістичних парків.
9. Значна концентрація потужних фінансових установ і концентрація приватних фінансових ресурсів.	9. Відсутність житла, доступного для молоді.
10. Високий рівень ринкового попиту на нерухомість.	10. Низький рівень зворотного зв'язку в стосунках влади з бізнесом.
11. Наявність традицій у науці та наукових шкіл.	11. Висока концентрація металургійних підприємств, що є небезпекою не тільки в екологічному, але й в економічному сенсі.
12. Значні міжнародні зв'язки з більш, ніж 120 країнами світу.	12. Низька якість освіти порівняно з міжнародними стандартами.
13. Привабливі умови для проживання населення.	13. Велика кількість промислових підприємств із застарілими технологічними процесами.
14. Наявність космічних технологій (повного циклу розробки та виготовлення), які користуються попитом у світі.	14. Невідповідність сфери послуг міжнародним стандартам.
15. Наявність знакових брендів («космічна столиця України») та промоція міста.	15. Відсутність захисних прибережних зон, визначених нормативними актами.
16. Розгалужена система соціальної інфраструктури.	16. Недостатньо розвинуте конкурентне середовище.
	17. Відсутність прозорості в земельних відносинах.
	18. Відсутність інституцій підтримки бізнесу в районах міста [10].
	19. Дефіцит доступних фінансових ресурсів.

Продовження таблиці 5.2

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>17. Високий рівень культури мешканців, безконфліктне співіснування багатонаціональної громади.</p> <p>18. Розгалужена мережа готелів.</p> <p>19. Створена система з надання послуг для інвестора.</p> <p>20. Високий попит на транспортні послуги [10].</p> <p>21. Розвинута промисловість (гірничо-металургійний комплекс, вугільна, машинобудівна, космічна галузі).</p> <p>22. Сприятливий для ведення господарства клімат.</p> <p>23. Значні запаси корисних копалин.</p> <p>24. Якісні ґрунти та достатні водні ресурси;</p> <p>25. Кваліфікований персонал, наявність освітньої та науково-дослідної бази.</p> <p>26. Досвід роботи з інвесторами.</p> <p>27. Зацікавленість регіональної влади [12].</p>	<p>20. Низька ефективність ланцюжка школа-ВНЗ-підприємство.</p> <p>21. Пострадянська модель систем освіти й охорони здоров'я.</p> <p>22. Слабка диверсифікація, велика залежність економіки від підприємств важкої промисловості.</p> <p>23. Відсутність досвіду проектного управління в органах влади.</p> <p>24. Низький рівень упровадження ІТ-технологій.</p> <p>25. Застарілі технології, низька інноваційність економіки.</p> <p>26. Залежність від поставок сировини з близького та далекого зарубіжжя (хімічна та нафтохімічна промисловість).</p> <p>27. Низька частка великих агропромислових підприємств [12].</p>
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
<p>1. Упровадження міжнародних програм співпраці в галузі високоточного машинобудування, міжнародних космічних програм.</p> <p>2. Будівництво магістралі «Європа-Азія», розвиток транспортних магістралей навколо міста.</p> <p>3. Зростання попиту на транспортні послуги.</p> <p>4. Більш жорстке екологічне законодавство та контроль за його дотриманням.</p> <p>5. Покращення інвестиційного клімату в Україні – використання міжнародних комунікацій для залучення інвестицій.</p> <p>6. Прийняття нових законодавчих актів, що забезпечать прозорі процедури будівництва, оренди землі та нерухомості.</p> <p>7. Фінансування впровадження державних програм з енергозбереження [10].</p> <p>8. Наявність внутрішнього попиту, близькість до ринків збуту.</p> <p>9. Збільшення виробництва товарів і послуг за рахунок власних ресурсів і необхідних структурних змін.</p> <p>10. Формування кластерів секторів економіки.</p> <p>11. Точковий розвиток високих технологій і участь у міжнародному співробітництві.</p>	<p>1. Відтік населення, зокрема високопрофесійних кадрів і молоді.</p> <p>2. Відсутність державних програм підтримки наукового потенціалу та згортання космічних програм.</p> <p>3. Підвищення вартості землі – відсутність законодавчо встановлених механізмів продажу земельних ділянок.</p> <p>4. Погіршення захисту вітчизняних виробників і відсутність програм захисту місцевого ринку від імпорту.</p> <p>5. Суттєве підвищення вартості енергоносіїв за відсутності програм упровадження енергозберігаючих технологій.</p> <p>6. Зміни кон'юнктури світових ринків на продукцію металургійної галузі [10].</p> <p>7. Недостатня інтенсивність оновлення основних фондів.</p> <p>8. Перешкоди щодо розвитку ринків сільськогосподарської продукції.</p> <p>9. Недостатня спрямованість інвестицій на інноваційну модель розвитку.</p> <p>10. Збереження диспропорцій розвитку районів.</p> <p>11. Зниження конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.</p>

Закінчення таблиці 5.2

<i>Можливості (О)</i>	<i>Загрози (Т)</i>
12. Підвищення якості регіонального управління й управління конкурентними перевагами економіки області [12].	12. Залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків основних підприємств області, що може сприяти посиленню негативних впливів кризових явищ. 13. Зростання тіньового сектору економіки. 14. Низька інвестиційна привабливість України. 15. Відсутність системності державної політики реструктуризації економіки. 16. Низькі темпи реформування традиційних галузей економіки (вугільної, машинобудівної). 17. Нестабільність податкового й інвестиційного законодавства. 18. Відсутність ефективного законодавства в кредитній сфері ускладнює доступ до ресурсів. 19. Неефективність реалізації процедур санації та банкрутства. 20. Неефективна система захисту інтелектуальної власності [12].

Слід зазначити, що для проведення SWOT-аналізу Дніпропетровської області не достатньо визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Потрібно також оцінити ймовірність настання кожної з цих подій і силу впливу на регіон. Отже, виходячи з вище сказаного, перед нами постає необхідність зробити градацію подій, оцінивши їх від 1 до 3, де 3 – найбільш вагомий і ймовірний чинник якості економічного та соціального розвитку Дніпропетровської області. Після цього на основі отриманих результатів потрібно порівняти сильні та слабкі сторони з можливостями та загрозами. Усі проведені результати наведені в табл. 5.3.

Висновки. Отже, у процесі стратегічного дослідження зовнішнього (можливостей і загроз) та внутрішнього (сильних і слабких сторін) середовищ Дніпропетровської області було виявлено велику кількість переваг і недоліків розвитку регіону. На нашу думку, для ефективного функціонування економіки Дніпропетровщини повинна бути розроблена стратегія розвитку, що втілюватиметься через стратегічне управління, яке зводиться до постановки цілей і завдань з урахуванням внутрішніх можливостей економіки та змін у зовнішньому середовищі. Передумовами успішного виконання та реалізації цієї стратегії є узгодження розподілу завдань, управлінських

Таблиця 5.3

Матриця SWOT-аналізу Дніпропетровської області

 <p>ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ</p> <p>ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ</p>	<p>Можливості (бали):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток міжнародних програм співпраці в галузі високоточного машинобудування, міжнародних космічних програм (1). 2. Покращення інвестиційного клімату в Україні – використання міжнародних комунікацій для залучення інвестицій (3). 3. Розвиток транспортних магістралей навколо міста (магістралі «Європа-Азія») (2). 4. Зростання попиту на транспортні послуги (1). 5. Жорстке екологічне законодавство та контроль за його дотриманням (2). 6. Прийняття нових законодавчих актів, що забезпечать прозорі процедури будівництва, оренди землі та нерухомості (1). 7. Фінансування впровадження державних програм із енергозбереження (3). 8. Наявність внутрішнього попиту, близькість до ринків збуту (2). 9. Збільшення виробництва товарів і послуг за рахунок власних ресурсів і необхідних структурних змін (3). 	<p>Загрози (бали):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відтік населення, зокрема високопрофесійних кадрів і молоді (3). 2. Підвищення вартості землі – відсутність законодавчо встановлених механізмів продажу земельних ділянок (2). 3. Погіршення захисту вітчизняних виробників і відсутність програм захисту місцевого ринку від імпорту (3). 4. Суттєве підвищення вартості енергоносіїв за відсутності програм упровадження енергозберігаючих технологій (3). 5. Недостатня інтенсивність оновлення основних фондів (1). 6. Перешкоди щодо розвитку ринків сільськогосподарської продукції (1). 7. Недостатня спрямованість інвестицій на інноваційну модель розвитку (2).
	Загальна кількість балів – 18.	Загальна кількість балів – 15.
<p>Сильні сторони (бали):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування як транспортного вузла в центрі України (3). 2. Розгалужена інфраструктура та можливості комплексного використання р. Дніпро (3). 3. Багатофункціональність, диверсифікованість економіки та багатогалузева промисловість (2). 4. Близькість до сировинної бази для підприємств повного циклу виробництва (3). 5. Розвиток малого та середнього бізнесу, зокрема найвищий в Україні показник кількості підприємств на 10 тис. осіб населення (1). 	<p>Яким чином реалізувати можливості, використовуючи сильні сторони?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне розташування та розгалужена інфраструктура області сприяють розвитку міжнародних програм співпраці в промисловості. 2. Багатофункціональність, диверсифікованість економіки та розвиток малого й середнього бізнесу сприяють притоку іноземних інвестицій. 3. Привабливі умови для проживання населення викликають зростання попиту на транспортні послуги. 	<p>Яким чином знешкодити загрози, використовуючи сильні сторони?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значна концентрація потужних фінансових установ і концентрація приватних фінансових ресурсів для розвитку бізнесу сприяє притоку високопрофесійних кадрів і молоді. 2. Наявність космічних технологій (повного циклу розробки та виготовлення), які користуються попитом у світі, сприяє притоку та цілеспрямованості інвестицій на інноваційні моделі.

Закінчення таблиці 5.3

<p>6. Значна концентрація потужних фінансових установ і концентрація приватних фінансових ресурсів (1).</p> <p>7. Високий рівень ринкового попиту на нерухомість (1).</p> <p>8. Значні міжнародні зв'язки з більш, ніж 120 країнами світу (1).</p> <p>9. Привабливі умови для проживання населення (2).</p> <p>10. Наявність космічних технологій (повного циклу розробки та виготовлення), які користуються попитом у світі (1).</p>	<p>4. Жорстке екологічне законодавство та контроль за його дотриманням дозволяє покращити екологічну ситуацію в області.</p> <p>5. Збільшення виробництва товарів і послуг за рахунок власних ресурсів дозволяє розширити видобувну галузь.</p>	<p>3. Високий рівень ринкового попиту на нерухомість сприяє прийняттю на державному рівні законів щодо регулювання ринкової вартості землі.</p> <p>4. Близькість до сировинної бази для підприємств повного циклу виробництва дозволяє значно економити кошти та відповідно підвищити конкурентоспроможність продукції вітчизняних виробників.</p>
<p>Загальна кількість балів – 18.</p>	<p>Загальна кількість балів – 36.</p>	<p>Загальна кількість балів – 33.</p>
<p>Слабкі сторони (бали):</p> <p>1. Скорочення кількості населення та старіння населення (1).</p> <p>2. Високозатратне виробництво та спад обсягів виробництва в промисловості (3).</p> <p>3. Незначна кількість підприємств переробної промисловості (екологічно чистих), що працюють на місцевій сировині (2).</p> <p>4. Значне зношення активної частини основних фондів, застаріла комунальна інфраструктура (1).</p> <p>5. Зношеність доріг, незадовільний стан транспортного парку (1).</p> <p>6. Відсутність житла, доступного для молоді (1).</p> <p>7. Низький рівень зворотного зв'язку в стосунках влади з бізнесом (1).</p> <p>8. Концентрація металургійних підприємств, що є небезпекою в екологічному й економічному сенсі (3).</p> <p>9. Низька якість освіти порівняно з міжнародними стандартами (1).</p> <p>10. Високий рівень забрудненості довкілля (2).</p>	<p>Як мінімізувати слабкі сторони, використовуючи зовнішні можливості?</p> <p>1. Збільшення виробництва товарів і послуг за рахунок власних ресурсів сприяє розвитку низькозатратного виробництва.</p> <p>2. Розвиток інвестиційного клімату в Україні, зокрема використання міжнародних комунікацій для залучення інвестицій вимагає покращення економічної й екологічної ситуації.</p> <p>3. Розвиток транспортних магістралей навколо міста (магістралі «Європа-Азія») сприяє будівництву доріг й удосконаленню транспортних засобів.</p>	<p>Як уникнути прогресування зовнішніх загроз, спричинених слабкими сторонами?</p> <p>1. Необхідно знизити відтік населення, зокрема високопрофесійних кадрів і молоді для збільшення кількості населення.</p> <p>2. Недостатня інтенсивність оновлення основних фондів викликана застарілою інфраструктурою регіону.</p> <p>3. Низький рівень зворотного зв'язку в стосунках влади з бізнесом негативно відображається на економіці через погіршення захисту вітчизняних виробників і відсутність програм захисту місцевого ринку від імпорту.</p>
<p>Загальна кількість балів – 16.</p>	<p>Загальна кількість балів – 34.</p>	<p>Загальна кількість балів – 31.</p>

дій, дотримання балансу між потребами та реальними ресурсами, стимулювання й відповідальність.

Список використаної літератури та джерел

1. Біловодська О. А. Удосконалення теоретико-методичного підходу до оцінки маркетингової привабливості регіону / О. А. Біловодська, Л. О. Сигида // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 55–66.
2. Василенко В. О. Стратегічне управління підприємством : навч. посіб. / В. О. Василенко, Т. І. Ткаченко. – 2-ге вид., виправ. і доп. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 400 с.
3. Дубоделова А. В. SWOT-аналіз конкурентних можливостей підприємства / А. В. Дубоделова, М. В. Гербут [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuiv.gov.ua
4. Корчанов С. SWOT-аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.marketing.ru>
5. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навч. посіб. / А. П. Міщенко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 336 с.
6. Пивоваров М. Г. SWOT-аналіз производственно-хозяйственной деятельности малых предприятий / М. Г. Пивоваров, А. М. Шаповалов // Вісн. екон. науки України. – 2010. – № 2. – С. 109–113.
7. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учеб. для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
8. Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа в бизнесе / К. Фляйшер, Б. Бенсуссан; пер. с англ. Д. П. Коньковой, под общ. ред. И. М. Степанова, Ю. А. Ковальчук. – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005. – 541 с.
9. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
10. Веб-сайт Дніпропетровської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://files.dniprorada.gov.ua>
11. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm.dp.gov.ua>

УДК 332.1

Рябенка В. Б.,
студентка 47 групи
напряму підготовки «Менеджмент»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ Й ОБМЕЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Кіровоградщина – край, що лежить у самому серці України, у межиріччі Дніпра та Південного Бугу в південній частині Придніпровської височини. Область традиційно вважається регіоном із домінуючим сільським господарством, яке поки що в країні, за відсутності достатньої державної підтримки, не досягло належного ефективного рівня функціонування. Кіровоград-ська область має значний природно-ресурсний потенціал, що є першоджерелом людського функціонування. Родючі чорноземи Кіровоградщини, сприятливі природно-кліматичні умови та вмілі руки трудівників і господарників дали змогу зробити візитною карткою області потужний, розвинутий агропромисловий комплекс.

Агропромисловий сектор регіону характеризується потужною мережею підприємств. Базою для його розвитку є природний і мінерально-сировинний потенціал Кіровоградщини та професійні фахівці й науковці, які працюють у сільськогосподарській галузі.

SWOT-аналіз дасть нам змогу побачити слабкі та сильні сторони Кіровоградської області, а також оцінити потенційні можливості та загрози.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Дослідженню Кіровоградщини присвячена низка наукових праць. Зокрема М. Семикіна в [2] визначила існуючі проблеми в збереженні та розвитку трудового потенціалу області, здійснила прогностичні оцінки та розробила рекомендації щодо уповільнення руйнівних тенденцій у розвитку трудового потенціалу регіону.

С. Л. Синицький, О. Г. Хитрук, Ю. А. Мамчур, Т. В. Ткаченко, Л. І. Павленко, Т. І. Панфілова провели оцінку стану земельних ресурсів Кіровоградської області в розрізі ґрунтово-кліматичних зон, аналіз розораності та залісненості території регіону, структури

посівних площ під окремими видами культур, проявів деградаційних процесів у землях сільськогосподарського призначення [3].

Наукова праця О. В. Сторожук присвячена дослідженню інтелектуальних ресурсів регіону. Зокрема здійснено оцінку стану інтелектуальних ресурсів Кіровоградської області. Особливу увагу приділено проблемі недостатньо ефективного використання інтелектуальних ресурсів регіону. Пропонуються можливі шляхи поліпшення їх використання [5].

Н. М. Маслова основну причину та фактор перетворення сукупності тих чи інших властивостей території в рекреаційні ресурси вбачає в потребі соціокультурного освоєння території. Автор зазначає, що рекреаційні потреби населення з часом можуть змінюватись, а тому для рекреаційних ресурсів характерна соціокультурна просторова та часова відносність. Адже залежно від вихідної точки зору та часу оцінки, один і той же об'єкт у просторі може оцінюватися зовсім по-різному. Тут особливо важливе значення мають ідеологічні та геополітичні фактори, які здатні певною мірою змінювати соціокультурні стандарти в рамках окремих соціокультурних систем [1].

В. С. Сотніков, О. І. Осипова розглянули сучасний стан і проблеми продовольчої безпеки Кіровоградської області в контексті загальної проблеми продовольчої безпеки регіону [4].

Мета і завдання дослідження полягають в обґрунтованому аналізі існуючого стану соціально-економічного розвитку та баченні майбутніх процесів розвитку регіону на найближчу перспективу.

Виклад основного матеріалу. У Кіровоградській області у липні 2012 р. промислове виробництво порівняно з липнем 2011 р. збільшилося на 3,2 %. За підсумками семи місяців 2012 р. приріст виробництва в промисловості становив 4,4 %. У січні-липні 2012 р. обсяг валової продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств (у постійних цінах 2010 р.) склав, за розрахунками, 2419,4 млн грн. Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2011 р. становив 78,8 %, у т. ч. у сільськогосподарських підприємствах – 69,9 %, у господарствах населення – 89,9 %. За січень-березень 2012 р. підприємствами й організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 555,8 млн грн капітальних інвестицій, що на 1 % більше, ніж за січень-березень 2011 р. У січні-липні 2012 р. підприємствами транспорту перевезено 6666,9 тис. т вантажів, що на 9,6 % більше,

ніж у січні-липні 2011 р., вантажооборот збільшився на 1,9 % і склав 16797,2 млн ткм.

Обсяг експорту товарів за січень-червень 2012 р. становив 223,5 млн дол. США, імпорту – 155,6 млн дол. Зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами з 94 країн світу. Обсяги експорту товарів до країн СНД становили 42,5 % загального обсягу експорту, Європи – 21,4 % (у т. ч. до країн Європейського Союзу – 21 %, Азії – 21,9 %, Африки – 13,7 %, Америки – 0,4 %). Обсяги експортних операцій порівняно з січнем-червнем 2011 р. збільшилися до країн Африки у 4,4 раза, Азії – в 1,8 раза; зменшилися до країн Європи – на 15 %, СНД – на 14,9 %, Америки – на 10 %.

У січні-червні 2012 р. наукові та науково-технічні роботи виконували 12 організацій (підприємств) області, у попередньому році – 13. Частка організацій, що виконували дослідження й розробки в галузі технічних наук, становила 66,7 %, сільськогосподарських – 25 %, педагогічних – 8,3 %. За попередніми даними номінальні доходи населення області за перший квартал 2012 р. становили 5319 млн грн, що вище рівня доходів за відповідний період 2011 р. на 14 %. Їх частка в загальному обсязі доходів по Україні склала 1,8 %, що на рівні відповідного періоду 2011 р. Основними джерелами формування доходів населення області є заробітна плата та соціальні допомоги (62,3 % обсягу доходів). Наявні доходи, які використані населенням на придбання товарів та послуг, зросли на 16,8 %. Купівельна спроможність населення збільшилася на 12,1 %. Наявний доход у розрахунку на одну особу в першому кварталі 2012 р. становив 3956,1 грн, що на 15 % більше, ніж у відповідному періоді 2011 р.

Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості, на 1 липня 2012 р. становила 14,7 тис. осіб. За допомогою в працевлаштуванні до цієї установи в червні 2012 р. звернулося 2,6 тис. незайнятих громадян проти 3,1 тис. осіб у травні поточного року. Офіційного статусу безробітних на зазначену дату набули 96,4 % незайнятих громадян, із них 68,8 % отримували допомогу по безробіттю. Кількість зареєстрованих безробітних на 1 липня 2012 р. становила 14,2 тис. осіб, що на 4,8 % менше порівняно з 1 червня 2012 р.

Чисельність наявного населення області на 1 липня 2012 р. становила 999,4 тис. осіб. За січень-червень 2012 р. чисельність населення скоротилася на 3023 особи або на 6,1 особи в розрахунку на 1000 жителів. Зменшення чисельності населення області відбулося

за рахунок природного скорочення населення (3247 осіб), водночас міграційний приріст становив 224 особи. Порівняно з січнем-червнем 2011 р. обсяг природного скорочення зменшився на 434 особи (на 11,8 %). В області спостерігалось уповільнення природного скорочення населення з 7,4 до 6,5 особи на 1000 жителів.

На підприємствах області протягом 2011 р. утворилось 36,4 млн т відходів, що на 25,1 % більше порівняно з 2010 р., у т. ч. 6,9 тис. т І–ІІІ класів небезпеки. Найбільше відходів утворили підприємства добувної промисловості – 35,4 млн т (97,5 % загального обсягу утворених відходів в області), переробної промисловості – 0,7 млн т (2 %). Частка відходів, які протягом 2011 р. були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених складала 65,6 % проти 71,6 % в 2010 р. Станом на 1 січня 2012 р. у сховищах організованого складування та на території підприємств регіону накопичилося 249 млн т відходів, що на 5,9 % більше, ніж у 2010 р., з них відходів І–ІІІ класів небезпеки – 16,3 тис. т.

Матрицю SWOT-аналізу Кіровоградської області зобразимо в табл. 5.4.

Таблиця 5.4

SWOT-аналіз Кіровоградської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Географічне розміщення в помірно-континентальному кліматі, що забезпечує сприятливі умови для розвитку сільського господарства. 2. Кіровоградська область розташована в центрі України між річками Дніпром і Південним Бугом, у південній частині Придніпровської височини. 3. Розміщення Кіровограда на перехресті доріг і найоптимальнішій відстані до обласних центрів: Черкас, Полтави, Дніпропетровська, Миколаєва, Одеси, Вінниці, що створює можливості для перетворення Кіровограда на міжрегіональний логістичний центр. 4. Наявність на півдні, півночі та заході області досить потужних міст, що створює можливості для прискореного розвитку всієї території регіону. 5. Ґрунти області характеризуються високою родючістю. 6. Область має великі запаси деяких мінеральних ресурсів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місцезнаходження Кіровоградської області обумовлює дуже нерівний горбистий рельєф. 2. Актуальною проблемою є водна ерозія ґрунтів. 3. Найменші запаси природних підземних вод. 4. На лісові та водні ресурси область бідна. 5. Гідроресурси річок обмежені. 6. Туризм у Кіровоградській області поки що розвинений слабо. 7. Відплив кваліфікованої робочої сили. 8. Незадовільний стан більшої частини площі дорожнього покриття. 9. Недостатні можливості органів місцевого самоврядування. 10. Корупція. 11. Зникнення сіл. 12. Зменшення рівня народжуваності. 13. Збільшення в області частки людей похилого віку. 14. Відсутність вкладень у капітальне будівництво.

Закінчення таблиці 5.4

<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<p>7. Мінерально-сировинний потенціал області складають понад 340 родовищ корисних копалин.</p> <p>8. Зростає винахідницька та раціоналізаторська активність</p> <p>9. Наявність міцної сировинної бази для введення бізнесу.</p> <p>10. Позитивна динаміка росту інвестицій.</p> <p>11. Позитивні приклади залучення інвестицій із різних країн світу.</p> <p>12. Швидкими темпами розвивається мобільний (стільниковий) зв'язок. Зростають можливості доступу до мережі Інтернет.</p> <p>13. Поступове зменшення рівня безробіття та зростання заробітної плати.</p> <p>14. Наявність природно-заповідного фонду, зокрема заповідників, заказників.</p> <p>15. Великі можливості транспортного сполучення.</p> <p>16. Низка промислових підприємств порівняно сучасні та добре розвинуті.</p> <p>17. Кіровоградська область здавна відома як регіон із добре розвинутим сільськогосподарським виробництвом.</p> <p>18. Розвинений автотранспорт.</p> <p>19. На Дніпрі розвинене судноплавство.</p>	<p>15. Високий рівень зношеності наявних споруд.</p> <p>16. Низька ефективність сільського господарства.</p> <p>17. Зруйноване промислове виробництво.</p>
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<p>1. Розвиток туристичних і рекреаційних послуг в умовах розвитку сфери туризму.</p> <p>2. Розвиток придорожньої інфраструктури для забезпечення реалізації транзитного потенціалу.</p> <p>3. Збільшення інвестицій в усі галузі економіки.</p> <p>4. Послідовна підтримка підприємництва зі сторони місцевих владних органів.</p> <p>5. Збільшення обсягів будівництва після економічної кризи.</p> <p>6. Зростання агропромислового комплексу за рахунок стабільного розвитку тваринницької галузі й інфраструктури аграрного ринку.</p> <p>7. Перетворення Кіровоградщини із сировинної у регіон із розвинутою переробною промисловістю.</p> <p>8. Упровадження енергозберігаючих технологій і використання альтернативних видів палива.</p>	<p>1. Відплив кваліфікованих кадрів за межі області.</p> <p>2. Обмежені фінансові ресурси для розвитку регіону.</p> <p>3. Брак коштів на підтримку наукових досліджень та інновацій.</p> <p>4. Повільні соціально-економічні зміни в сільській місцевості.</p> <p>5. Погіршення умов приживання та соціального захисту населення.</p> <p>6. Високий рівень корумпованості.</p> <p>7. Погіршення демографічної ситуації.</p> <p>8. Нестабільність національної валюти обмежує економічний розвиток і доходи населення.</p> <p>9. Зростання цін на енергоресурси обмежує можливості розвитку традиційних секторів економіки області.</p>

Висновки. Отже, забезпечення стабільного економічного поступу регіону вимагає визначення довгострокових цілей, пріоритетів розвитку, передбачення шляхів активного інтегрування в загальнодержавні суспільно-економічні процеси. Це вимагає нових підходів у реалізації регіональної політики, створення умов для забезпечення самодостатності області. Стратегічною метою розвитку краю стає підвищення рівня життя населення та вихід на якісно нові соціальні стандарти шляхом широкомасштабного економічного зростання.

Список використаної літератури та джерел

6. Маслова Н. М. Соціокультурні передумови для рекреаційно-туристичної діяльності в Кіровоградській області / Н. М. Маслова // Проблеми матеріальної культури. Географ. науки. – 2008. – № 3. – С. 4–7.
7. Семикіна М. В. Регіональні проблеми збереження та розвитку трудового потенціалу Кіровоградської області / М. В. Семикіна // Регіон. економіка. – 2009. – № 16. – Ч. 1. – С. 1–5.
8. Синицький С. Л. Використання земель сільськогосподарського призначення Кіровоградської області та їх родючість / С. Л. Синицький, О. Г. Хитрук, Ю. А. Мамчур, Т. В. Ткаченко, Л. І. Павленко, Т. І. Панфілова // Наук. праці Кіровоград. нац. тех. ун-ту. Сер. : Екон. науки. – 2009. – Вип. 15.– С. 11–21.
9. Сотніков В. С. Про стан продовольчої безпеки Кіровоградської області / В. С. Сотніков, О. І. Осипова // Наук. праці Кіровоград. нац. тех. ун-ту. Сер. : Екон. науки. – 2009. – Вип. 15.– С. 136–144.
10. Сторожук О. В. Інтелектуальні ресурси Кіровоградського регіону : можливі шляхи поліпшення їх використання / О. В. Сторожук // Наук. праці Кіровоград. нац. тех. ун-ту. Сер. : Екон. науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 45–48.

УДК 332.1

Гаган О. Ю., Козак В. В.,
студентки 64 групи
спеціальності «Оподаткування»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. У сучасному динамічному ринковому середовищі для досягнення та збереження належного рівня конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі підприємствам необхідно здійснювати ґрунтовний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Важливою складовою цього аналізу є стратегічний аналіз витрат, суть і завдання якого полягають у тому, щоб дослідити власну внутрішню структуру витрат підприємства з метою порівняння її з витратами конкурентів.

Загальновідомо, що діяльність будь-якого виробничого підприємства пов'язана з витратами, але виживають і розвиваються лише ті підприємства, витрати яких дозволяють працювати прибутково й утримувати відповідні конкурентні позиції на ринку. Тому питання необхідності використання стратегічного аналізу витрат набуває особливої актуальності та потребує наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Вагомий внесок у дослідження теоретичних аспектів стратегічного аналізу підприємств і проблеми вибору найбільш ефективних методів його здійснення зробили такі відомі вітчизняні науковці та фахівці, як І. Бланк, Ф. Бутинець, П. Головка, М. Ковальчук, С. Сагова, К. Редченко, В. Рудницький, І. Фаріон, а також зарубіжні вчені І. Ансофф, В. Винокурова, С. Кузнєцова, М. Круглов, В. Макарова, С. Оборська, А. Панов, М. Портер, А. Стрікленд, А. Томпсон, З. Шершньова та ін.

Метою дослідження є оцінка потенціалу Полтавської області, визначення пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону. Для її досягнення необхідно провести SWOT-аналіз області.

Виклад основного матеріалу. Полтавська область – один із 25 регіонів України, який розташований на лівому березі Дніпра (його середній течії) і займає площу 28,8 тис. км².

Межує Полтавщина з Чернігівською, Сумською, Харківською, Дніпропетровською, Кіровоградською, Черкаською та Київською областями. Її довжина з півночі на південь дорівнює 213,5 км, а з північного заходу на південний схід – 259 км. В області налічується 25 районів, 5 міст обласного і 10 – районного підпорядкування, 5 районів у містах, 21 селище міського типу, 1846 сільських населених пунктів, 467 сільських рад.

Обласний центр – місто Полтава, де мешкає 314 тис. осіб.

За кількістю населення Полтавщина займає 11 місце серед областей України, на її території проживає близько 1700 тис. осіб. Національний склад населення однорідний, українців близько 90 %. Густота населення становить 60 осіб на км². Приблизно 1000 тис. населення регіону – жителі міст.

Вікова структура і міського, і сільського населення краю характеризується постарінням. Жіноче населення переважає над чоловічим.

Полтавська область є помірно заселеною і на її території нараховується близько 900 тис. осіб трудових ресурсів, основна частина яких зайнята в галузях матеріального виробництва.

У сукупній валовій продукції промисловості та сільського господарства частка промисловості становить близько 60 % [4].

Одним із основних інструментів стратегічного управління, що оцінює в комплексі внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на розвиток об'єкта дослідження є SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз – це аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Аналізу підлягають сильні (Strength) та слабкі (Weakness) сторони внутрішнього середовища, а також можливості (Opportunities) та загрози (Threats) зовнішнього середовища організації. Методологія SWOT-аналізу передбачає спочатку виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, після цього встановлення зв'язків між ними, які в подальшому можуть бути використані для формулювання стратегії організації.

Проведемо SWOT-аналіз регіону, використовуючи дані обласної державної адміністрації, статистичні дані, досвід засідань робочих груп щодо опрацювання матеріалів і пропозицій громадських і політичних організацій, провідних науковців, що стосуються стратегії розвитку Полтавської області (див. табл. 5.5).

Таблиця 5.5

SWOT-аналіз Полтавської області

Внутрішнє середовище	
Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне економіко-географічне положення. 2. Наявність кваліфікованих кадрів у традиційних галузях промисловості. 3. Багаті природні ресурси. 4. Наявність потужних промислових підприємств паливної, машинобудівної та легкої промисловості й агропромислового комплексу з розвинутою харчовою промисловістю. 5. Розвинута транспортна інфраструктура. 6. Багатопрофільний сільськогосподарський комплекс. 7. Стратегічні програми розвитку області. 8. Зона відпочинку та туризму. 9. Індустріально-аграрний регіон України. 10. Унікальна скарбниця національної духовності та культури. 11. Електротехнічна галузь промисловості. 12. Розвинена медицина. 13. Відродження національного мистецтва. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень безробіття. 2. Складна демографічна ситуація (від'ємний приріст, мала народжуваність, стан здоров'я). 3. Міграція населення. 4. Низький рівень використання енергозберігаючих технологій. 5. Низька платоспроможність населення. 6. Значна кількість недіючих підприємств і підприємств-банкрутів. 7. Низький рівень захисту вітчизняного товаровиробника. 8. Мала кількість працівників технічних професій. 9. Висока енергозатратність виробництва. 10. Наявність тіньової економіки. 11. Наявність екологічно-шкідливих виробництв. 12. Високі економічні ризики. 13. Надмірне податкове навантаження.
Зовнішнє середовище	
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення туризму. 2. Залучення інвестицій в економіку. 3. Покращення бізнес-клімату в області. 4. Скорочення безробіття. 5. Розвиток усіх видів транспорту. 6. Розвиток екологічно чистої продукції. 7. Забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу. 8. Розширення ринків збуту за кордоном. 9. Вихід на нові сегменти ринку. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конкуренція сусідніх міст. 2. Підвищення енергозалежності. 3. Нестабільність законодавчої та нормативно-правової бази. 4. Погіршення інвестиційного клімату. 5. Ввезення дешевшої імпоротної продукції. 6. Нестійкість податкового законодавства. 7. Низький рівень доходів більшої частини населення. 8. Підвищення цін на ремонтні роботи. 9. Цінова нестабільність. 10. Погіршення екології.

Чисельність наявного населення області на 1 серпня 2012 р. становила 1472,5 тис. осіб. Упродовж січня-липня 2012 р. чисельність населення зменшилась на 4654 особи, що в розрахунку на 1000 наявного населення становило 5,4 особи. Чисельність населення зменшилася за рахунок природного скорочення населення (5961 особа), водночас зафіксований міграційний приріст населення (1307 осіб). Порівняно з січнем-липнем 2011 р. обсяг природного скорочення зменшився на 590 осіб, або з 7,6 до 6,9 особи в розрахунку на 1000 наявного населення.

Народжуваність у січні-липні 2012 р. збільшилася порівняно з відповідним періодом 2011 р. з 9,3 до 9,8 живонароджених у розрахунку на 1000 наявного населення, а смертність зменшилася з 16,9 до 16,7 особи.

Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості, на 1 вересня 2012 р. становила 19,7 тис. осіб. За допомогою в працевлаштуванні до цієї установи впродовж серпня 2012 р. звернулося 4,2 тис. незайнятих громадян проти 4,3 тис. у липні 2012 р. та 3,1 тис. осіб у серпні 2011 р.

Кількість зареєстрованих безробітних на 1 вересня 2012 р. становила 19,0 тис. осіб і порівняно з 1 серпня 2012 р. зменшилася на 4,2 %. Допомогу по безробіттю отримували 75,2 % осіб, які мали статус безробітного. Кожний другий безробітний раніше займав місце робітника, кожний третій – посаду службовця, а решта безробітних не мали професійної підготовки.

Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по області за серпень 2012 р. не змінився і на 1 вересня становив 2,2 % населення працездатного віку. У сільській місцевості цей показник зменшився на 0,2 % та становив 2,6 % сільського населення працездатного віку, у міських поселеннях він не змінився і становив 1,9 % населення працездатного віку цієї місцевості.

За сприяння державної служби зайнятості в серпні 2012 р. було працевлаштовано 2629 осіб проти 2706 осіб у липні 2012 р. та 2736 осіб у серпні 2011 р. Серед працевлаштованих незайнятих осіб жінки становили 47,9 %, молодь у віці до 35 років – 54,5 %. Рівень працевлаштування незайнятих громадян у серпні 2012 р. порівняно з липнем 2012 р. збільшився на 0,1 % і становив 10,6 %.

Із Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття в серпні 2012 р. на допомогу по безробіттю було витрачено 13,9 млн грн. Середньооблікова кількість безробітних, які її отримували впродовж зазначеного місяця, становила 14,4 тис. осіб. Розмір допомоги по безробіттю в середньому на одного безробітного становив 965,99 грн, що на 12,3 % менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати (1102 грн) [1].

Розмір середньомісячної номінальної заробітної плати штатних працівників підприємств, установ, організацій (з кількістю найманих працівників 10 і більше осіб) у січні-липні 2012 р. становив 2764 грн і порівняно з січнем-липнем 2011 р. збільшився на 16,7 %.

У Полтавській області збільшення випуску продукції спостерігалось у машинобудуванні, виробництві продуктів нафтоперероблення, харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, а також добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних.

У добувній промисловості індекс промислової продукції порівняно з січнем-серпнем 2011 р. становив 99,1 %. За січень-серпень 2012 р. видобуто 4849,5 млн м³ газу природного, 357,1 тис. т газового конденсату, 208,8 тис. т нафти сирії.

У хімічній і нафтохімічній промисловості індекс промислового виробництва становив 81,4 %, виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – 84,7 %, металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів – 94,1 %.

На загальну тенденцію в січні-серпні 2012 р. найбільше вплинула діяльність підприємств, що здійснюють будівництво будівель і споруд (частка в загальному обсязі становила 44,4 %), які зменшили обсяги робіт порівняно з січнем-серпнем 2011 р. на 17,1 %. Водночас обсяги будівельних робіт, виконані підприємствами з підготовки будівельних ділянок, зросли на 3,6 %, з установлення інженерного устаткування будівель і споруд – на 16,3 %.

У природно-ресурсному потенціалі області одне з основних місць займають і лісові ресурси. Лісистість її території разом із чагарниками та лісосмугами становить 9,55 % (274,6 тис. га). На території регіону основними типами лісів є широколистяні дубові та хвойні соснові [2].

Полтавська область розташована у водозбірному басейні річки Дніпро. Площі, зайняті водними об'єктами, складають 148,3 тис. га, або 5,2 % території краю. Основні водотоки області – Ворскла, Сула, Псел, Удай, Хорол і малі річки.

Промисловість є однією з провідних галузей економіки регіону. В області було досягнуто позитивної динаміки розвитку промисловості.

За останні роки вдалося створити позитивний інвестиційний імідж Полтавщини та відновити довіру інвесторів. За рейтингом Мінекономрозвитку, область знаходиться на третьому місці в державі в економічній та інвестиційній сферах.

Приріст обсягу іноземного капіталу за перше півріччя поточного року становить 150 млн дол., а його накопичений обсяг досяг майже 850 млн дол.

Високими темпами розвивається гірничодобувна галузь. Біланівським, Полтавським і Єристівським гірничо-збагачувальними

комбінатами впроваджується низка інвестиційних проектів із розробки нових родовищ і виробництва збагаченого залізородного концентрату.

Область займає лідируючі позиції з виробництва молока та вирощування великої рогатої худоби у сільгоспприємствах.

У минулому році на Полтавщині отримано рекордний врожай зернових – понад 5 млн т. У поточному році, попри складні погодні умови, очікують зібрати зернових не менше 4 млн т.

В 1,7 раза збільшились обсяги виробництва цукрової галузі (в 2011 р. вироблено 412 тис. т цукру). Це найкращий результат за роки незалежності України.

Полтавщина входить до першої п'ятірки регіонів за обсягами виконання будівельних робіт і посідає друге місце за показником виробничої активності на одну особу наявного населення.

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Полтавщини, адже вона є екологічно чистим регіоном, який не постраждав від наслідків Чорнобильської катастрофи. Тут є сприятливі природно-кліматичні умови для організації відпочинку та туризму: ліси, значна кількість річок та озер, живописні ландшафти [3].

На Полтавщині є багато джерел лікувальних мінеральних вод із біологічно активними речовинами. Поблизу джерел мінеральних вод діє багато санаторіїв, будинків відпочинку, туристичних баз.

На території області є багато мисливських угідь. Дозволено контрольоване полювання на вовка, зайця, качок, лося, оленя, кабана, косулю, лисицю. У регіоні працюють три туристичних і екскурсійних підприємства, сім їх агенцій і 44 туристичні фірми.

Заплановані заходи з популяризації історико-культурних цінностей Полтавської області, згідно яких будуть розроблені нові маршрути національної системи «Намисто Славутича», «Чумацькими шляхами Полтавщини», «Дзвони Собору», навчально-пізнавальний і оздоровчий маршрут «Екологічна стежинка».

В останні роки на Полтавщині набуває поширення та продовжує активно розвиватися сільський (зелений) туризм. Зелений туризм існує у смт. Диканька (регіональний ландшафтний парк «Диканський»), с. Михайлівка, м. Кременчук (Міський сад).

Для потреб автотуристів в області створено достатньо розгалужену транспортну інфраструктуру, що включає в себе мережу автозаправних і сервісних станцій, автомагазинів.

Розвиток туристського бізнесу забезпечує мережа готелів і будинків відпочинку, більшість яких зосереджена в Полтаві, Миргороді та Кременчуці.

В області є яскраві приклади результативного застосування як вітчизняного, так і іноземного капіталу. На сьогодні інвесторами області є нерезиденти з 29 країн світу. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку краю, станом на 01.07.2011 р. склав понад 126,9 млн дол. (15,0 % загального обсягу в області) [5].

Найбільш інвестиційно привабливими в регіоні є підприємства, що здійснюють операції з нерухомим майном, орендою, інжинірингом і наданням послуг підприємцям. У них зосереджено 68,4 млн дол. прямих іноземних інвестицій (53,9 % загального обсягу в області). Суттєві обсяги інвестицій нерезиденти вклали також у промислові підприємства – 38,0 млн дол. (29,9 %) та підприємства торгівлі; з ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 7,1 млн дол. (5,6 %).

Зовнішньоторговельний оборот товарів підприємств регіону в 2011 р. становив 4,7 млрд дол. При цьому обсяги експорту й імпорту склали відповідно 3,36 млрд дол. і 1,36 млрд дол. Сальдо позитивне – 2001,4 млн дол.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту в 2011 р. склав 2,48 (у 2010 р. – 1,58). Обсяги експорту товарів до країн СНД зросли на 44,1 %. На 57,0 % збільшився експорт товарів до інших країн світу, у т. ч. до країн Азії – на 92,9 %, Європи – на 49,2 %. Експортні поставки товарів до країн СНД становили 43 % загальнообласного експорту, до країн-членів Європейського Союзу – 29 %. Основні поставки товарів із регіону здійснювалися до Російської Федерації, Китаю, Австрії та Туреччини [1].

Основною стратегією розвитку області визначена стратегія сталого розвитку, оскільки вона характеризується більшою сумарною оцінкою потенціалу розвитку пріоритетних напрямів. Альтернативною може бути стратегія індустріально-аграрного розвитку. Слід відмітити, що в основу вибору стратегії покладений якісний аналіз (SWOT-аналіз). За необхідності додаткові обґрунтування можуть бути зроблені й кількісними методами.

Висновки. Полтавська область – це розвинута промислово-аграрна територія України. Регіон має вигідне фізико-географічне положення, рівнинний рельєф, помірний континентальний клімат,

чорноземні ґрунти та густу мережу річок і значні запаси мінеральних ресурсів. Розвитку господарства області сприяє і вигідне економіко-географічне положення. Розташування в басейні Дніпра, густа мережа залізничних та автомобільних шляхів, повітряне сполучення сприяють розвитку зв'язків краю з іншими областями та країнами. Основними пріоритетними напрямками розвитку регіону за методом SWOT є такі галузі: туристично-рекреаційний комплекс, лісова та деревообробна промисловість, сільське господарство, харчова та переробна промисловість, паливно-енергетичний комплекс, легка промисловість, хімічна та нафтохімічна промисловість, галузі культури, освіти та науки, охорони здоров'я та ін.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Веб-сайт Полтавської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adm-pl.gov.ua/>
3. Стратегічний план економічного розвитку м. Полтава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.linc.com.ua/documents/storage/SP_Poltava_U.pdf
4. Соціально-економічне становище Полтавської області за I півріччя 2012 року. Інтернет – конференція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poltavastat.gov.ua/>
5. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009–2013 роки», затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

УДК 332.1

Шумєєв П. В., Бігун С. В., Тарасюк А. Р.,
студенти 64 групи
спеціальності «Оподаткування»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ SWOT-АНАЛІЗУ

Постановка наукової проблеми. Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіонів, які на сьогодні відзначаються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Саме з цих причин виникає гостра необхідність розроблення механізму реалізації політики для розвитку кожного окремо взятого регіону країни. У цій роботі зосередимо свою увагу на визначенні загального стану та перспективи розвитку Черкаської області.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Питання формування та розвитку регіональної політики, подолання її проблемності, а також визнання пріоритетного розвитку сфер діяльності розглядаються в працях П. Бубенко, М. Бутка, М. Дацишина, Л. Гришиної, М. Долішнього, Л. Федулової та ін. Ключовим аспектом цих робіт є організаційно-економічні та методологічні пропозиції з підвищення ефективності діяльності регіонів. Але ця проблема потребує поглибленого дослідження в розрізі конкретних регіонів.

На сьогодні свою увагу на вивченні проблем і перспектив Черкаської області зосередили багато науковців, серед яких В. Л. Галушак, І. Т. Зварич, Т. М. Литовченко, Л. О. Петкова, В. І. Хомяков, В. М. Белінська.

Метою дослідження є визначення стратегічних цілей, завдань, пріоритетів і напрямів сталого економічного та соціального розвитку Черкащини на довгострокову перспективу з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, оцінки місцевих конкурентних переваг, обмежень і загроз перспективного розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу. Зобразимо чинники внутрішнього та зовнішнього середовища Черкаської області в табл. 5.6.

Таблиця 5.6

SWOT-аналіз Черкаської області

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання рівня економічної активності та зайнятості населення. 2. Багатопрофільний характер спеціалізації трудових ресурсів. 3. Наявність вільних трудових ресурсів для можливості вибору необхідної кваліфікованої робочої сили. 4. Зростання частки працюючих, заробітна плата яких вище прожиткового мінімуму. 5. Багатогалузевий господарський комплекс із високо розвинутим сільськогосподарським виробництвом. 6. Ключова позиція провідної галузі промисловості – хімічної. 7. Наявність фінансового капіталу, що акумулюється на рахунках банків. 8. Високі можливості транспортного сполучення, водної артерії, залізничної мережі, автострад, наявність магістралей центральних газопроводів. 9. Створення останнім часом ряду високо конкурентоспроможних підприємств. 10. Наявність місцевих родовищ корисних копалин, мінеральних вод. 11. За родючістю земель Черкащина посідає перші місця в державі. 12. Розвинута мережа навчальних закладів. 13. Наявність розвинутої системи охорони здоров'я. 14. Наявність розвинутої мережі соціальних установ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність природного приросту населення. 2. Низький рівень тривалості життя населення. 3. Високий рівень безробіття, що перевищує загальнодержавний рівень. 4. Наявність диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили та професійного дисбалансу на ринку праці. 5. Продовження міграції високо кваліфікованих кадрів. 6. Низький рівень заробітної плати в окремих галузях і її вплив на платіжну спроможність населення. 7. Недостатньо розвинуті малі та середні підприємства. 8. Повільні зміни економічної структури виробництва. 9. Зношеність виробничих фондів і застарілі технології, висока затратність і низька ефективність більшості виробництв. 10. Низький рівень притоку зовнішнього капіталу. 11. Недостатність інвестицій у сільське господарство, високотехнологічні виробництва. 12. Висока залежність економіки області від енергетичних ресурсів. 13. Використання не повною мірою природно-ресурсного потенціалу. 14. Неефективна система медичного обслуговування. 15. Зниження якості безкоштовних медичних послуг робить якісне медичне обслуговування недоступним для частини населення. 16. Незадовільне функціонування соціальної інфраструктури в сільській місцевості.
Зовнішнє середовище	
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження рівня безробіття. 2. Зміна свідомості населення щодо необхідності покладання на власні сили. 3. Зростання частки доходів у структурі ВВП. 4. Стабільність цін на внутрішньому ринку держави. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Не створення умов для повної та всебічної зайнятості населення. 2. Погіршення сфери соціального обслуговування. 3. Відтік активних і висококваліфікованих кадрів за кордон при євроінтегруванні трудових ресурсів.

Закінчення таблиці 5.6

Можливості (О)	Загрози (Т)
5. Вигідне стратегічне положення для розвитку міжрегіонального співробітництва. 6. Державні пріоритети в розвитку підприємництва, середнього та малого бізнесу. 7. Участь у міжнародних бізнесових проєктах і програмах. 8. Зростання кількості високотехнологічних підприємств, які будуть використовувати місцевий інноваційний потенціал і робочу силу. 9. Створення системи економічно та фінансово самодостатніх територіальних громад. 10. Виникнення нових економічних можливостей завдяки налагодженню взаємозв'язків із європейськими країнами. 11. Розвиток системи платних послуг у державі. 12. Досягнення високого рівня якості надання різноманітних послуг населенню відповідно до сучасних вимог. 13. Реалізація цільових державних програм боротьби з проблемними захворюваннями. 14. Значне посилення регіональної системи розвитку туристичної та рекреаційної інформації. 15. Наявність можливості створення регіональних брендів, торгових марок. 16. Можливість виробництва більшого асортименту продукції з використанням місцевої сировини.	4. Недостатньо висока інвестиційна привабливість регіону. 5. Слабкий захист підприємців і споживачів від монопольних проявів і неефективний механізм державного регулювання на ринках природних монополій. 6. Недостатнє поєднання функцій державного управління та господарської діяльності органів виконавчої влади. 7. Високий податковий тиск на суб'єкти господарювання. 8. Високий ризик вкладення коштів у реальний сектор економіки. 9. Існування тіньового сектору економіки. 10. Погіршення екологічної та техногенної безпеки. 11. Сильна міжнародна економічна конкуренція. 12. Через недостатній рівень фінансування безкоштовне медичне обслуговування не дає можливості одержати якісні медичні послуги. 13. Низький рівень правового захисту населення. 14. Зростаючий розрив рівня життя з європейськими державами. 15. Конкуренція іноземних виробників. 16. Зниження величини купівельної спроможності.

Проаналізуємо їх детальніше. Чисельність постійного населення області становила 1341,5 тис. осіб. 737,1 тис. осіб мешкало в міських поселеннях, 604,4 тис. осіб – у сільській місцевості [1].

Зростання обсягів виробництва, пожвавлення економічної та ділової активності на підприємствах сприяло стабілізації ситуації на ринку праці області. Зменшуються кількість вивільнених працівників за скороченням штатів і диспропорція між чисельністю прийнятих і вибулих із галузей народного господарства регіону.

У 2011 р. чисельність економічно активного населення віком 15–70 років практично не зросла і становить 639,2 тис. осіб. Питома вага зайнятого населення серед економічно активного населення становить 90,2 %, тоді як у 2001 р. вона становила 88,5 % [5].

На території області функціонують суб'єкти ряду підгалузей паливно-енергетичного комплексу. Їхня діяльність сприяє забезпеченню потреб економіки та населення регіону в енергоносіях. Водночас їхній стан у цілому характеризується як складний. Це обумовлено, перш за все, зношеністю основних виробничих фондів. В останні роки в електроенергетиці області спостерігалася позитивна динаміка збільшення виробництва електричної енергії.

Земельний фонд області становить 2091,6 тис. га, або 3,4 % території України. Сільськогосподарські угіддя області займають 1454,7 тис. га, у т. ч. рілля 1273,8 тис. га.

Сільськогосподарська освоєність складає 71,3 %, розораність території висока – 65,1 %, а сільськогосподарських угідь – 87,6 %. У цілому по Україні такі показники становлять відповідно 71,2 %, 56,2 %, 77,8 % [1].

В області, що займає 3,4 % території України та має 2,9 % наявного населення, виробляється 1,5 % промислової продукції. До позитиву слід віднести випуск 3,5 % товарів широкого вжитку (з них 4,1 % продовольчих і 3,1 % непродовольчих) від загальнодержавного рівня. До важливих проблем, що існують в умовах сьогодення в промисловості регіону, слід віднести неефективну фінансову діяльність промислових підприємств, високий рівень збиткових промислових підприємств, низьку рентабельність підприємств, низькі темпи оновлення техніко-технологічної бази, асортименту продукції, брак інвестицій на освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції [4].

Провідними в краї є харчова промисловість і перероблення сільгосппродукції, хімічна, машинобудівна, целюлозно-паперова та поліграфічна промисловість.

Іntenсивно нарощуються обсяги виробництва в харчовій промисловості, машинобудуванні і, зокрема, його складовій – транспортному машинобудуванні, металургії й обробленні металу, виробництві інших неметалевих мінеральних виробів (будматеріалів, скловиробів) [3].

За останні три роки на Черкащині спостерігається збільшення обсягів інвестицій у капітальні вкладення. Відбулися також позитивні зрушення в галузі капітального будівництва. Основним джерелом інвестицій залишаються власні кошти підприємств і організацій, за рахунок яких освоюється біля 60 % усіх капіталовкладень. Близько третини всіх інвестицій в основний капітал за останні три роки

спрямовано в розвиток промислових видів діяльності – добувної, обробної промисловості, а також підприємств із виробництва та розподілення електроенергії, газу та води. Інвестиційно привабливими залишаються підприємства харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів, на яких освоюється 13–23 % загального обсягу інвестицій в основний капітал [2].

Мережу закладів культури та мистецтва області складають 759 бібліотек, 738 будинків культури, клубів, центрів культури та дозвілля, сім історико-культурних заповідників, у т. ч. три зі статусом національних, 18 музеїв [6].

Позитивні зрушення, що відбулися за останні роки в економіці області, призвели до покращання в цілому основних показників рівня життя населення. Наявні доходи, які могли бути використані населенням на придбання споживчих товарів та оплату послуг, зросли. За рівнем наявного доходу на одну особу населення регіон займає 19 місце серед областей, що на 791 грн нижче та становить 87 % до середнього рівня по Україні. За рік наявний дохід на одну особу області зріс на 36,1 %.

Висновки. З метою зміцнення потенціалу всього господарського комплексу області, подолання соціально-економічних диспропорцій у регіональному розвитку, у короткий час необхідно активізувати реалізацію потенційних можливостей, переваг і сильних сторін, які існують у розвитку регіону, створити умови до стабільності економічного зростання на перспективу та посилити вплив на кількісні параметри соціально-економічних показників.

Подальший розвиток промисловості краю має базуватися на технічному переоснащенні виробництв, введенні в експлуатацію нових виробничих потужностей і модернізації виробничих процесів на вже діючих підприємствах.

Наявність у регіоні високотехнологічних галузей економіки, і перш за все, машинобудування, збереження висококваліфікованих інженерно-конструкторських кадрів на колишніх підприємствах військово-промислового комплексу дають підставу до переходу на нову якість інноваційної діяльності.

Область має значні можливості для перетворення аграрного сектору економіки у високоефективний, експортоспроможний сегмент.

Формування сприятливого інвестиційного клімату з метою залучення інвестицій у розбудову економіки – це одне із основних

стратегічних завдань органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування регіону.

Список використаної літератури та джерел

1. Веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Біловодська О. А. Удосконалення теоретико-методичного підходу до оцінки маркетингової привабливості регіону / О. А. Біловодська, Л. О. Сигида // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 55–66.
3. Бутко М. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні / М. Бутко // Економіст. – 2006. – № 7. – С. 26–28.
4. Гришина Л. Інноваційний напрямок розвитку як шлях подолання проблемності регіону / Л. Гришина // Економіст. – 2006. – № 8. – С.55–57.
5. Стратегії розвитку Черкаської області до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oda.ck.ua/index>
6. Черевко О. Аналіз та оцінка соціально-економічного розвитку Черкаської області / О. Черевко // Економіст. – 2012. – № 5. – С. 12.

ВИСНОВКИ

У монографії теоретично узагальнено й по-новому розв'язано наукове завдання щодо розроблення за допомогою SWOT-аналізу стратегій розвитку регіонів України. Основні результати дослідження дають підставу зробити такі висновки:

1. Порівнявши внутрішні сильні та слабкі сторони вітчизняних регіонів, а також їхні зовнішні можливості та загрози, бачимо, що для одинадцяти областей України рекомендованою стратегією розвитку є *«Максі-Максі»*, оскільки сукупність переваг кожної із цих територій більша чи рівна слабкостям, а кількість можливостей переважає чи дорівнює загрозам. До них належать, зокрема, п'ять західних регіонів: Волинська (сильних сторін – 5, слабких сторін – 3, можливостей – 3, загроз – 2), Закарпатська (відповідно – 32, 32, 23, 23), Львівська (відповідно – 7, 4, 5, 5), Тернопільська (відповідно – 11, 9, 6, 6) та Хмельницька (відповідно – 15, 12, 9, 7) області; дві південні території: Запорізька (відповідно – 13, 10, 12, 8) і Херсонська (відповідно – 16, 12, 14, 11) області; один північний край: Київська область (відповідно – 19, 13, 8, 6); та три східні адміністративно-територіальні одиниці: Донецька (відповідно – 6, 6, 6, 5), Луганська (відповідно – 15, 15, 13, 11) і Харківська (відповідно – 17, 15, 14, 11) області. Ця стратегія полягає у використанні сильних сторін об'єкта дослідження для реалізації його зовнішніх можливостей.

2. Для шести областей України рекомендованою стратегією розвитку є *«Максі-Міні»*, оскільки сукупність переваг кожної із цих територій більша чи дорівнює слабкостям, а кількість можливостей менша від загроз. До них належать, зокрема, один західний регіон: Чернівецька область (сильних сторін – 38, слабких сторін – 36, можливостей – 4, загроз – 6); одна південна територія: Автономна Республіка Крим (відповідно – 18, 12, 10, 11); та чотири центральні адміністративно-територіальні одиниці: Вінницька (відповідно – 7, 7, 5, 9), Дніпропетровська (відповідно – 27, 27, 12, 20), Кіровоградська (відповідно – 19, 17, 8, 9) й Полтавська (відповідно – 13, 13, 9, 10) області. Ця стратегія полягає у використанні сильних сторін об'єкта дослідження для знешкодження його зовнішніх загроз.

3. Для чотирьох областей України рекомендованою стратегією розвитку є *«Міні-Максі»*, оскільки сукупність переваг кожної із цих територій менша слабкостей, а кількість можливостей переважає чи дорівнює загрозам. До них належать, зокрема, один західний регіон:

Рівненська область (сильних сторін – 15, слабких сторін – 17, можливостей – 16, загроз – 13); одна південна територія: Одеська область (відповідно – 29, 33, 12, 9); один північний край: Чернігівська область (відповідно – 24, 31, 19, 11); й одна центральна адміністративно-територіальна одиниця: Черкаська область (відповідно – 14, 16, 16, 16). Ця стратегія має бути спрямована на мінімізацію слабких сторін об'єкта дослідження на основі використання його зовнішніх можливостей.

4. Для чотирьох областей України рекомендованою стратегією розвитку є «Міні-Міні», оскільки сукупність переваг кожної із цих територій менша слабкостей, а кількість можливостей менша від загроз. До них належать, зокрема, один західний регіон: Івано-Франківська область (сильних сторін – 11, слабких сторін – 13, можливостей – 11, загроз – 14); одна південна територія: Миколаївська область (відповідно – 11, 12, 10, 11); дві північні адміністративно-територіальні одиниці: Житомирська (відповідно – 25, 38, 26, 37) та Сумська (відповідно – 20, 35, 17, 18) області. Ця стратегія має бути спрямована на мінімізацію слабких сторін та уникнення зовнішніх загроз об'єкта дослідження.

Наукове видання

**СТРАТЕГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
ЗА ДОПОМОГОЮ SWOT-АНАЛІЗУ**

Колективна монографія

Науковий редактор: О. Л. Тоцька

Літературний редактор: О. Л. Тоцька

Верстання О. Л. Тоцької

Формат 60×84¹/₁₆. Обсяг 10,1 обл.-вид. арк., 10,46 ум. друк. арк. Наклад 75 пр.
Зам. 2567. Видавець і виготовлювач – Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4513 від 28.03.2013 р.